

XXXI. Évfolyam 2. szám

nka
Nemzeti Kulturális Alap

zeneKar

WWW.ZENE-KAR.HU

Mennyit ér
egy vidéki
zenekar?

Rádióstúdiók: Értékmentés
helyett halálos ítélet?

“A magyar zenész
jó márkának számít”

2024 / 02

Szeretne többet megtudni a szimfonikus zenekarokról?

Tisztelt Olvasónk!

Harmincegy éve jelenik meg folyamatosan szaklapunk, amely eljut a magyar szimfonikus zenekarokhoz, zenei intézményekhez, könyvtárakhoz és azokhoz, akik érdeklődnek a zene iránt, de arra is kíváncsiak, hogy miként működik egy zenekar, milyen szakmapolitikai döntések befolyásolják azokat a teljesítményeket, amelyek révén egyre értékesebb és magasabb színvonalú hangversenyeken vehetnek Önök részt.

LEGYEN ÖN IS ELŐFIZETŐNK!

A

zeneKar

a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének, valamint a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének közös szaklapja, amely a Magyar Nemzeti Kulturális Alap támogatásával jelenik meg évi **6 ALKALOMMAL**

Éves előfizetőknek postaköltséggel együtt 2024-ben: **összesen 8 000 Ft/év**

Rovatainkban foglalkozunk a magyar és külföldi zenei közélet aktuális történéseivel, szakmai érdekességekkel, hangversenykritikákkal, zenetörténeti írásokkal, szakszervezeti témákkal, jogvédelemmel, hangszertörténettel, oktatással, a zenészek egészségi bántalmaival, illetve azok megelőzésével és gyógyításával, valamint közöljük a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége tagzenekarainak próbajáték felhívásait.

INNEN MEGTUDHATJA, MI TÖRTÉNIK A HANGVERSENY-PÓDIUMON ÉS MÖGÖTTE!

Megrendelhető e-mailben: info@zenekarujsg.hu

Megrendelési szándéka esetén kérjük, jelezze e-mailben csekk, vagy áfás számla igényét a pontos cím, illetve a számlázási cím feltüntetésével.

KALENDÁRIUM ZENEI KÖZÉLET 4

SZOLNOK

Mennyit ér egy vidéki zenekar? 6

Tavaly nyáron öt esztendőre szóló kinevezést kapott a részben megújult szolnoki vezetői páros, hiszen Patkós Imre mellett Ignác Ervin fia, a 2016-tól az együttes mellett dolgozó Ignác Kristóf lett az ügyvezető. Tervből akad jócskán, de hogy ezek közül mi az, ami valóban megvalósulhat, az a rendelkezésre álló büdzsé nagyságától is függ.

Réfi Zsuzsanna

REGIONÁLIS ZENEKAROK

“Miért nem ti játszottatok?” 9

Egyre kiszolgáltatottabb helyzetben vannak a regionális szimfonikus zenekarok, amelyeknek folyamatosan csökkenő támogatások mellett kell talpon maradniuk, miközben a komolyzenei ágazat állami támogatása két éve 9 milliárd forinttal bővült. Sajnálatos azonban, hogy az alapfeladatként kapott, nagy szimfonikus estek helyét kényszerűségekből egyre inkább átveszik az olcsóbb kis zenekari- vagy kamarakonzertek

Réfi Zsuzsanna

BDZ

“Össze kellene vetni végre az összes adatot” 13

Rengeteget játszanak. Megtöltik a Sportcsarnokot, emellett különleges új produkciókat is kínálnak, a nemrég született BDZ Kamaraműhely máris óriási népszerűségnek örvend. Hollerung Gábor úgy véli, meglévő törzsközönségük mellett fontos feladatuk, hogy újabb és újabb publikumot szólítsanak meg.

Réfi Zsuzsanna

EJI

Egy újabb elnöki ciklus és egy véget érő alelnökség 16

Versenyt fut a technikai fejlődéssel az Előadóművészi Jogvédő Iroda Egyesület, van hát dolguk jócskán – meséli dr. Gyimesi László, akit egy újabb ciklusra, a következő négy esztendőre ismét megválasztottak az EJI Egyesület döntéshozó szerve tagjának. Jogvédelemről, nem túl biztató miniszteri döntésről, valamint a szakszervezet egyre nehezebbé váló működéséről is beszélgettünk.

Kiss Eszter Veronika

MÁV SZIMFONIKUSOK

Száz év a zene szolgálatában 18

Százéves a MÁV Szimfonikus Zenekar, amelynek szellemi elődje, a Vasutas Ének- és Zenetársaság 1924. február 10-én tartotta alakuló ülését, a MÁV északi főműhely színháztermében.

Kiss Eszter Veronika

MŰHELY

MARKETING?

„A minőség önmagában vonzó” 20

Műfaji határok márpedig vannak, és elsősorban azért, mert ezeket fenntartjuk, illetve mi határozzuk meg azokat – vallja Köteles Géza, aki 17 évig dolgozott az Operaházban, most pedig musicaleket vezényel a Madách Színházban. A zeneszerző-karmester arról is beszélt lapunknak, hogy a közönség elérés nem egy vágy, hanem szemlélet, az elsődleges szempont számára pedig a minőség.

Kiss Eszter Veronika

Címlapon: Szolnoki Szimfonikus Zenekar,
Izaki Maszahiro, Fotó: Csabai István

RÁDIÓSTÚDIÓK

Értékmentés helyett halálos ítélet? 23

Egy éven belül a földdel tehetik egyenlővé a legendás 6-os stúdiót. Senki nem érti, kinek jó ez az egész ügy, hiszen itt mindenki sérül – mondja Kassai István zongoraművész, aki jó ideje próbál küzdeni a Magyar Rádió 6-os és 22-es stúdiójáért, illetve legalább azért, hogy pótlásukra egy nagyméretű hangstúdió épülhessen az országban.

Kiss Eszter Veronika

PORTÉ

“A magyar zenész jó márkának számít” 25

Száz operát játszhatott már, évente legalább 60 napot tölt turnén, s zenekara 220 előadást ad egy szezonban. Folyamatos koncentrációt kíván hát, ha valaki a legkiválóbb együttesek közé tartozó Staatskapelle Dresden koncertmestere, de Gyenge Tibor, az ifjabb, azt mondja, megérte mindez a sokéves tervezést és a sokévnnyi kitartó munkát.

Réfi Zsuzsanna

PORTRÉ /FIATAL MŰVÉSZEK

Sztathatosz Sebestyén 28

A fiatal hegedős generáció egyik kiemelkedő egyénisége, aki szólístaként, kamarazenészként, koncertmesterként és szólamvezetőként egyaránt sikeres.

Hörömpöli Anna

MMA | ZENEMŰVÉSZETI TAGOZAT

Történetet, hangulatot adni a hangoknak 31

Bazsinka József székfoglaló előadásának összefoglalója, melyet a Magyar Művészeti Akadémián tartott

ZENETÖRTÉNET

A Filharmóniai Társaság 170 éve 33

Mi mással ünnepelheti egy zenekar a jubileumát, mint hangversenyekkel? Ezeket kiegészítik az emlékezés különféle formái, amelyek nem pótolják a koncertsorozatokat és a fényes külföldi turnékat, de a közös múlt felidézése és megismerése által megerősítik az együttes hitét önmagában, és jelentőséggel ruhazzák fel a jelent, hogy az egykori sikerek nyomán biztatást adjanak a jövő számára. A Budapesti Filharmóniai Társaságnak pedig van mire emlékeznie.

Gombos László

A pozsonyi Erdődy-magánopera zenekara, 1785–89 38

Erdődy Nepomuk János gróf, a legbefolyásosabb magyar arisztokrata családok egyikének sarja, császári kamarás és titkos tanácsos, a szlavóniai Varasd vármegye főispánja 1785 és 1789-ben bekövetkezett halála között operaszínpadot működtetett pozsonyi palotájában.

Malina János

KRITIKA

Hangversenyek 41

A Budafoki Dohnányi Zenekar, a MÁV Szimfonikus Zenekar, a Concerto Budapest, a Pannon Filharmonikusok, a Szent István Filharmonikusok, a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara és a Szegedi Szimfonikus Zenekar koncertjeiről.

Fittler Katalin, Kovács Ilona, Malina János

RECENZÍÓ

Archívumok mélyéről: zenetörténeti jelentőségű hangfelvétel 48

Nikolaus Harnoncourt Debut. A közkinccsé tett hangzó anyag 1980-ban került rögzítésre, a Mozart Hét keretében a Grosses Festspielhausban rendezett koncerten.

Kovács Ilona

PRÓBAJÁTÉKOK 8,15,49

DÍJÁTADÓVAL ÉS GÁLAKONCERTTEL zárult február 25-én a Cziffra György Fesztivál: az Életműdíjat idén Eötvös Péter karmester, zeneszerző, zenepedagógus és Csiba Lajosné Emődi Györgyi karvezető, zenepedagógus kapta, Tehetség-díjjal pedig Abouzahra Amira hegedűművészt, Lukács Gergely tubaművészt és Vida Mónika Ruth zongoraművészt jutalmazták. Balázs János 2017-ben alapította a Cziffra Fesztivál díjait, melyek célja, hogy a pályájuk elején járó tehetségeket, valamint a kulturális területen végzett több évtizedes kiemelkedő munkásságot és a legnagyobb kulturális értékeket felmutató emberi teljesítményeket elismerjék. 2024-ben a fesztivál alatt összesen tíz díjat adtak át öt kategóriában. A fiatal díjazottak a Cziffra Fesztivál Tehetségtámogató programjának köszönhetően további koncerteken mutatkozhatnak be.

ÁTADTÁK A KODÁLY MŰHELYT a budapesti Városmajorban. Az intézmény küldetése, hogy helyet adjon kurzusoknak, szakmai és módszertani bemutatóknak, művészeti, zenetudományi témájú kerekasztal-beszélgetéseknek és kamarazenei hangversenyeknek. Kiemelt célja a fiatal zene- és énektanárok számára példát mutatni, számukra ismét vonzóvá tenni a pályát. A Kodály Műhely vezetője Gráf Zsuzsanna Liszt Ferenc- és Bartók-Pásztory-díjas karnagy. Az általa álmódott és megvalósított zenei univerzum gyújtópontja a kodályi zenei nevelés, Bartók és Kodály örökségének méltó gondozása, valamint a kortárs magyar szerzők műveinek megismertetése a szakmával és a nagyközönséggel.

RENAUD CAPUÇON francia hegedűművészt a Nemzeti Érdemrend Tiszti éremmel tüntették ki. A kitüntetést Emmanuel Macron francia elnök adta át. A Chambéryben született Capuçon a Conservatoire National Supérieur de Parisban tanult Gérard Poulet és Veda Reynolds mellett, majd Berlinbe költözött Thomas Brandis és Isaac Stern tanítványaihoz.

AZ ELŐADÓMŰVÉSZI JOGVÉDŐ IRODA EGYESÜLET (EJI) megkezdte tisztújításának folyamatát. Ennek első lépéseként a Budapest Music Centerben választógyűlést tartottak és megválasztották az EJI munkáját koordináló döntéshozó szerv, az új küldöttgyűlés tagjait. Ez a testület dönt majd a szervezet Alapszabályáról, Szervezeti és Működési Szabályzatáról, éves költségvetéséről és a Felosztási Szabályzatról.

A Választógyűlés résztvevői az egyesület tagjai közül hét főt a zeneművészek, ötöt a színművészek, kettőt a táncművészek és egy főt az artistaművészek közül választottak ki. A választógyűlés a korábbi küldöttgyűlés művészei közül a legtöbbször újra bizalmat szavazott, annak jeleként, hogy a tagság elégedett az eddigi munkával és az eredményekkel. A szavazatok alapján az új küldöttgyűlés tagjai:

Zeneművész szekció: Dorogi Ákos, Frenreisz Károly, Gyimesi László, Novai Gábor, Szenthelyi Miklós, Temesi Bertalan, Zsoldos Béla

Színművész szekció: Császár Angela, Detre Annamária, Hegedűs D. Géza, Mihályi Győző, Pálos Zsuzsa

Táncművész szekció: Mihályi Gábor, Rotter Oszkár

Artistaművész szekció: Zsilák György.

A tisztújítási folyamat következő lépése a küldöttgyűlés lesz, amely megválasztja az egyesület elnökét, az elnökség, a felügyelőbizottság és a jogdíjbizottságok tagjait, valamint kijelöli az egyesület gazdálkodását ellenőrző független könyvvizsgálót.

ÚJABB KÉTÉVES CIKLUSRA ERŐSÍTETTÉK MEG POZÍCIÓJÁBAN AZ ARTISJUS ELNÖKÉT, Németh Alajos Lojzit az egyesület vezetőségének tagjai. A dalszerző-előadó második alkalommal tölti be ezt a tisztséget, és sürgeti a jogdíjak inflációs értékkövetését.

Az Artisjusban 2023 decemberében tartották a választásokat, ahol az egyesület tagjai – szerzők és zeneműkiadók – megválasztották új tisztségviselőiket a következő négyéves időszakra. Az Artisjus Vezetősége is megújult, a Küldöttgyűlés január 12-én szavazta meg a tagjait. Az egyesület vezetőségének teljes névsora a 2024-28-as időszakra:

Németh Alajos „Lojzi” (könnyűzene), Bíró Zsolt (könnyűzene), Szabó Ágnes (könnyűzene), Szabó Áron „Vasaló” (könnyűzene), Bánkői Gyula (komolyzene), Hollós Máté (komolyzene), Madarász Iván (komolyzene), Tihanyi László (komolyzene), Serfőző Simon (irodalom), Universal Music Publishing Editio Musica Budapest Kft. (zeneműkiadó, képviseli Mózes-Szitha Tünde)

Az elnökség és az egyesület előtt álló legnagyobb feladatokkal kapcsolatban az újra választott elnök elmondta: „Most a legnagyobb kihívás az infláció, illetve az, hogy a jogdíjak értéke kövesse az inflációt. A jogdíjak tarifaemeléséle elengedhetetlen. Ha nem tartanánk lépést az inflációval, több tízezer művész létfenntartása kerülne veszélybe. Azon dolgozunk, hogy megoldjuk ezt a mindannyiunk számára nagyon fontos feladatot.”

Németh Alajos a tizenötödik elnöke a szerzői egyesületnek, illetve jogelődjeinek. A tisztséget 1907-től sorrendben Herzfeld Viktor, Hubay Jenő, Huszka Jenő, Sándor Jenő, Heltai Jenő, Kadosa Pál, Bölöny György, Kadosa Pál, Petrovics Emil, Lendvay Kamilló, Petrovics Emil, Bródy János, Victor Máté, Madarász Iván töltötték be.

Február 22-én, életének 80. évében elhunyt Keveháziné Hegyi Ildikó

Halálával egy ragyogóan tehetséges művész-tanár távozott. Hegyi Ildikó Rákospalotán született, 1944. április 23-án. 1958-60 között a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola diákja, majd 1960-tól 1965-ig a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola hallgatója. Mindkét helyen Katona Béla irányítása alatt tanult.

1966-68 között a leningrádi Rimszkij-Korszakov Konzervatóriumban folytatta tanulmányait, mestere Borisz Gutnyikov volt. 1969-77 között a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola hegedűművész-tanára, 1972-82 között a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara zenekari művésze, 1974-78 között, majd 1986-tól az Éder vonósnegyes tagja, 1982-től a Rádiózenekar I. hegedű szólamvezetője, 1985-től a Conventus Hungaricus, (a Magyar Rádió Kamarazenekara) hangversenymestere, majd a Rádiózenekar koncertmestere lett.

Hamvasztás utáni búcsúztatója 2024. március 21-én, 12:00 órakor lesz a Rákospalotai temető ravatalozójában.

Búcsú Ildikótól

A hétköznapiak monoton ritmusában néha jön egy pillanat, ami hirtelen megváltoztatja az életünket, új kalandok felé vezet bennünket. Így volt ez 1985 tavaszán is, amikor egy Rossini szonátát hallgattam az autóban vezetés közben. Akkor villant át az agyamon a gondolat, hogy bő egy évtized Rádiózenekari munkám során még nem került sor egy ilyen remekmű eljátszására, és hogy hiányzik egy kamarazenekar, ahol mindez teljesülhet. Beérve a Magyar Rádió Bródy Sándor utcai székházába, már tudtam, hogyan kell a szervezést megkezdni, kit kell ennek a gondolatnak megnyerni. Próbaszünetben megkerestem Hegyi Ildikót, elmondtam neki a terveimet, és talán életében a leggyorsabban mondta ki a „boldogító igent”. Csak néhány perc kellett ahhoz, hogy a bőség zavarával küszködve, de mégis tökéletesen egyetértve megegyezzünk a meghívandó kollégák neveit illetően. Fantasztikus volt az a lelkesedés, ahogy Ildikóval az élen minden anyagi

ellenszolgáltatás nélkül vetettük bele magunkat a műhelymunkába. Rövid idő alatt képesek voltunk pódiumra állni, nem csak a Budapesti Tavasz Fesztiválon a nagy nemzetközi hírű kamarazenekarok között, de már külföldön is, a szülői olimpia évében – szinte első magyar együttesként – Dél-Koreában, azután rövidesen az Egyesült Államokban.

Az a tíz év, amit Ildikóval együtt küzdöttünk végig a Conventus Hungaricus kamarazenekarral, megszámlálhatatlan élménnyel gazdagított mindnyájunkat. Kocsis Zoltánnal Bartókot és Schönberget, Jandó Jenővel az összes Mozart zongoraversenyt eljátszani épp olyan felemelő volt, mint együtt dolgozni Gerhard Hetzellel és Thomas Zehetmairral, vagy rendszeresen részt venni a Pablo Casals fesztiválon Pradesban olyan szólistákkal, mint Starker János vagy Perényi Miklós, nem beszélve a többi kiváló magyar és külföldi szólistáról.

Kitörölhetetlen emlékként vésődött mindannyiunkba a sok-sok együtt töltött óra itthon és a világ számos országában. Ildikóra mindig lehetett számítani. Fegyelmezetten vette a turnézással járó akadályokat, semmilyen kivételezésből nem kért, mindenkihez kedves volt, és nem volt olyan hosszú utazás, ami után ne tudott volna százszázalékot nyújtani. Csalhatatlan zenei ízlésével, kifogástalan hangképzésével minden stílusban megtalálta a megfelelő hangot. Szép, finom, de csengő hangzású hegedűszólói mindig megkoronázták az előadást.

Most, hogy fájó szívvel el kell tőle örökre búcsúzni, csak remélhetjük, hogy az a munka, amit a tanítás során, a kvartettekben, a kamarazenekarban és a Rádiózenekarban végzett, nem veszik el, hatása tovább él a későbbi generációkban.

Popa Péter

Az Európai Zenei Tanács (EZT) ösztöndíjprogramja lehetőséget kínál

a zenei területen dolgozó fiatal szakembereknek, hogy nemzetközi karriert indíthassanak és szakmailag is fejlődjenek. A program egy évére (amely még egy évre meghosszabbítható) legfeljebb tíz fiatalat hívnak meg az Európai Zenei Fórumon (EFM) való részvételre, exkluzív hozzáférést kapnak az Európai Zenei Tanács további eseményeihez, és részt vehetnek az EZT belső (tagsági) kommunikációjában is.

További részletek: <https://www.emc-ime.org/projects/fellows/the-fellowship-programme>

Mennyit ér egy vidéki zenekar?

Új vezetői ciklus, régi kihívásokkal Szolnokon

✍ Réfi Zsuzsanna

Tavaly nyáron öt esztendőre szóló kinevezést kapott a részben megújult szolnoki vezetői páros, hiszen Patkós Imre mellett Ignác Ervin fia, a 2016-tól az együttes mellett dolgozó Ignác Kristóf lett az ügyvezető. A team az eddigi építkezést követi, a Szolnoki Szimfonikusok Jászapáti és Martfű mellett a Musikverein-ben és a Schönbrunni Kastélyban is koncerteznek. Tervből akad jócskán, de hogy ezek közül mi az, ami valóban megvalósulhat, az a rendelkezésre álló büdzsé nagyságától is függ. Épp ezért jelent gondot, hogy úgy látják, még ha akadna is forrás, a vidéki zenekarokra jutó összeg jelentősen kisebb, mint amennyivel a budapesti együttesek gazdálkodhatnak.

– *Egyedüli pályázóként nyerték el a megbízatást, nem akadt kihívójuk.*

– **Ignác Kristóf:** Láta mindenki a számokat, amelyből kiderült, nincs az együttesnél tejjel-méz-zel folyó Kánaán. Persze nagyon örülünk annak, hogy működik a zenekar, látjuk, hogy az évek során honnan indultunk és hová jutottunk. Minden előadásunk teltház, de azzal is tisztában kell lenni, hogy folyamatos élet-halál harc folyik ma is a fennmaradásért. Most éppen létszámstop van, akkor rendezhetünk próbajátékot, ha távozik valaki.

– *Pedig épp egy esztendővel ezelőtt beszélgettünk a zenekari tervekről, s akkor szót ejtettünk arról is, szeretnék, ha 72 státuszra nőne a létszám.*

– **Patkós Imre:** Izaki Maszahiro, vezető karmesterünk már 2007-ben, amikor megalakult a nonprofit kft., elkezdte mondogatni, hogy szeretne 12 prímés zenekart. Hát, talán húsz év alatt sikerül majd elérnünk ezt a célt, mert ahogy most látom, jó esetben 2027-re lesz ekkora

létszámunk... Nem is tudnánk most eltartani ennyi zenészt, hiszen például a jelenlegi színházi megbízás során csak egy kis együttesre van szükség, és így, a teátrumi megrendelések csökkenésével rögtön keletkezett a költségvetésünkben egy 50 millió forintos hiátus... Ami a büdzsénk tíz százaléka, szóval nem könnyű pótolnunk. Erről egyébként Presser Gábor is beszélt egy nem régi cikkben (<https://index.hu/kultur/2024/02/07/presser-gabor-pinokkio-vigszinhaz-interju-sztevanovity-dusan-zene-konnyuzene-padlas/>): „A színházaknak járó támogatásokban ott kéne lennie egy, a színészek „zenei fejlesztésére” elkülöníthető tételnek.” Akár felcímkézve is kaphatnának ilyen forrást a színházak.

– **I. K.:** Hiába a szép tervek, ha az élet odacsap... Szerencsére eddigi történetük során a Szolnoki Szimfonikusok megtanultak a jég hátán is megélni és ez visz minket ma is sikerre. Nagyon örülök, hogy tavaly ősszel ismét játszhattunk a Musikverein-ben, Klagenfurtban is szerepeltünk, mindenütt érdeklődő közönség előtt léphettünk pódiumra. Jó érzés, hogy nem csak Szolnokon koncertezhetünk táblás házak előtt. Az osztrák

ügynökséggel évekkal ezelőtt kezdődött kapcsolatunk továbbra is gyümölcsöző, s ez az együttműködés segít anyagilag a víz fölött tartani az együttest, ráadásul a zenész kollégákat is motiválja, hogy ilyen helyszíneken szerepelhetnek. Az ügynökségnek köszönhetjük azt is, hogy rendszeresen felléphetünk a Zeneakadémián, de a Müpában ugyancsak visszatérő vendégek vagyunk.

– *Látom, egy új helyszínen, a MOMKultban is fellépnek.*

– **I.K.:** Igen, sok kereskedelmi fellépést vállalunk, hogy a muzsikusokat fizetni tudjuk és megtartsuk a munkaerőt. A Leander Szimfonikkal, Pejtsik Péterrel crossover koncerteket adunk, de nemcsak ott, hanem a RAM-Art Színházban is. Aztán Győrben is bemutatjuk ezt a produkciót, járjuk vele az országot, ahogy a Queen Symphonic-kal is. Ahhoz, hogy működjön az együttes, ilyen feladatokat is vállalunk, de örömmel tesszük, hiszen igaz, kicsit más zenei világ, de mind-mind nívós előadás. Fenntartónk, a város önkormányzatának vezetése is arra biztat, hogy vállaljunk bevételt hozó feladatokat, hiszen nem tudja érdemben növelni az együttes támogatását. Ami nem is csoda, hiszen látjuk, hogy az önkormányzat büdzséjéből mi mindenre kell áldozni...Épp ezért nekünk a fő feladatunk az egyensúly megtalálása, az ilyen jellegű felkérések és a klasszikus műsorok között. Azért is örülünk annak, hogy bővült a repertoárunk, mert elindult egy együttműködés a művészegyetemekkel, s ennek jegyében a berlini, a bécsi akadémiák a zenekarunkkal adják a vizsgakoncertjeiket, s akad olyan karmester is, aki Münchenből hozza a növendékeit, hogy velünk dolgozzon. Vannak érdeklődő tengerentúli fiatal dirigensek is... Ahhoz, hogy fizetést tudjunk adni, számos ilyen felkérést vállalunk kell.

– **P.I.** Viszont éppen az anyagi nehézségek miatt voltam kénytelen - harminc év után - nemet mondani a Filharmóniának. Korábban olyan évünk is akadt, amikor hatvan hangversenyt adtunk a felkérésükre, most viszont már olyan költsége van egy-egy ifjúsági előadásnak - amit a tőlük kapott összeg csak kis részben fedez-, hogy már nincs miből kipótolnunk. Az idej az első ilyen év, fájó szívvel engedtem el ezeket a koncerteket. Szerencsére jött egy új partner, aki többet tud az ifjúsági koncertekre áldozni, így továbbra is alkalmunk van ilyen előadásokon játszani. A közönségre nem lehet panaszunk, hiszen mindenütt sokan kíváncsiak a fellépéseinkre, Szolnokon pedig mindig biztos a teltház. Most tavasszal 7000 gyermek hallgathatja meg ifjúsági koncertjeinket térítésmentesen.

– *Márciusban a Schönbrunni Kastélyban is játszanak, ehhez ráadásul buszos túrát is szerveznek az érdeklődőknek.*

– **P.I.:** Két busz is megtelt már, tényleg lelkes a közönségünk. Örülünk, hogy ilyen különleges helyszíneken is muzsikálhatunk! Arról nem is beszélve, hogy időnként fontos, hogy a döntéshozók is hallják, lássák, milyen sikert arat és milyen termekben lép fel a zenekarunk. Így megtapasztalják azt is, hogy milyen ereje, hatása van a művészetnek.

– *Sokat emlegetik a büdzsé szűkösségét. Úgy tudom, ennek kapcsán írtak egy levelet is a döntéshozóknak, amelyben a források elosztásának a helyességét kérdőjelezzik meg.*

– **I. K.:** Három csoportja van a támogatásoknak. A normatív keretrendszer, az NKA pályázati és az előadó-művészeti többlettámogatás. S azt láttuk, hogy ez utóbbinak nem transzparens, nem normatív és nem kiszámítható a felosztása. Hatalmasak az aránytalanságok, hiszen a keretből van olyan zenekar, amely 700 milliót kapott, míg a mi együttesünknek 70 jutott. Az NKA-nál is 120 millió forintba pályáztunk, és kaptunk összesen 10-et... Nem tartjuk igazságosnak ezt az elosztást. Mindez kiszámíthatatlanná teszi az évadtervezést is. Ez 2019 óta így történik, s azt látjuk, hogy nagyon aránytalan a nem kevés kulturális forrás megosztása a főváros és a nagyrészt konzervatív vidék között, miközben nyolcmillió ember vidéken él... Hét minisztériumnak írtunk és persze az MMA-nak. Mindezek kapcsán megfogalmaztuk a kétségeinket. Hangsúlyoztuk például azt is, hogy a kiemelt kategórián belül még feltűnőbb az egy budapesti együttesre jutó átlag 166 millió forint, szemben az egy vidéki együttesre jutó 23 millió forinttal. Aki vidéken él, az ennyivel kevesebbet ér? Csak pesti lakcímkártyával lehet jó muzsikus valaki? Nincs a vidéknek joga ugyanúgy a kultúrához és ugyanolyan finanszírozáshoz? Ezért lenne fontos a támogatási rendszer újragondolása, s a szakmai javaslatokat is érdemes volna figyelembe venni.

– *Milyen válaszok érkeztek?*

– **I. K.:** Mindenki igazat adott nekünk a problémafelvetésben, s azt írták, tudnak róla, de mindez nem az ő felelősségük. Mi pedig azt gondoljuk, de, hiszen a vidék kultúrájának kérdése társadalompolitikai kérdés, amely nem csak a szakminisztérium felelőssége.

– *A dolog pikantériája, hogy mostanra szinte az összes túlf finanszírozott budapesti zenekar – amely az eddigi rendszer legnagyobb haszonélvezője volt - kilépett a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségéből... Nekik nem kell a közös érdekképviselő, eddig is a saját személyes kapcsolataikon keresztül biztosították költségvetésüket.*

– **P.I.:** Ilyen támogatások mellett ugyanis hiába érzik azt a hozzánk érkező muzsikusok, hogy jó műhelybe kerültek, mert kiemelkedő művészi, szólistai feladatokat kapnak, mégis hamar távoznak, mert a fizetéseink

nem versenyképesek. A frissen végzett fiatalok örömmel jönnek Szolnokra, de két-három év után tovább is állnak. Azért is kezdtünk el leveleket írni, mert azt érezzük, mi csak a láncainkat veszíthetjük el... Mert igenis vidéken is van igény a kultúrára, amit nem elégít ki az, hogy egy nagy együttes két évente eljön egy ifjúsági előadást tartani. A helyi zenekaroknak kell rendszeresen ellátni ezeket a feladatokat, mert a beágyazottság, a személyes kapcsolatok rengeteget számítanak.

I.K.: Tényleg azt látjuk, hogy az elosztásnál nem számít a szakmai input, hanem csak az, hogy ki milyen telefonszámokkal rendelkezik... Miért nem lehet a törvény alapján felosztani a többlettámogatást? Miért változnak évről évre a felosztási szabályok? Így tényleg tervezhetetlen az élet. Van egy német testvérenzenekarunk, ahol teljes értetlenséggel nézik a működésünket. Ők ugyanis két évre előre gondolkodnak. Mi pedig február végén még nem ismerjük az erre az évre szóló pontos költségvetésünket. Miközben mindent az előadó-művészeti törvény szellemében kell tennünk, mert a fenntartónk a törvény minden betűjét számon kéri rajtunk – teljes joggal. Limitálva van a koncertszámunk, a próbaszámunk, hogy mindent kigazdálkodjunk.

– *Az egyenlőtlen elosztásra vonatkozó felvetésükre akkor még nem érkezett igazi felelet...*

– **P. I.:** Závogyán Magdolnával, a KIM kultúráért felelős államtitkár asszonyával is volt egy megbeszélésünk,

s bízunk benne, hogy lesz a kezdeményezésünknek eredménye. Ha nem is azonnal, de talán ez alapján végiggondolják a döntéshozók, hogy ez az elosztás, felosztás mit takar... Nem fogjuk feladni a harcot. Már csak azért sem, mert ha több pénzünk volna, akkor nemcsak 72 státuszt tudnánk biztosítani, hanem még a bért is meg tudnánk emelni, hosszú távon is megtartva a zenészeket, ezáltal is javítva a hangzást.

– *Említették tavaly, hogy tengerentúli turnéra is indulnának. E téren léptek előre?*

– **I. K.** A tengerentúlra két irányból lehet eljutni. Mi pályázunk arra, hogy ott legyünk a 2025-ös oszakai világiállításán. A Magyar Állami Népi Együttessel, Pál István Szalonáékkal van egy különleges magyar műsorunk, s bízunk abban, hogy onnan akár Amerika felé is indulhatunk tovább. Emellett korábban kínai turnét is terveztünk, meglátjuk, hogy miként tud megvalósulni. Összességében azonban azt tudom mondani, hogy hálásak vagyunk azért, hogy létezőnk, hogy az évek során egyre előrébb és előrébb tudtunk lépni. A legfontosabb feladatunk az, hogy Szolnokot és környékét, a régiókat szolgáljuk, hogy az ott élők hallhassanak élőzenét, nagyzenekari koncerteket a közreműködésünkkel. Nem akarunk nem önazonosak lenni, a ránk szabott szerepünket szeretnénk még teljesebben betölteni, mert a regionalításban és abban hiszünk, hogy a körülöttünk élőknek is biztosítani kell a minőségi kulturális, művészeti életet. ■

A SAVARIA SZIMFONIKUS ZENEKAR PRÓBAJÁTÉKOT hirdet II. HEGEDŰ SZÓLAMVEZETŐ ÁLLÁSRA egész állásra határozott idejű munkaszerződéssel, próbaidő kikötésével

KÖTELEZŐ ANYAG:

Mozart: G-dúr, vagy D-dúr, vagy A-dúr hegedűversenyének I. tétele kadenciával
Bach: szabadon választott szólószonáta vagy partita tétel

ZENEKARI ANYAG:

Bartók: Concerto - V. tétel előlről (8. ütem) az 50. ütemig (első szólam) V. tétel 256-317-ig

R. Strauss: Don Juan – 1. Tétel B-ig

Mozart: Varázsfuvola nyitány – előlről 39-ig

Brahms: 1. szimfonia – 2. Tétel 22-től B-ig

Mozart: Esz-dúr szimfonia – Finálé előlről - A-ig

Beethoven: 6. Szimfonia – 4.tétel előlről C-ig

A zenekari részletek letölthetők a zenekar honlapjáról (www.sso.hu/hirek)

Jelentkezés: Savaria Szimfonikus Zenekar
9700 Szombathely, Rákóczi F. u. 3.
fodor.daniel@sso.hu

KÖVETELMÉNYEK:

- felsőfokú végzettség
- erkölcsi bizonyítvány
/az állás elnyerése esetén/
- magyarországi munkavállalási engedély

A JELENTKEZÉSHEZ SZÜKSÉGES DOKUMENTUMOK:

szakmai önéletrajz
- zenei végzettséget igazoló dokumentum

A PRÓBAJÁTÉK HELYSZÍNE:

Bartók Terem, Szombathely, Rákóczi F. u. 3.

A PRÓBAJÁTÉK IDŐPONTJA: 2024. április 30. kedd 11:00 óra

Az állás, sikeres próbajátékot követően 2024. június 1-től tölthető be.

Bérezés: az Mt és a Kollektív szerződés szerint.

A zenekar zongorakísérőt nem biztosít, kérésre helyi zongorakísérőt tudunk ajánlani!

Kapcsolattartó: Fodor Dániel
tel: +36 20 360 02 34
e-mail: fodor.daniel@sso.hu

“Miért nem ti játszottatok?”

Szabó Sipos Máté átláthatatlan támogatásokról, csökkenő büdzsékről

✍ Réfi Zsuzsanna

Egyre kiszolgáltatottabb helyzetben vannak a regionális szimfonikus zenekarok, amelyeknek folyamatosan csökkenő támogatások mellett kell talpon maradniuk, miközben a komolyzenei ágazat állami támogatása két éve 9 milliárd forinttal bővült. Azonban ebből sem kaptak egy fillért sem - meséli Szabó Sipos Máté, a kilenc együttest tömörítő szövetség elnöke, az Egri Szimfonikus Zenekar vezetője. Nagy bajnak tartja azt is, hogy az egyre zsugorodó pályázati támogatások odaítélése átláthatatlan, nem tudni, kinek miért jut épp akkora összeg, amekkora. Évről évre változnak a prioritások, de igazából ezek sem tükröznek valós indikátorokat a későbbi döntésekben. Mindezek ellenére azt gondolja, tovább kell és remélhetőleg tovább is fognak élni ezek az együttesek, hiszen az adott régiókban az igényes zenekultúrának ők nélkülözhetetlen - és legtöbbször az egyetlen, a közönség bizalmát is élvező - tolmácsolói. Sajnálatos azonban, hogy az alapfeladatként kapott, nagy szimfonikus estek helyét kényszerűségből egyre inkább átveszik az olcsóbb kis zenekari- vagy kamarakonzertek.

– Hogyan változtak a regionális zenekaroknak jutó támogatások az elmúlt időszakban?

– Együtteseink anyagi forrásait az önkormányzati támogatás, a minisztériumtól pályázható működési támogatás, az egyéb pályázatok, mint például a előadóművészi többlettámogatás, továbbá a saját bevétel biztosítja. A járvánnyal, majd gazdasági recesszióval, energiaválsággal terhes, elmúlt időszak az amúgy is szerény (5-25 millió körüli) önkormányzati támogatásokat is bizonytalanná tette. Minden jószándék ellenére az önkormányzatok helyenként kénytelenek voltak csökkenteni ezeket a támogatásokat, hiszen a kultúra általában mindig az első áldozata a megszorításoknak.

Ezért volt meglepő és nagyvonalú a miniszterelnöki döntés 2021-ben, hogy a komolyzenei ágazatra fordítható állami büdzsét ebben a helyzetben nemhogy csökkentették, hanem 9 milliárd

forinttal megnövelték. Az álmunkban sem fordult meg a fejünkben, hogy ebből a pénzből mi, a nagyságrendekkel legkisebb költségvetéssel működő, tradicionális zenekarok végül semmit nem fogunk kapni. De így lett.

– Indok nincs, válasz nincs, kérdezni sem nagyon van kitől. Szerintem ez példátlan és teljességgel érthetetlen diszkriminációja a vidéki zenekultúra ezen területeinek. Mindezek után a minisztériumtól pályázható működési támogatás keretösszege, ami lassan tíz éve változatlanul összesen 80 millió forint volt, 2023-ban 60 millióra csökkent, ráadásul a pályázók köre is kibővült. Ezt a pályázati kategóriát annak idején a mi közbenjárásunkra különítették el és formálták úgy, hogy az akkori 8 tagzenekarunk speciális státuszával egy tervezhetőbb és méltányosabb működési forráshoz jusson. Mára ez is felhígult és erre a csökkentett összegre már amatőr kórusok, vagy kamaraegyüttesek is sikerrel pályázhatnak. Az idei döntések és elnyert összegek még mindezen túl is érthetetlen anomáliákat mutattak.

– *Mi alapján osztották szét a keretet?*

– Nincs, vagy nem világos a szempontrendszer, ami alapján indokolhatóak lennének ezek a döntések, mert úgy tűnik, teljesen lényegtelen mennyit, hogyan dolgozol, hány koncertet adsz, hány fővel, milyen minőségben. A végén kapsz 2-4-8 vagy maximum 10 millió forintot egy szimfonikus zenekar egész éves működéséhez és nem tudsz kihez fordulni elfogadható válaszáért. Nagyon kiábrándító, hogy éppen akkor történik mindez, amikor ez a tekintélyes plusz 9 milliárd érkezett a területre.

Az a láthatóan sok pénz, ami a recesszió ellenére az utóbbi években kiosztásra került ezen a területen, a mi vidékeinken nem jelent meg, nem csökkentette a kulturális inséget, de az elosztás kifürkészhetetlen, vagy éppen egyértelműen kitapintható szempontjai csak fokozzák a feszültséget a különböző együttesek közt, a kisebbeknél éppúgy, mint a nagyobbaknál. Az egyéni lobbik, kapcsolatrendszerek, a politikai beágyazottság sokszor nagyobb súllyal bírnak, mint a tényleges teljesítmény.

– *Mi lett a TAO helyébe lépő előadóművészi többlettámogatással?*

– Ez a másik fontos támogatási forrásunk, amelynek a rendszere évről évre változott. 2019-ben a "Forrás a zenének" piramisrendszer meghatározott szempontrendszere számunkra kedvező volt, hiszen az addigi büdzsénkhez képest jelentős többletet jelentett, sőt inspirálta is a többletvállalásokat és nem kellett semmit kozmetikáznunk a számokkal.

Tettük a dolgunkat ahogy addig is, viszont 20-40 millió forinttal bővíthetett a költségvetésünk. Hangsúlyozom most is, hogy a regionális zenekarok nem több száz millióból, csupán évente 30-40 millióból élnek, ezért is volt nagy segítség ez a forrás.

A következő évben ez a rendszer megszűnt. A helyébe lépett, még kiforratlan többlettámogatás szisztémából még az előző évre hivatkozva kaptunk 10-20 milliót, de ez már nem volt valódi teljesítményhez kötve. Az azt követő évtől tematikák szerint lehetett erre a támogatásra pályázni rengeteg szereplőnek, összerosódott kicsit a színház és zene és minden előadói műfaj. Innentől megint egyre átláthatatlanabb és ezzel párhuzamosan egyre kevesebb eredményt hoztak a pályázatok. 2023 ebből is a mélypont, mely nemcsak a színházi, de a zenei terület jó részét is lesújtotta. Az Egri Szimfonikusokkal például 6 témában nyújtottunk be pályázatot teljesen eredménytelenül, többek közt olyan, 2019-ben még a legpreferáltabb kategóriákban, mint a több korosztályt is megszólító ifjúsági

ismeretterjesztő koncertek, vagy a társadalmi felelősségvállalás és integráció (pl. szociálisan és mentálisan sérült gyerekekkel közös, évekig jó működő, komplex zenei projektek).

Tagzenekaraink és nagyjából a teljes zenei terület hasonlóan járt. Ha már ezek a kategóriák és célok sem fontosak, akkor mi most a prioritás? Választ persze idén sem tudtunk érdemben kitől várni, ráadásul az illetékesek is cserélődtek.

– *Hogyan alakultak a saját bevételek?*

– Ez lenne a harmadik legfontosabb eleme a működésnek. Egy nagyobb szimfonikus zenekari koncert ritkán tud rentábilis lenni. Vidéken pláne. Az elkérhető jegyárak jó, ha a terembért fedezik. Természetesen, ha filmzenét, vagy még ennél is populárisabb zenét játszunk egy sportszarnokban, az lehet kifizető, de tudjuk, hogy nem ez a fő feladatunk. Nem gondolom, hogy ez önmagában baj lenne. A művészet nem kifizető, de nem is ez a célja. A baj ott van, hogy sokan összekeverik a konzum kultúrát a művészetekkel, vagy a piaci alapon rentábilis műfajokat a csak támogatásból létrejövő, magasabb kultúrát közvetítő előadásokkal. Sokszor tapasztalom mostanában, hogy aránytalanul sok pénzt ítél meg egy önkormányzat, vagy egy kuratórium olyan rendezvényekre, amelyek tisztes haszonnal megrendezhetőek önerőből is, viszont forráshiányra hivatkozik igényesebb kulturális események támogatásakor.

Egy hétfégi forralt bor "fesztivál" egy-két popzenekarral ma több támogatásban részesül, mint egy kamarazenei fesztivál világsztárokkal. És itt nemcsak az értékrendekkel van baj, hanem a pusztán számokkal is. Ahol egy karácsonyi vásár annyiba kerül, mint egy szimfonikus zenekar három évi támogatása, ott veszélyben van a zenekultúra. Ezek aggasztó aránytalanságok. Mint ahogy az értékrendek devalválódása is elkeserítően felgyorsult.

– *Mit tudnak tenni a regionális zenekarok ebben a helyzetben?*

– Mindezek ellenére zenekaraink működnek, élnek és próbálnak túlélni.

Az elmúlt években többen ünnepelték, vagy idén ünneplik fennállásuk kerek jubileumát (Dunakeszi 45., Kecskemét 55., Eger 60., Sopron 95., Nagykanizsa 100., Tatabánya 125.), ami mindig új erőt ad a folytatáshoz és igazolást, hogy mekkora igény van ezekre az együttesekre. A fent említett gondok miatt azonban kevesebb a koncert és sokszor azok is csak kisebb létszámú együttesekkel mennek. Az év végére sok helyen már nem marad

a költségvetésből, pedig áprilisig az önkormányzatok nem szoktak pénzt utalni. Sok lelemény és ötlet kell ahhoz, hogy fenntartsuk így a folyamatos működést.

De nemcsak a pénzről van szó, hanem a sok éven át kivívott bizalomról és a közönség nagybecsüléséről, amit igyekszünk meghálálni azzal, hogy az egyre kevesebből is megpróbáljuk működtetni a helyi komolyzenei életet. Sokan nem is látják, hogy ezeken a vidékeken milyen nyitott, lelkes, kultúrára éhes közönség, közösség él. Következtesen igényes, innovatív, de az értékekben nem megalkuvó munkával, műsorpolitikával lehet és kell rájuk építeni.

– *Mit hoz az idej esztendő?*

– Nehéz megjósolni, mi várható 2024-ben, de az önkormányzati választások miatt biztos nem lesz kiszámíthatóbb és könnyebb ez az év sem. Nagyobb forrásokra láthatóan nincs sok esély. A kulturális kormányzat elképzelései sem ismertek még, csupán szándékaik a rendszer átalakításáról. Minden szereplő egy átláthatóbb, egycsatornás támogatási formának örülne.

A nagy kérdés az, hogy a prioritások harcában mi fog győzni? Kik és végül hányan maradnak porondon. Láthatóan szétválik a zenekari szcéna. A jól pozicionált, állami fenntartású zenekaroktól egyre távolabb kerülnek a többiek.

Az amúgy is nehezebb helyzetben lévő vidéki együttesek pedig aggódva figyelnek fel olyan mondatokra, amelyek őket marginálisan kezelik, vagy akár megkérdőjelezzik létjogosultságukat is.

Ezek mögött a nyíltan ritkán felvállalt mondatok mögött jó lenne világosan látni, hogy az elit zenekarok státuszának megerősítése mellett van-e szándék és átfogó gondolat a teljes magyarországi komolyzenei élet fejlesztésére is, vagy az most nem időszerű. Ebben a pozícióharcban a regionális zenekarok a legkitettebbek. Érdekérvényesítő súlyunk és lehetőségeink pedig egyenes arányban állnak támogatásaink összegével. A 10 regionális együttes működési támogatása összesen nem éri el az évi 100 millió forintot...Nehéz ebből igényes zeneéletet varázsolni.

– *Pedig éppen a regionális együttesek léte a biztosíték arra, hogy egy-egy térség ne maradjon ki teljesen a klasszikus zenei kultúrából...*

– Ez egy megkérdőjelezhetetlen tény, mégis gyakran figyelmen kívül hagyják.

A koncertlátogató közönségnek vidéken élő kapcsolata van a saját zenekarával.

Általa kap rendszeres zenei élményt generációkon keresztül. Ezt nem lehet pótolni, vagy helyettesíteni azzal, ha egy budapesti zenekar jó esetben évente egyszer ellátogat arrafelé.

Nem beszélve azokról a vidékekről, ahova senki nem megy soha. Mégis felmerülnek időről-időre olyan gondolatok, hogy majd a nagyok megoldják az egész ország lefedését, ha egyáltalán erre szükség van. A gyakorlat azt mutatja, hogy még egy szomszéd régióból sem tudják megoldani ezt, annyi a hiátus. Ebben van és lenne még sokkal nagyobb szerepük a regionális zenekaroknak. Még többet kellene dolgoznunk, hogy mindenkihez eljusson legalább néha a kultúrának ez a szelete. Ezt kéne jobban kiaknázni és jobban támogatni. Persze nagyszerű dolog, ha az ország legkiválóbb együtteseinek valamelyike vidéken is fellép, de nem ettől teremődik meg ott a jövő zeneszerető publikuma. Azt nekünk kell kinevelni. Ezért fontosak az ifjúsági programok is, amiket nagy gonddal állít össze minden helyi zenekar, jól ismerve a helyi adottságokat, kívánalmakat. Ha helyettük egy-két pesti kamaracsapat egy műsorral végigtornézza az országot, az nem feltétlen segíti ezt az építkezést. Az iskolák éppúgy, mint a közönség, magáénak érzi és szereti a saját zenekarát és elsősorban tőle várja a programokat. Ha nem így alakul, sokszor számon is kéri:

“Miért nem ti játszottatok?” A jóleső büszkeségen túl mindez rávilágít a helyi közösségek érzékeny egyensúlyára, ami nemcsak szimpla lokálpatriotizmus, hanem fontos érték.

De visszatérve az ismeretterjesztésre... szinte közhely, hogy minden fogékonyság az első jó élménnyel kezdődik, ezért egyáltalán nem mindegy, hogy mit kap először a fiatalság klasszikus zenéből.

A szimfonikus zenét ma leginkább csak élő, minőségi szimfonikus zenekari előadással lehet hatékonyan, élményszerűen megismertetni, megszerettetni. Ezt nem tudja pótolni egy kamarafarmáció, bármilyen ügyesek is. Mégis egyre terjed ez az “olcsóbb” megoldás, még ott is, ahol erre lenne elegendő forrás.

Egyes pályázatok kifejezetten 3-8 fős kamaragyütteseket várnak ezen a területen. Sajnos még a felnőtt hangversenyek esetében is a legtöbb vidéki helyszín ritkán engedheti meg magának, hogy egy nagy szimfonikus zenekart hívjon meg. Ezért aztán a létszámon spórolnak a zenekarok is. Persze gond az is, hogy egy-két kivételtől eltekintve, nincsenek megfelelő koncerttermek, ahol elférne egy nagyobb együttes. Nagyobb eseményekre maradnak a színházak, sportcsarnokok, szabadtéri színpadok, természetesen többnyire hangoztatással, aminek nehézségeibe most bele sem kezdek. Egyszerűen a lokális adottság és a pénzügyi helyzet,

alapvetően meghatározza egy együttes mozgásterét, fejlődési lehetőségét és ezzel minőségét is. Hiába szeretnék jobb muzsikussal, jobb hangszereken, jobb termekben játszani, ha ennek egyik feltétele sem teljesülhet az adott keretek között.

– Hogy lehet így folyamatosan működni és megtartani a zenészeket?

– Évadot tervezni szinte csak fejen lehetséges, hisz nagyjából április mire kiderül az önkormányzati támogatások összege, május mire abból valami megérkezik, június mire kiíródnak az az évi pályázatok és november mire kiderül mennyit és mire nyertünk erre az évre. Nagyjából két-három hónapra előre tudjuk biztosan megmondani, hogy megvalósíthatóak-e a terveink. Nehéz így közönséget szervezni, de zenekart is. Mivel nálunk nem főállásban dolgoznak a muzsikuskok és több helyről jönnek, minden koncertre össze kell állítani a szükséges létszámot, ami egy sűrűbb tavaszi, vagy őszi időpontban sok fejtörést okoz, hiszen muzsikusaink nemcsak tanítanak, de más zenekarokban is dolgoznak. Kíségítőket is nehéz találni, mert a fiatalok már főiskolásként is ezerfelé vállalnak munkát, bizonyos hangszereknél pedig kevés az igazán alkalmas ember. Erről a hivatásos nagyzenekarok is bőven tudnának mesélni. Ott is az győz, aki többet tud kínálni. Mi nem nagyon válogathatunk, de ennek ellenére sok remek muzsikust és tehetséges fiatal tudhatunk sorainkban. Azonban ilyen feltételek mellett a sokszor emlegetett minőséget nehéz folyamatosan fenntartani, vagy még emelni is. Egyenlő pályák híján erre messze nincs esély.

– Akkor a zenészutánpótlás sem egyszerű?

– Messzire vezetne most erről is beszélni, de kétségtelenül vannak nehézségek e területen, ami már a zeneoktatás rendszerét érinti. Sok ponton lenne szükség ott is korrekcióra. Kezdve azon, hogy az állami zeneiskolák tanárai ma a legalulfinanszírozottabbak, pedig ők teremtik meg az alapokat, azután középfokon a kevés diák miatt olyan gyerekek is bekerülnek a rendszerbe, akiknek nem ezt a hivatást kéne választaniuk, de a tanszakok fenntartása érdekében mégis felveszik őket, így a főiskolák is hasonló helyzetbe kerülhetnek. Az egyetemek fejkvóta rendszere a művészkutatásban nem igazodik ahhoz, hogy egy évben ténylegesen hány tehetséges diák jelentkezik, de a bolognai kredit rendszert sem a művészetekre találták ki. Egyrészt fontos lenne, hogy tényleg csak az igazán tehetségesek kerüljenek be ezekbe az intézményekbe, és ne tegyük tönkre sok fiatal életét azzal, hogy nem tereljük időben más pályára őket. Mert aztán a verseny könyörtelen. A fiatalok nagy része külföldön próbál szerencsét, a pesti tehetősebb zenekarok gyorsan lehalásszák az itthoni legjobbakat, vidéken meg gyakran évekig nem találnak megfelelő embert, pedig egy-egy

hangszercsoport kényszerű gyengülése szétzilálhat egy amúgy remek zenekart is. Emellett sok a pályaelhagyó fiatal és idősebb muzsikusk is.

Mondhatnánk azt, hogy ez mindig így volt, de sajnos egyre több az eredménytelen próbajáték, miközben a fluktuáció sokkal nagyobb, a zenekarok közti átjárás teljesen mindennapos, több vidéki zenekar buszokkal szállítja Pestről a zenészeit, a kisebb zenekarokban is sok hivatásos muzsikusk segít ki rendszeresen, mindenki sok helyen játszik, hogy megéljen...Egyszóval nagyon megváltozott a zenekari élet. A hagyományos értelemben vett zenekarépítésre, hangzásegység megteremtésére, aprólékosabb műhelymunkára kevesebb idő és lehetőség marad, főleg a mi régióinkban, ahol minden koncertre más összetételű zenekarral kell felkészülni és anyagi megfontolásból az ideálisnál kevesebb próbával.

– Nem volna szükség akkor valami közös stratégiára, együttes fellépésre a helyzet javítása érdekében?

– Nagyon jó lenne valami szakmai konszenzus ezekben a folyamatokban.

Több próbálkozás is volt a teljes zenei terület összefogására, de úgy tűnik mára mindenki inkább az egyéni utakat választja a közös képviselő helyett, mert ez látszik hatékonyabbnak, kifizetődobbnek, mert a fentről jövő döntések is ezt az irányt erősítik.

Emellett még a különböző szintű zenekarok profilja és érdekei is nagyon különbözőek. Egy olyan szcénában, ahol a 2 milliárdos és a 20 milliós költségvetésű, a nemzeti és a kiemelt, az állami és önkormányzati, a főállású és egyesületi, a pesti és vidéki meghatározottság mindig jelen van, egy platformot képviselni nagyon nehéz. A MSZSZS és azon belül a RZSZ is törekszik erre évek óta, de ehhez új szabályozási törvény is kellene jól definiálható, releváns szempontrendszerekkel, melyek valóban tükrözik a teljesítményt a zenekarok profiljával, működési formájával összhangban. Olyan világos, egysátonás rendszerre lenne szükség, ami mind a szakma, mind a mindenkori kulturális kormányzat számára elfogadható és számonkérhető. Emellett újra meg kéne erősíteni az önkormányzatokat, hogy többet tudjanak a kultúrára fordítani, továbbá a sport és a média mellett a művészeti életben is érdekeltté tenni újra a mecenatúrát.

A Regionális Zenekarok Szövetségének tagzenekarai profiljukban, funkciójukban egységesek: egyedül ezek az adott vidék szimfonikus zenei kultúrát terjesztő és fenntartó együttesei. Erre pedig megkérdőjelezhetlenül szükség van. Ezt igazolja múltunk, ezért dolgozunk a jelenben és bízunk a jövőben is. ■

“Össze kellene vetni végre az összes adatot”

Hollerung Gábor közösségépítésről, új utakról és szövetségi feladatokról

Réfi Zsuzsanna

Rengeteget játszanak. Megtöltik a Sportcsarnokot, emellett különleges új produkciókat is kínálnak, a nemrég született BDZ Kamaraműhely máris óriási népszerűségnek örvend. Hollerung Gábor úgy véli, meglévő törzsközönségük mellett fontos feladatuk, hogy újabb és újabb publikumot szólítsanak meg. A Budafoki Dohnányi Zenekar vezetőjével társulatáról, támogatásokról, valamint arról is beszélgettünk, miért döntöttek úgy – a Danubia Zenekarral együtt –, hogy kilépnek a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségéből.

– *Kizárás, kilépés?*

– Van, aki renitenciának tekinti az elhatározásunkat, és úgy gondolja, hogy ettől senkinek sem lesz jobb, sem nekünk, sem a szövetségnek, sőt, inkább ártunk a magyar zenekarok jövőjének. Én azt gondolom, hogy szükséges volt ebben a helyzetben ennek a szövetségnek felhívni a figyelmét arra, hogy nem tartjuk elfogadhatónak mindazt, ami történik, illetve ami nem történik meg. Ami azért is szomorú, mert visszatérve a kezdetekre, ennek a három évtizednek a történetére, a szövetség azért egy szövetség volt. A különböző ügyek megvitatásával mindig tettünk egy kis lépést előre, emellett hallatni tudtuk a hangunkat különböző elrontott döntések esetében, és néha még sikerrel is jártunk. Akadt persze mindig némi generációs ellentét, de azt gondolom, ez egy szövetségen belül normális. Voltak közös ügyeink, eredményeink. Úgy vélem, mindezt a Covid bontotta meg, amikor már a túlélésben sem értettünk egyet... Pontosabban el sem jutottunk odáig, hogy erről egymással beszéljünk. Majd a 2020-as szövetségi elnökválasztás során kipattant egy nagyon intenzív, sokat sejtető vita. Ekkor osztották

ki a Tao-bevételt pótló támogatásokat, és a BDZ, mely magas Tao-bevétellel rendelkezett a 2019-es esztendőben is, tisztességes kompenzációt kapott. Ennek kapcsán pedig úgy tűnt, mintha a budapesti együttesek jobban jártak volna, mint a vidékiek.

– *Csak tünt?*

– Jobbára igen, mert ez a többlet csupán az adott listát tekintve volt igaz, és nem vetettük össze az összes információt. Mostanában sokan mondanak ítéletet egy-egy döntés alapján, arról nyilatkoznak, hogy ez az együttes sokkal jobban járt, mint mások, ezt a következtetést egyetlen táblázat, egyetlen tétele alapján vonják le, és nincsenek tisztában az adott döntés minden aspektusával. Ha ugyanis azt vizsgálnák meg, hogy az adott együtteseknek mennyi az összes, az állami, az önkormányzati és a többlet-támogatása, valamint a munkavállalóinak száma, akkor kiderülne, hogy a végső összeg éppen annyi, mint amennyiből a többiek is gazdálkodhatnak. Több vidéki társulat igazgatójával beszélgettem erről, amely együttesek létszámukban és koncertszámukban hasonló mutatókkal rendelkeznek, és kiderült, hogy ha mindent

összeadunk, akkor szinte fillérre ugyanakkora a büdzsénk. Persze nem tagadom azt sem, hogy valamelyest akadnak aránytalanságok, pozitív és negatív irányban egyaránt. Kerül oda pénz, ahol nem feltétlenül volna rá szükség, s akad olyan korszerű, fejlődő együttes, ahová pedig nem jut... Ezeknek a miértje pedig nem teljesen érthető... Hogy ennek az egyes vezetők mennyire a kovácsai akár pozitív, akár negatív előjellel, azon lehet vitatkozni, ahogy azon is, milyen kommunikáció hasznos...

– *Azaz, kinek mit intéz az igazgatója?*

– Ez a korábbi években is igaz volt, most azonban egyre inkább a lobbierő számát.

– *Gondolom, mindez szerepet játszik abban, hogy a szövetségben is kialakultak a korábbiaknál jóval erősebb konfliktusok...*

– Az MSZZSZ-ben mindig voltak kisebb-nagyobb érdeklentétek, de azért a különböző ügyek kapcsán képesek voltunk érdemi eszmecsere folytatni, s tényleg megvolt ennek a maga eredménye is. Ráadásul az ember nem érezte magát rosszul a szervezetben. Amikor én elkezdtem magam rosszul érezni – s ezzel nem voltam egyedül –, az a 2020-as elnökválasztás volt. Akkor ugyanis ismét kialakult egy éles vita a követendő utakról, és nem csupán egyetlen jelölt akadt a vezetői posztra, hanem több is. Horváth Zsolt aspiránsként megfogalmazott egy olyan cselekvési tervet, víziót, ami segítette volna a modernizálást, az előrelépést, az erősebbé válást. Végül a szavazáson alulmaradt a szűk többséggel nyerő Herboly Domonkoszal szemben. Tavaly ősszel ismét választásra került sor, s ekkor a Pannon Filharmonikusok igazgatója ismét alulmaradt, egyetlen szavazattal... Ezt követően a szövetségből kiléptek az állami fenntartású együttesek, a Nemzeti Filharmonikusok, a Concerto Budapest és a Szent István Filharmonikusok. Majd követte őket a Liszt Ferenc Kamarazenekar is. S az azóta eltelt fél évben pedig ezekre a távozásokra sem érkezett semmilyen reakció az elnökség részéről... Mindemellett hiába mondogatjuk a szervezeten belül már hosszú ideje azt is, hogy össze kellene vetni végre az összes adatot. Hogy az MSZZSZ ne csupán a támogatási, a létszám- és a koncertszámokat kérje be, hanem olyan részleteket is vizsgáljon, hogy az adott zenekarnak van-e saját hangversenyterme, milyen bérleti díjakba kerül ez, milyen a foglalkoztatási- és a bérstruktúra. Számos olyan részlet van, ami nagyon erősen meghatározza egy-egy zenekar valódi anyagi helyzetét. Nem akarnak ezzel számolni, pedig így lehetne valóban reális képet kapni a gazdálkodásról. Ezért kellene kitenni a valóságot az asztalra. A választás óta telnek a hónapok, és nem történik semmi. Így a Danubia Zenekarral mi is a kilépés mellett döntöttünk. Természetesen, ha érdekelhető lesz valódi jövőbe mutató koncepció, bármilyen szándék a szimpla létezésen túl, ha képesek leszünk

értelmes célok mentén azonos irányvonalakat kialakítani, amiért kiállunk és cselekszünk, akkor a BDZ újra szívesen lesz a szövetség tagja.

– *Akad azért tavaly olyan támogatás is, ami nem nagyon akart megérkezni... Sokáig kétséges volt, hogy lesz-e 32. Zempléni Fesztivál, majd végül izgalmas koncertekkel, nagy sikerrel tudták megrendezni a sorozatot.*

– Turjányi Miklós fesztivál-igazgató tavaly tavasszal mondott le tisztségéről. Átvettem hát a feladatot, mert nem akartam, hogy ennek a több, mint három évtizedes sorozatnak vége legyen, és úgy döntöttem, hogy akár a saját költségvetésünk terhére, de legalább egy háromnapos fesztivált rendezünk a muzsikusainkkal. Szerencsére az egyik helyi vállalkozótól kaptunk egy jelentős hozzájárulást, és ez a gesztus a KIM-et is meggyőzte, olyannyira, hogy érkezett tőlük még egy jelentős támogatás. Így sikerült kilenc napos, igazán emlékezetes sorozatot rendeznünk Zemplénben, nagyzenekari koncertekkel, jazzel, színházzal.

– *Akkor lesz Zempléni Fesztivál 2024-ben is?*

– Bár költségvetésünk még nincsen, de mindenképpen azon vagyunk, hogy megrendezhessük ezt a kiemelkedő jelentőségű rendezvénysorozatot.

– *Őn azt is fontosnak tartotta, hogy a Budafoki Dohnányi Zenekarnál bérfejlesztés történjen. Tavaly július 1-től kapták meg az emelt fizetést a tagjaik.*

– Igen, miután azt látom, hogy magas minőségben és nagyon sokat dolgoznak a muzsikusaink, így az infláció mellett olyan fizetést kell kapjanak, ami megőrzi az értékét. 20 százalékos bérfejlesztés történt nyáron a társulatunknál, s ezt a bevételeinkből fedeztünk. Mindenesetre örülök, hogy nagyon jó évet zártunk, s hogy jó a hangulat a társulatnál, minden próbajátékunkon rengeteg a jelentkező.

– *Milyen a zenekar mostani szezónja?*

– A tavalyi második félév volt az, amikor végre azt éreztük, hogy kezdünk visszatérni a Covid előtti szintre. Temérdek feladatunk volt ebben a szezonban, elképesztő mennyiségű koncertet adtunk, gigaprodukciókat, megtöltöttük a Sportcsarnokot kilencezer fizető nézővel. Összesen hét újravetített koncertet adtunk telt házak előtt. Nagy sikert aratott a Korngold zenéjével kísért Sok húhó semmiért, s igazán kiváló kritikák érkeztek a Veszedelmes viszonyok után, ami Mozart-zenével került színre a Müpában. Sokat dolgozunk a kerületünkben is, és hálásak vagyunk Budafoknak, mert erején felül támogatja az együttest. Ezt igyekszünk mi is viszonzni, támogatjuk a Klauzál Ház felújítását, zongorát ajándékoztunk a zeneiskolának.

– A Zeneakadémián már tartottak egy ‘salátakoncertet’ is Ezek szerint a színházi, zenés produkciók mellett keresik az új utakat?

– Azokra mindig szükség van! Az új szisztémában születnek a ‘salátakoncertek’ is, amelyből már többet bemutattunk a Zeneakadémián. Ez valójában nem egy saláta, hanem egy gondosan megkomponált zenei menü. Egy újfajta szerkesztésmód, melyben a hangversenyt nem a megszokott nyitány, versenymű, szimfónia felépítés jellemzi. A koncertek középpontjában egy-egy téma (pl. A nyugalom hangjai), vagy egy-egy fő zenemű áll, és a bemutatott művek ezt a fő zeneművet vagy témát ellenpontoszzák, vagy kiegészítik. Egyszóval mindig is fontos volt és lesz számunkra a megújulás. Lehet persze, hogy emiatt is sokan kiátkoznak, ahogy a Sárík Péterékkal született, jazzesített Kékszakállúért, de úgy vélem, Bartók csak mosolyogna rajta. S ezt azért mondom, mert 16 éves voltam, amikor megismertem az életművét. Neki köszönhetően lettem zenész. Bartók még mindig nem természetes része a magyarországi hangversenyéletnek, ezért ahhoz, hogy a mai fiatalok is meghallgassák a műveit, másként kell játszani... Februári koncertünkön a fent említett zenei menüben a Concerto tételeihez illeszkedő, egyéb, izgalmas

zenerészletek csendülnek fel. A Vidróczki balladától indulva a „Szép vagy, gyönyörű vagy Magyarország” kezdetű operett-részleten és egy Lehár-kuplén keresztül egészen Sosztakovics 7. szimfóniájáig. Pál István Szalonna és Bandája muzsikál velünk, és azt hiszem, ezt a rendhagyó műsort még a fiatalok is élvezni fogják. Hiszen mindenki tudja, hogy a közönséget pótolni kell, s aki mást mond, az magának sem mond igazat. Nekünk is dolgunk van a publikummal. Meg kell tartanunk a törzsközönséget, ami szerencsére jelentős számú, nagy örömünkre a Műpa maratonon idén már a miénk volt a legnépesebb hallgatóság. Emellett azonban új publikumot is meg kell szólítanunk. Ezért is döntöttünk úgy, hogy nagy produkciókat rendezünk, olyan újító darabokat, mint amilyen a Veszedelmes viszonyok. Együttesünk mostanra már komoly értéket képvisel, a szakmai tudáshoz megfelelő morál, felelősségvállalás társul. Örülünk, hogy mindig születnek kamaratársulataink, legutóbb a Szüts Apor vezette BDZ Kamaraműhely, amely párját ritkítóan startolt, s az egyik felkérés érkezik a másik után. A Magyar Zene Házába hirdetett hangversenyükre órák alatt fogytak el a jegyek. Szóval kísérletezünk, újítunk, hogy más korosztályokat, szociális rétegeket is megszólítsunk, és azt látom, nem járunk rossz úton. ■

A SAVARIA SZIMFONIKUS ZENEKAR PRÓBAJÁTÉKOT HIRDET II. HEGEDŰ TUTTI ÁLLÁSRA

határozatlan idejű munkaszerződéssel, próbaidő kikötésével

KÖTELEZŐ ANYAG:

Mozart: G-dúr, vagy D-dúr, vagy A-dúr hegedűversenyének I. tétele kadenciával
Bach: szabadon választott szólószonáta vagy partita tétel

ZENEKARI ANYAG:

Bartók: Concerto - V. tétel előlről (8. ütem) az 50. ütemig (felső szólam)

Mozart: Jupiter szimfónia - IV. tétel előlről a 115. ütemig

Beethoven: 3. Szimfónia - III. tétel 77. ütemtől „B”-ig

Mozart: 1. szimfónia - 2. Tétel 22-től B-ig

Mozart: Esz-dúr szimfónia - Finálé előlről - A-ig

Csajkovszkij: 6. Szimfónia - 4. tétel előlről C-ig

A zenekari részletek letölthetők a zenekar honlapjáról (www.sso.hu/hirek)

Jelentkezés: Savaria Szimfonikus Zenekar
9700 Szombathely, Rákóczi F. u. 3.
fodor.daniel@sso.hu

KÖVETELMÉNYEK: - felsőfokú végzettség
- erkölcsi bizonyítvány
/az állás elnyerése esetén/ -
magyarországi munkavállalási engedély

A JELENTKÉZÉSHEZ SZÜKSÉGES DOKUMENTUMOK:

szakmai önéletrajz
- zenei végzettséget igazoló dokumentum

A PRÓBAJÁTÉK HELYSZÍNE:

Bartók Terem, Szombathely, Rákóczi F. u. 3.

A PRÓBAJÁTÉK IDŐPONTJA: 2024. április 30. kedd 11:00 óra

Az állás, sikeres próbajátékot követően 2024. június 1-től tölthető be.

Bérezés: az Mt és a Kollektív szerződés szerint.

A zenekar zongorakísérőt nem biztosít, kérésre helyi zongorakísérőt tudunk ajánlani!

Jelentkezési határidő: 2024. április 15. hétfő

Kapcsolattartó: Fodor Dániel
tel: +36 20 360 02 34
e-mail: fodor.daniel@sso.hu

Kiss Barna
igazgató

Szombathely, 2024. február 1.

Egy újabb elnöki ciklus és egy véget érő alelnökség

Dr. Gyimesi László az EJI sokasodó feladatairól
és a szakszervezeti küzdelmekről

Réfi
Zsuzsanna

Versenyt fut a technikai fejlődéssel az Előadóművészi Jogvédő Iroda Egyesület, van hát dolguk jócskán - meséli dr. Gyimesi László, akit egy újabb ciklusra, a következő négy esztendőre ismét megválasztottak az EJI Egyesület döntéshozó szerve tagjának. Egy másik posztjáról azonban leköszön. A Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének - a sok-sok főtítkári évtized után - az utóbbi öt esztendőben már társadalmi munkában az alelnöki posztját töltötte be, idén azonban már nem vállalta az újabb jelölést. Jogvédelemről, nem túl biztató miniszteridöntésről, valamint a szakszervezet egyre nehezebbé váló működéséről is beszélgettünk.

– Újabb négy esztendő az EJI élén. Ön volt a szervezet egyik életre hívója, megalapítása óta vezetői, így nem lehetett nehéz a döntés...

– De, mert el kellett gondolkodnom azon, hogy van-e bennem elég erő és ambíció ahhoz, hogy ezt a szolgáltatást tovább vigyem. Persze, a választók, számos kiváló előadóművész határozott végül a voksával a megbízásról, de mielőtt a jelölést elfogadtam, beszéltem Tomori Pál igazgatóval is. Annak idején együtt kezdtük ezt a munkát, így lényegesnek tartottam megtudni, hogy neki mi a szándéka, akarja-e, hogy maradjak még. Ő pedig azt felelte, örülne, ha továbbra is együtt dolgoznánk. Azonban még nem vagyok elnök, az elnököt a döntéshozó szerv saját tagjai közül választja, ugyanakkor álszerénység lenne azt mondani, hogy nincs esélyem az elnöki tisztségre.

Tomori Palival pedig valamikor a nyolcvanas években együtt kezdtük, lehet, hogy együtt is fejezzük be...

– Milyen új kihívások várnak a szervezetre?

– Az előadóművészi és a szerzői jog esetében folyamatosan versenyt futunk a technikai fejlődéssel és annak következményeivel. Ki gondolta volna például tíz-húsz évvel ezelőtt, hogy a televízió előtt ülve válogathatunk majd a streaming előfizetések között? Hogy filmek, sorozatok, sportközvetítések mind-mind elérhetőek lesznek egyetlen gombnyomásra, és ehhez csupán internet kell? Ráadásul szinte mindenhol a világon azonos módon. Elképesztő ez a fejlődés! Ahogy az sem fordult meg a fejünkben, hogy a 2020-as évekre a fizikai hordozók elavulnak, és csak

az idősebb korosztály ragaszkodik a CD-khez, lemezekhez, az ifjabb generáció már nem akarja fizikailag tulajdonolni ezeket a hordozókat. Új közvetítők jelennek meg, amelyek korábban nem voltak a rendszer részei. Ez hatalmas változást jelent a felosztás, felhasználás terén is, amit nem könnyű kezelni, a jognak is évek kellene, hogy utolérje a működő világot... S bizony, a büntetőjognak is szembe kellett néznie ezzel az új jogi helyzettel, a különféle illegális kalózkodással, másolással, sokszorosítással. Ez a folyamatos munka lelassítja a jogalkotást. Minél fejlettebb egy-egy megosztás technikája, annál inkább globális kérdésként kell kezelni a jogokat. Ami még nehezebbé teszi a dolgunkat, hiszen nem dönthetünk egyedül, nemzetközi megállapodásokra van szükség... Összetett tehát a problémahalmaz, nem könnyű jól megoldani. A feladataink száma így tényleg beláthatatlan. Hiszen míg korábban a hagyományos felhasználói körben az adathordozók által könnyen követhető volt a jogdíj kötelezettség, ma már teljesen más a helyzet. Nemrég az egyik legnagyobb streaming társasággal tárgyaltunk, akik kénytelenek voltak szóba állni velünk. Eredményes is volt az egyeztetés, mert rájöttünk, egy tőzsdén is jegyzett cégről van szó, amelynek nagyon nem mindegy, hogy azzal a hírrel vannak-e tele az újságok, hogy pereskednek, s netán el is veszítik azt a pert... Örülök, hogy most már ilyen nagy cégekkel is sikerrel tárgyalunk, s persze figyeljük, hogy milyen újabb technológiák jönnek...

– *A tagság bizalma, az újabb ciklus az igazolja, jól követik a változó világot.*

– A tagság hálás minden jogdíjért, amit beszedünk, mert a művészek munkája sehol sincs megfizetve tisztességesen. Hiába nőnek látszólag a bevételek, a mai infláció mellett ez reál értékben csökkenést jelent. A legutóbbi hazai esemény sem kecsegtet túl sok jóval, ugyanis az igazságügyi miniszter úgy határozott, hogy nem hagyja jóvá az ez évi tarifáinkat, amelyek alapján a felhasználóknak kellene fizetnie. Emeltük ugyanis a díjakat, a jogszabályoknak megfelelően, az inflációs számokat követve. Ezt utasította el miniszter, azzal, hogy nem indokoltuk meg az emelést kellőképpen...

– *Mit tud tenni az EJI ebben a helyzetben?*

– Bírósághoz fordulhatunk a miniszteri végzés miatt... Sajnálom, hogy nem volt semmilyen egyeztetés ezelőtt a döntés előtt, ami azért összességében a művészi teljesítmények leértékelését jelenti... Szerencsétlen dolog, arról nem is beszélve, hogy annak sem lesz túl jó üzenete, ha nekünk ad igazat e téren majd a bíróság. A szerzői, előadói jogok lényege, hogy az állam jogalkotási úton a felhasználók aránytalan

erőfölényét ellensúlyozza. A jog gyakorlásának a lehetősége véleményem szerint a jogalkotónak is érdeke. Nekünk a minisztériummal nem egymás ellen, hanem egymással szövetkezve kellene dolgoznunk... A minisztérium azonban lényegében nem áll szóba a szakmai szervezetekkel, a közös jogkezelőkkel, nincsenek folyamatban lévő ügyeink... De természetesen mindent meg fogunk tenni azért, hogy a művészek megkapják az őket megillető, megfelelő nagyságú jogdíjat. Hiszen közel húszezer előadóművésszel vagyunk kapcsolatban, köztük vannak például a hazai művészek mellett a világrepertoár képviselői, mint például Mick Jagger, Elton John, Paul McCartney, ők is a mi megbízóink.

– *Viszont lesz nemsokára egy másik közgyűlés is, áprilisban az MZTSZ -nél, azonban azt már eldöntötte, hogy a szakszervezetben nem indul újra az alelnöki posztért.*

– Harmincöt esztendeje, 1989 óta vagyok vezető tisztségviselő a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezeténél, s úgy gondolom, hogy ez elég hosszú idő. Az előző választáson lettem főtítkárból alelnök, amit átmeneti állapotnak tekintettem. Másként kezdtünk el dolgozni, mint korábban, próbáltunk új struktúrát felépíteni. Ma már nem szeretnék operatív tisztséget betölteni, úgy vélem, már nem tudok újat mondani. Azt éreztem, hogy most már másnak kellene ezt csinálnia, aki fiatalabb, aki másképp látja a világot, másképpen tudja megszólítani az embereket, akár a potenciális új tagjainkat is. Fekete Krisztina, Dorogi Ákos és Brieber János elnök viszik tovább az ügyeket, ha megválasztják őket, ahogy az elmúlt években. Persze, azért számíthatnak rám egy-egy telefon erejéig még továbbra is, de már nem fogok több törvénytervezetet írni... Nagyon nehéz ma szakszervezetként működni, hiszen hosszú évek óta megszűnt a társadalmi párbeszéd rendszere. Nincs semmilyen egyeztetés a munkavállalók és a munkáltatók képviselői között, nincsenek fórumok, fel sem merül, hogy egy jogszabály-előkészítésnél művészeti területen megkérdezzék a véleményünket. Nincs együttműködés és így nagyon nehéz bármit is elérni. Rendszerproblémáról van szó, amit nálunk sajnos nem feltétlenül érez meg a társadalom... Mikközben Hollywoodban a forgatókönyvírók és a filmszínészek szakszervezete sztrájkot hirdetett, s 100 százalékban vettek benne részt a tagjaik. El is érték, amit akartak, mármint azt, hogy a streamingnél is fizessék meg őket tisztességesen, és ne legyenek helyettesíthetők mesterséges intelligenciával... Lenne mit tanulni a tengerentúlról... Főleg azért, mert nálunk olyan kormányzat irányítja az országot, amely kifejezetten szakszervezet ellenes. ■

Száz év a zene szolgálatában

✍ Kiss Eszter
Veronika

„VASUTAS ÉNEK- ÉS ZENETÁRSASÁG” BUDAPEST 1938

Százéves a MÁV Szimfonikus Zenekar, amelynek szellemi elődje, a Vasutas Ének- és Zenetársaság 1924. február 10-én tartotta alakuló ülését, a MÁV északi főműhely színháztermében.

Jelentős évfordulóhoz érkezett a MÁV Szimfonikus Zenekar, hiszen a közelmúltban kiderült, az együttes nem előzmények nélkül jött létre 1945-ben, hanem egy éppen akkor megszüntetett ének- és zenekar, a Vasutas Ének- és Zenetársaság utódjaként. Bár jogilag nem volt közvetlen kapcsolat a két zenekar között, szellemi értelemben annál több szálon kapcsolódik a két együttes, amelynek több közös tagja is volt, illetve a MÁV Szimfonikusok a Vasutas Ének- és Zenetársaság kottatárát, bélyegzőjét és logóját is örökölték. Ezt az érdekes kapcsolatot, valamint a két világháború közti szellemi elődzenekar munkásságát Horváth Lajos, a Magyar Vasúttörténeti Alapítvány kuratóriumi elnöke hosszas és alapos kutatómunkával tárta fel, majd Fenyő Gábor, a MÁV Szimfonikusok nyugalmazott igazgatója tárt most a centenáriumi alkalmából az évfordulós hangversenyen a közönség elé.

A történet számos érdekességet és tanulságot vet fel: először is mutatja, mennyire élénk és szerteágazó amatőr zenei élet folyt szerte az országban a huszadik század első felében, a repertoár nehézségéből pedig látszik, milyen magas szintű zenei tudással rendelkeztek akkoriban az amatőr zenei együttesek tagjai. A másik fontos tanulság, ami kirajzolódik a Vasutas Ének- és Zenetársaságról szóló híradásokból, az az, mennyire fontos volt a vasúttársaságnak a két világháború között alkalmazottjaik kulturális élete, művelődése, amelynek érdekében komolyabb összegeket is hajlandóak voltak áldozni. Az is kiderül a zenei egyesület üléseinek jegyzőkönyveiből, hogy maguk a tagok is nagyon elkötelezettek voltak az ügy iránt, hiszen az egyesület elsősorban a tagsági díjak fedezték.

Ezek az országszerte a vasúti csomópontokon szerveződő kisebb ének- és zenekarok az igényes klasszikus zene segítségével próbáltak barátságokat kialakítani, és szabadidejüket hasznosan eltölteni, miközben hivatásuknak tekintették azt is, hogy az általuk rendezett koncertekkel a szélesebb tömegek művelődését is segítsék. A központi Vasutas Ének- és Zenetársaságot megelőzte egy 1921-es rendelet, amely arról szólt, hogy a Ferencvárosi Vasutas Sportkör kebelében zenekar alakul a vasútnál dolgozókból, sőt, ez a rendelet még azt is szabályozta, hogy a koncerteken csak a MÁV-alkalmazott zenészek használhatják a beosztásuknak megfelelő egyenruhát. Külön érdekessége a történetnek, hogy a zenekar új próbatermével egy évszázad után visszatért a kiindulási ponthoz: a próbateremnek otthont adó kultúrház ugyanis ennek a sportkörnek, vagyis a ferencvárosi vasutas zenekar egykori telephelyének a területén található.

„A vasutasok dalos ünnepén vasárnap, február 10-én délelőtt 10 órakor tartja a Vasutas Ének- és Zenetársaság alakuló gyűlését a MÁV északi főműhely színháztermében. Az alakuló gyűlés után az összes budapesti vasutas dal- és zenekarok bevonásával monstre hangversenyt tartanak, amelyre a magyar vasutasok előkelőségei is bejelentették megjelenésüket. A hangversenyen belépődíjat nem szednek és azon minden dal és énekes barátot vendégül szívesen látnak” – tájékoztatott a korabeli sajtó.

Az alakuló ülés jegyzőkönyve szerint a társaság célja többek között az volt, hogy a vasutas gócpontokon

ének- és zenekarokat szervezzenek, dal- és zene estélyeket, hangversenyeket szórakoztató és ismeretterjesztő előadásokat tartsanak. A tagságot a fővárosi, illetve a környéken lakó aktív és nyugdíjas vasutas dolgozókból szervezték, a tagság feltétele a kellő szintű zenei tudás volt. A dokumentumok bizonyossága szerint még ebben az évben három nyilvános hangversenyre is sor került, amely csak úgy valósulhatott meg, hogy a tagok többsége képzett zenész volt, illetve, hogy a vidéki vasutas egyesületek képzett tagsága is kiségtett. A három koncertből az első két nevesebb művész közreműködésével zajlott a mai Erkel Színházban, amelyet akkoriban Városi Színháznak neveztek, a második jótékonyági hangverseny volt, a harmadik pedig szerzői est ősbemutatókkal.

A Vasúti- és Közlekedési Közlöny korabeli lapjának tanúsága szerint a Vasutas Ének- és Zenetársaság hivatásának tartotta, „hogy a kultúrmunkákba való hatékony bekapcsolás révén társadalmi téren a vasutasságnak híveket, jóbarátokat, de súlyt és tekintélyt is szerezzen, más szóval, hogy a vasúti társadalmat az ország egyik kultúrtényezőjévé tegye”. A vasúttársaság anyagilag is támogatta az együletet, és külön téli nyári egyenruhát varratott számukra.

A számos hazai koncert után az együttes Németországba látogatott, ők játszottak 1929-ben a nürnbergi Magyar Hét záróhangversenyén. Egészen 1942-ig a zenekart a művészeti vezetői posztot is betöltő Ábrányi Emil, a Magyar Királyi Operaház karnagya vezényelte, akinek több művét is elsőként a Vasutas Ének- és Zenetársaság mutatta be, például Trianon című háromtételű szimfonikus költeményét. A zenekar repertoárján nagy számban szerepeltek a népszerű 18-19. századi Mozart-, Bizet-, Verdi-, Wagner-, Mascagni-, Erkel-operák részletei, a szimfonikus zeneirodalom népszerű művei, magyar – köztük nagy számban kortárs – szerzők művei. Az énekkart Seres László vezette, ekkoriban már rádióműsorban is rendszeresen énekeltek.

A két neves karnagy vezetésével az együttes számos sikert ért el, rendszeresen beszámolt koncertjeikről a hazai sajtó. 1924-től 1943-ig ötven hangversenyt adtak szerte az országban, ezek egy része emlékhangverseny volt valamely magyar szerző évfordulója alkalmából, volt egy emlékeztető „Magyar estjük” Hubay Jenő, Bartók Béla, Kodály Zoltán, Dohnányi Ernő, Weiner Leó és Siklós Albert műveivel, de tartottak jótékonyági esteket és közreműködtek a vasúttársaság fontosabb eseményein, például a tisztavetéseken is.

Az évenkénti kevesebb hangversenyszám arra utal, hogy minden bizonnyal nem rendszeresen próbáló együttes volt a Vasutas Ének- és Zenetársaság,

ugyanakkor a közreműködő szólisták, karmesterek nevei és a művek nehézségi szintje alapján egyértelműen jól képzett, szinte professzionális tudással rendelkező, rendszeresen zenélő tagokból állt, akik között voltak végzett zenészek is. Érdekessége a történetnek, és a szellemi kapcsolatot is mutatja, hogy már a harmincas évektől a sajtó rendszeresen nem Vasutas Ének- és Zenetársasággént, hanem MÁV Zenekarként, vagy Budapesti MÁV Szimfonikus Zenekar és Énekkarként hivatkozik rájuk.

Ábrányi Emil a zenekar utolsó működési évére megvált a zenekartól, mivel a fővárosból a szegedi Városi Színházhoz szerződött, a vasutas zenekar vezetését 1942-től a későbbi Kossuth-díjas Kenessey Jenő zeneszerző és karmester vette át.

A háború kitörésétől a zenekar és énekkar helyzete – amely anyagilag már a harmincas években is meglehetősen nehéz volt – még nehezebbé vált. 1940-től Varga László – korabeli elnevezéssel – üzletigazgató lett a Társaság elnöke. Az ő vezetése mellett módosították az Alapszabályt, amelynek részeként egy körbelyegző és egy jelvény is készült (amely egy szárnyaskeretet ábrázol, mely a későbbi zenekar első logójaként éled újra). Ezek a mai napig a Máv Szimfonikusok tulajdonaként az együttes értékei között szerepelnek, mintegy bizonyítva a két zenekar közötti folytonosságot.

A zenekar két utolsó hangversenyét 1943 decemberében adta, a háború eszkalálódása miatt a további koncertezés lehetetlenné vált. A belügyminiszter 1945 tavaszán feloszlatta az egyesületet, azonban mire ez a döntése a hivatalos Közlönyben megjelent, már tíz hónapja működött a mai MÁV Szimfonikus Zenekar, amelynek Alapító Okiratát ugyanaz a Varga László, a Magyar Államvasutak elnök-vezérigazgatója írta alá, aki az elődegyesület utolsó elnöke volt. Személyén kívül három zenész is hidat alkot a két zenekar között: a Vasutas Ének- és Zenetársaság prím szólólamában játszott Eperjes Ferenc, a kürt szólóban Honti János és a trombita szólóban Sulyok József. Az ő nevük az 1945. május elsején létrejött MÁV Szimfonikus Zenekar alapító tagjai között köszön vissza: Honti János az új együttesben zenekari titkári lett, Eperjes Ferenc pedig 1983-ig, közel negyven évig a zenekar ügyvezető igazgatója volt. Mindezek alapján egyértelműen bizonyítottnak látszik, hogy bár jogi értelemben nem utódja a MÁV Szimfonikusok a Vasutas Ének- és Zenetársaságnak, hiszen utóbbit jogutód nélkül szüntették meg 1945-ben, a valóságban lényegében éppen az utóbbi megszűnésének okán jött létre a már professzionális keretek között működő MÁV Szimfonikus Zenekar, amely a korábbi együttes szellemi örököséként, tevékenységének egyenes folytatójaként működik azóta is.

„A minőség önmagában vonzó”

✍ Kiss Eszter
Veronika

Műfaji határok márpedig vannak, és elsősorban azért, mert ezeket fenntartjuk, illetve mi határozzuk meg azokat – vallja Köteles Géza, aki 17 évig dolgozott az Operaházban, most pedig musicaleket vezényel a Madách Színházban. A zeneszerző-karmester arról is beszélt lapunknak, hogy a közönség elérés nem egy vágy, hanem szemlélet, az elsődleges szempont számára pedig a minőség.

– *Mindkét műfajban otthon vagy. Hogy látod: csak zene van és nincsenek olyan kritériumok, amik alapján különválasztható a könnyűzene és a komolyzene, vagy mindenképpen kell egyfajta műfaji felosztást alkalmazni?*

– Műfaji határok márpedig vannak, és elsősorban azért, mert ezeket fenntartjuk, illetve mi határozzuk meg azokat. A „mi” alatt a mindenkori zenei elitet értem. Fontos leszögezni, már csak a területre való rálátás miatt is, hogy én is a Zeneakadémia zeneszerzés szakán végeztem. Azon a zeneszerzés szakon, ami egyfajta „buborék” abból a szempontból, hogy minden egyes végzős növendék a diplomakoncertjére azt ír, amit igazán szeretne, és ami a saját kreativitásából telik. Ez egy óriási luxus. Igazából három kritériumnak kell összesen megfelelni: legyen a koncerten szimfonikus, vokális és kamaramű is, de ezen belül hatalmas szabadságot adnak, ami aztán később a való életben már nem feltétlenül elérhető.

– *Nagyon kevesen tudnak abból megélni, hogy azt írják, amit akarnak.*

– Ez így van. Ezért is fogalmaztam úgy, hogy ez egyfajta „buborék” volt. Emellett karmester szakon is végeztem, és rögtön bekerültem az Operaházba, ahol tizenhét évig dolgoztam, közben saját szimfonikus zenekart vezettem tizenegy évig, a Műegyetemi Szimfonikus Zenekart, illetve más színházaknál is dolgoztam, főként musicalekben, egy ideje pedig a Madách Színházban vagyok. Amikor a saját zenekarommal a műsorképzést nagy részben én alakítottam, illetve amikor már olyan színházakban kezdtem dolgozni az Operaház mellett, ahol a mai közönséget sokkal jobban vonzó, úgynevezett musicalek is repertoáron vannak, akkor merült fel egy olyan fontos szempont, amivel korábban nem foglalkoztam: ez pedig a közönség elérés. Ez nem egy vágy, hanem egy szemlélet. Színházat nem lehet úgy csinálni, hogy hárman ülnek a nézőtéren.

– *Már csak anyagi okokból sem...*

– Nyilvánvalóan, de ettől függetlenül fontos, hogy közönséget vonzó legyen bármi, amit csinálunk, azzal együtt, hogy én magam a minőség megszállottja vagyok, nálam ez az elsődleges szempont. Rendkívül magas szintű az elvárásom magam felé és a velem dolgozó zenészek, a színpadon szereplő énekesek, színészek felé. Azt gondolom, a minőség önmagában vonzó, ami a közönség felé is hat. Legalábbis a tapasztalatom szerint a gyakorlat ezt igazolja. A saját szimfonikus zenekarom, a Műegyetemi Szimfonikus Zenekar amatőr zenekar, és ők a kezem alatt, náluk töltött tizenegy évem alatt hatalmas technikai, létszámbeli és minőségi fejlődésen mentek át. Amikor odakerültem, a zenekar nagy közönségkedvenc műveket játszott, amiket ők is és a közönség is egyformán szeretett, például Mendelssohn Olasz szimfóniáját. Ahogy emelkedett a színvonal és a közönségbázisunk is egyre stabilabb és nagyobb lett, annyira, hogy már nem tudtunk a Műegyetem Dísztermében játszani, csak a jóval nagyobb befogadóképességű aulában, és már az is megtelt, sőt, regisztrációt kellett bevezetni, akkor kezdhettem a modernebb művek felé fordulni, amelyek első hallásra elgondolkodtatóak. Vagyis a közönségnevelés felé, amely abszolút sikeresnek bizonyult. Most persze nem örült nagy határok lebontásáról van szó, inkább ezeknek a határoknak a feszegetéséről, illetve annak bebizonyításáról, hogy ezeket a határokat mégiscsak mi szabjuk. Tehát vannak, de ha akarom, nincsenek.

– *A Madáchban, ahol most dolgozol, viszont más a repertoár.*

– A Madách színházban csupa „blockbuster” megy, ez a szó azt jelenti, hogy hatalmas közönség-sikerre számító darabok, ezeknek már a kiválasztását is nagy gondosság jellemzi, de a betanításnál is a minőség az első szempont. Rettentő sok időt szánunk rá, hogy biztosítsuk, az üzemszerű játék alatt se csorbuljon a színvonal, akár a rutin miatt, hiszen egy blokkban harmincszor játszunk el egy adott darabot. Vagyis az esetlegességek a legnagyobb mértékben ki vannak iktatva, hogy aztán már csak a varázslatot tudjuk közvetíteni a közönség felé. Természetesen tisztában vagyok azzal, hogy a színház sokkal több és összetettebb élmény, mint maga a komolyzene, hiszen ott van a színpad varázsa, a színpadon élő embereket látunk, akik szavakkal is megfogalmazzák azt, amiről a zene szól, tehát direktebb módon közölnek, és más művészeti ágak is jelen vannak, például a színművészet, vagy a díszlet és a jelmez révén a képzőművészet, a koreográfia révén a táncművészet, és tulajdonképpen a világitástechnika

is mostanra önálló művészeti ággá fejlődött. Ezek mind nagyon fontosak, és a zene ezek összességének csak egy attribútuma. Azt kell mondjam, hogy nagyon jól érzem magam ebben a színházban, pontosan azért, amit az előbb is mondtam: jól és nagyon jól kell csinálni, és a közönség ezt vissza is jelzi, elsősorban azzal, hogy megveszi az előadásra a jegyet. A Madáchba már jó előre nem lehet jegyet kapni, van, hogy az első előadás előtt elfogy mind a harmincra a jegy, de e mögött rengeteg munka van. Ha minőségre törekszünk, mindegy, milyen stílusú vagy kategóriájú művet játszunk, le lehet csökkenteni a kockázatát annak, hogy ne tetszen a közönségnek, és lehet a határokat feszegetni vagy elmosni.

– *Hogy látod a kortárs komolyzenét?*

– Az utóbbi években szinte csak színházakban dolgozom, de attól még aktívan figyelem – természetesen érdekel is – a kortárs komolyzene alakulását és ugyanúgy követem kvázi hobbi szinten – és most már a munkám része is – az utóbbi időben például az angol, az amerikai és az ausztrál popzenének a változását, fejlődését. Itt is van mindig fejlődés, mert bár az ember talán elsősorban nem gondolná, de ez az a műfaj, amelyik mindig új utakat keres a közönség eléréséhez. Ezt a fejlődést nem úgy kell érteni, hogy nagyon bonyolulttá válnak az akkordok vagy a szám szerkezeti felépítése, nem itt van a változás, hanem például a hangszínekben. A hangszíneknek kulcsszerepe van a mai korban, a mai emberek nagyon hangszínezékenyek, én magam is az vagyok. Ezt a komolyzenén belül úgy tudnám a legegyszerűbb példával leírni, hogy Mozart korában, ha a fuvolával a fagott unisono játszott, az már örületesen nagy hatású volt, ma meg már senki sem veszi észre, annyira más az ingerküszöb. Képzelnék el egy Mahler-szimfóniát, például a 4. szimfóniában, akár csak az első percekben mennyi-féle hangszín van a szimfonikus zenekaron belül, mennyivel színesedett a világ. Rendkívül sok impulzus ér minket az utóbbi időben, nem is mennék bele abba, mennyi időt szánunk arra, hogy ezeket az új impulzusokat befogadjuk a mai TikTok-Insta világban, és ez csak sűrűsödni látszik, tehát nagyon rövid idő áll rendelkezésre. Én még ezeket is nyomom követem, és úgy látom, hogy itt is van változás, itt is van minőségre való törekvés. A kortárs komolyzene világában, főként Nyugat-Európában ma is egyfajta „buborékban” élhetnek, alkothatnak a zeneszerzők, vagyis a legnagyobb szabadsággal valósíthatják meg a saját elképzeléseiket, szinte bármilyen hangszerelésben, bármilyen formában. A koncertpódiumra való kerülést úgy oldják meg, mostanában az a bevett szokás, hogy egy közönség körében népszerű műsor mellé illesztik. Az arány

természetesen változik, Németországban sokkal több a kortárs zene, erre ott nagyon adnak a szimfonikus zenekarokban is, a német közönség kvázi sokkal inkább „vájtfülű”, és jobban értékeli a kortárs komolyzenét. Egyébként nálunk sincs elhanyagolva. Hogy az eredeti kérdésre is válaszoljak, ilyen hosszú előkészítés után, azt kell mondjam, nem beállva a sorba, de a saját élettapasztalatom is azt mondatja, hogy igazából mégiscsak jó és kevésbé jó zene van, és a minőségi megvalósításon nagyon sok múlik. Hoznék egy példát is, például vegyünk egy népszerű barokk művet, akár Pachelbel D-dúr kánonját, ennél elcsépeltebb művet nem is lehetne mondani. Nem biztos, hogy a közönség kíváncsi egy századik, ezredik, lényegében ugyanolyan felvételre. Viszont, ha valaki magas színvonalon, rendkívül kreatívan nyúl hozzá, az nagyon más előadást eredményez, és az már újra érdekes lehet. A kreativitás, a nagy elődök jól bevált hagyományaira alapozva ma is a legfontosabb értékek egyike. Maradjunk Pachelbel kánonjánál, ha valaki felmegy a YouTube-ra, biztos, hogy legalább ötven kifejezetten unalmas vagy rossz előadást talál, de ugyanolyan biztos, hogy néhány egészen kiváló is. Nagyon lényeges, hogy a zeneműhöz hogyan nyúlunk hozzá, milyen minőségben, milyen megközelítésben, milyen kreativitással és milyen hagyománytisztelettel, de az is, hogy milyen érdeklődéssel és szenvedéllyel, ez az utóbbi is fontos. Ilyen módon helye van a már emlegetett „buborék-nak” is, hiszen nem csak a közönség döntheti el, mire van szükség, bár sokat beszéltem a darabok vonzó erejéről, de azért mi magunk sokat tudunk tenni, és sokat kell is tennünk azért, hogy a közönség megértse és megszeresse a műveket.

– *Gyöngyösi Levente az előző számban nagyon érdekes és sajátos értelmezést adott a komolyzene és a könnyűzene műfajának megkülönböztetéséhez, amikor úgy fogalmazott: „könnyűzene az, amivel az ember semmi mást nem akar, csak pénzt keresni, nem érdekli a művészi kifejezés”.*

– Nagyon sok mindenben egyetértek, ám nagyon jó példákat tudok arra hozni, hogy kifejezetten a könnyűzenében az új utak keresése, vagyis a művészi igény felé fordulás mekkora közönségsikereket tud hozni, amit tulajdonképpen sehol nem vitatnak. Két ilyen musical jut eszembe rögtön az utóbbi időkből, ami hatalmas világsiker, az egyik a Hamilton, a mai napig megy Londonban, New Yorkban, lehetetlen rá jegyet kapni, és fantasztikus, mert új utakat keres. A formanyelv nem feltétlen világrengetően új, de a kontextusba helyezése meglehetősen újszerű. A másik, amiről eszembe jut a műfajok közelítése, nem feltétlen

könnyű- és komolyzene relációjában, arra jó példa, hogy a pop zenét és a színházat közelíti, ez a Six című musical, és ez nálunk a Madách színházban most örült nagy sikerrel megy. A harmadik példa egy Oscar-díjas filmből készült, mint bensőséges szerelmi történet, de a musical változatában a legnagyobb újítás, hogy maga a zenekar is a színészekből áll, tehát a szereplőknek nemcsak énekelni, táncolni és prózát mondani kell, hanem még csellózni, hegedülni, zongorázni, harmonikázni, basszusgitározni vagy dobolni is. Itt a fúzió a képességek összegzése, amely a színpadon történik. A három példában az a közös, hogy ezek az újítások nem üzleti célból vagy a közönség megnyerése miatt születtek, később azonban mégis üzletileg váltak sikeressé és közönségkedvencé. Annyiban árnyalnám Gyöngyösi Levente szavait, hogy bár valóban létezik a popnak egy olyan vonala, ahol a trend kiszolgálása a cél, de azért a popzenében, például az angol popban mindig is létezett egy útkeresés, ahol jelen van a művészi igény.

– *Hogy látod a kortárs komolyzene irányát? A mai fiatalokra a popzene nyelve akkor is hat, ha nem akarják, hiszen mindenhol szól, kikerülhetetlen.*

– Egyrészt szokták mondani, hogy most már nincsen avantgarde, nincsen modern, csak posztmodern. Nem állítom, hogy ez a teljes igazság, de hajlamos vagyok néha én is ezt gondolni. A média azt a tézist állítja, hogy már mindent megírtak, és mostantól csak ezeknek a keveréke jöhet. Ez a posztmodern felvetése, szerintem inkább a krízise, és igen, ez így van. Másrészt pedig kifejezetten üdvözlendőnek és nagyon jó iránynak tartom, hogy a Zeneakadémián most már létezik az alkalmazott zeneszerzés, mint szak, hiszen életvitelszerűen most már szinte elképzelhetetlennek tartom, főként Magyarországon, hogy valaki zeneszerzőként pusztán a kreatív vágyainak a kieléséből életművet tudjon építeni. Szükség van az alkalmazott zeneszerzésre, és ott az egész biztos, hogy kell jártasság a könnyűzenében is, gondoljunk csak a filmzenékre. A filmeket zene nélkül nem is tudjuk elképzelni, és ha megfelelő a film költségvetése, gondoljunk a Harry Potterre vagy a Star Wars-ra, akkor igényes és minőségi zene készülhet ebben a műfajban, amely igen komoly zeneszerzői kvalitásokat és technikai bravúrokat vonultat fel, és aztán ezek a zenék önálló életre is kelnek. Nem csoda, ha ezek a filmzene koncertek olyan népszerűek. Más típusú példát is mondhatnék: Philip Glass a mi oldalunkról komolyzenei zeneszerző, a filmrajongók viszont film-zeneszerzőnek tartják, az átjárással semmi gond nincs. ■

Értékmentés helyett halálos ítélet?

✍ Kiss Eszter
Veronika

Egy éven belül a földdel tehetik egyenlővé a legendás 6-os stúdiót

Senki nem érti, kinek jó ez az egész ügy, hiszen itt mindenki sérül – mondja Kassai István, aki jó ideje próbál küzdeni a Magyar Rádió 6-os és 22-es stúdiójáért, illetve most már, hogy a Bródy Sándor utcai épületnek nagy eséllyel megpecsételődött a sorsa, legalább azért, hogy pótlásukra egy nagyméretű hangstúdió épülhessen az országban.

Hamarosan a földdel egyenlővé válik a legendás 6-os stúdió, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem – a Magyar Rádió korábbi épületeinek részleges bontásával járó – kampusz-építésének folyamányaként. A hosszú ideje tartó, és a közvéleménytől számos részletet elzáró építési eljárás ellen tiltakozik Kassai István zongoraművész, amelyről a zenei élet szereplőivel sem egyeztettek. „Egyáltalán nem vették figyelembe a rádió stúdióinak használati értékét, ami azért végzetes, mert a Hungaroton stúdióját a közelmúltban adták el egy filmzene producernek, így töredékére csökken az igénybe vehető stúdiókapacitás.” A zongoraművész eleinte csak a műemlék stúdió megmentéséért küzdött, ma már úgy látja, ha már a 6-ost és a 22-est nem lehet megőrizni(?), legalább épüljön egy korszerű, kifejezetten komolyzenei felvételek céljára tervezett nagyméretű, korszerű hangstúdió, amely nem azonos az MR zenei együttesének próbatermével.

„Az a kormány, amelyik megmentette az Erkel Színházat, megépítette a Nemzeti Színházat és a Magyar Zene Házát, felújította az Operaházat, és most hosszan sorolhatnám, mennyi mindent tett a kulturális intézményekért, nem értem, miért akarja a földdel egyenlővé tenni a Magyar Rádiót legendás stúdióival együtt. A másik szereplőt, az Egyházat sem értem, hiszen az Egyház története kezdettől összefonódott a szent zenével, a Magyar Rádió

stúdióiból adtak minden vallási műsort, XII. Pius pápa innen mondta a Eucharisztikus Kongresszus záróbeszédét. Az egyetemet sem értem, hiszen integrálhatták volna ezt a kultúrtörténeti emléket az új épületbe, létrehozva egy ehhez kapcsolódó, nemzetközi szinten is hiányzó komolyzenei hangmérnök és zenei rendező képzést, amelyhez a Nobel-díjas - egykoron Pázmányos diák - Békésy György által tervezett stúdió már adott” – fogalmaz lapunknak Kassai István, aki a lebontásra ítélt stúdiók ügyét műemléki kérdésnek is látja.

Hangsúlyozza: azt tekinti igazán stúdiónak, amely annak épül, nem pedig egy meglévő épület kompromisszumok mentén történő átalakítását. Kassai felhívja a figyelmet arra is, hogy ez a szükséges modern nagyzenekari stúdió nem lehet azonos egy próbateremmel, hiszen egy ilyen terem csak nagyon szűk idősávban állhatna rendelkezésre felvételek készítéséhez. Hasonló a helyzet más, különféle intézmények tulajdonában álló termekkel is. Azok a stúdió-megoldások, amelyek az elmúlt években felmerültek – mint például az MTVA Kunigunda utcai Vetítőterme, a Jókai utcai próbaterem, az Operaház stúdiója, MŰPA, Láng – nem alkalmasak a 6-os és a 22-es stúdió pótlására, nem csak az egyeztetés időkorlátai, hanem méretproblémák miatt sem, hiszen a 6-os az ország legnagyobb hangstúdiója, hasonló méretű hangstúdiók több nincs.

„A Magyar Rádió az a közszolgálati funkciója, hogy a magyar zenei múlt és jelen dokumentálását elvégezze, ráadásul a lehető legjobb minőségben, az elmúlt évtizedekben fokozatosan háttérbe szorult. A nagy együttesekre írt művek döntő többsége a mai napig nincs felvéve. Ebbe beletartoznak az egyházi művek is, amelyek a nyolcvanas évek végéig ideológiai okokból is háttérbe voltak szorítva, utána pedig a gazdasági válság miatt pénzügyi okokból maradtak el a felvételek” – fogalmaz Kassai. Hozzáteszi: ma már nincs is igazán lemezkiadás, nincs értelme hagyományos lemezekben gondolkodni, de szükség van felvételekre, az értékteljesítés és értékmérés, illetve a tartalomgyártás szempontjából. Felhívja a figyelmet arra, hogy a magyar zenetörténet zenekari és oratorikus irodalmának olyan művei sincsenek rögzítve, amelyek szerzői a hazai zenei élet legfontosabb formálói voltak, mint Erkel Ferenc, Mosonyi Mihály, Hubay Jenő, Dohnányi Ernő. Nem beszélve a számos ma már szinte ismeretlen, de a maguk idejében ismert és sikeres, felfedezésre váró alkotóról. „Ennek a nemzeti kincsnek a megmentése, átörökítése utódaink számára kötelességünk. A nemzeti érték feldolgozása közszolgálati feladat, amelynek profitja a társadalomban akkumulálódik. Identitásképző, kohéziót fejlesztő, országimázs erősítő tényező” – fogalmaz. „Ez a munka nem lehet kizárólag a kiemelt együttesek feladata. A magyar zenekari kultúra mind szakmai, mind mennyiségi téren elérte eddigi legmagasabb színvonalát, ebből következően a hatalmas anyag feldolgozásában a vidéki és a nem kiemelt fővárosi együttesek is részt kellene, hogy kapjanak.” Ugyanakkor Kassai István úgy látja, ha sikerülne létrehozni egy új és nagyméretű stúdiót, azt nem feltétlenül az MTVA, vagy a Pázmány kezelésében és fenntartásában kellene megoldani, célszerűbb volna, ha önálló intézmény, vagy egy újonnan alapított intézmény része lehetne.

A Magyar Rádió első stúdiója a későbbi 1-es stúdió volt, amelyet 1928-ban avattak fel az Operaház zenekarával, különlegességét az akusztika változtathatósága adta. A korabeli technika alapján ezt úgy érték el, hogy márványfalai voltak, amelyek hangvisszaverő hatását függönyökkel lehetett szabályozni, és a mennyezeten is voltak mozgatható hangelnyelő szövetek. A stúdióhoz – világelső megoldásként – egy karmesteri fülke is tartozott, amelynek jelentősége abban rejlett, hogy abban állva a karmester nem a stúdióban, hanem az éterben hallható, sokszor torzult akusztikai, dinamikai viszonyokat hallotta egy hangszórón keresztül, így érzékenyen tudta az arányokat a felvételhez, sugárzásához alakítani. Lényegében a keverőasztalt helyettesítette ez a korabeli zseniális megoldás. Mindez akkoriban nemzetközi szinten is óriási újdonságnak számított, sorra érkeztek a külföldi akusztikusok tanulmányozni. Bár az 1-es stúdió bármilyen műfajra alkalmas volt, a rádióadások bővítése révén hamarosan elkerülhetlenné vált további stúdiók

építése, amelyeket már speciálisan alakítottak ki, nem univerzális és változtatható, hanem fix akusztikai viszonyokra. A legendás 6-os stúdió akusztikai tervezője Békésy György Nobel-díjas biofizikus, akusztikus volt, aki korát meghaladó érzékenységgel, tudományossággal és igényességgel tervezte meg még az utözengés hangszínezetének beállításait is, ez utóbbi akkoriban általában még lehetőségként sem merült fel máshol.

Ugyan a II. világháborúban bombatalálat érte a Magyar Rádiót és több aknatalálat magát a 6-ost, három év küzdelmes felújítás után szebb lett, mint újkorában. Nagy tisztelet övezte a stúdiót, abban dolgozni hatalmas rangot jelentett. A következő nagyobb stúdióépítési folyamat a ötvenes években történt, ennek eredményeként 1960-ra elkészült a 22-es stúdió is, amelyet kifejezetten zenekari stúdióknak építettek Tarnóczy Tamás akusztikus tervei alapján, amely a legszebb hangú és legjobban felszerelt kamarazenekari stúdió. A 6-ost 1965-ben újították fel, és a magyar rádiózás történetében elsőként sztereoósították, ám nyilván elsősorban tiszteletből, érdemben nem változtattak a Békésy-féle koncepción. Így, ebben az értelemben a 6-os igazi ipari műemlék maradt. Kiemelkedő jelentőségű művészettörténeti emlék is, hiszen a legendásnak számító felvételek hosszú sora készült ezen a helyen, ahol a magyar zenei és színházi élet szinte összes kiválósága dolgozott. Ennek a hihetetlen eszmei értékkel bíró stúdióknak tűnik el egy éven belül még a nyoma is.

A 6-os még a II. világháború előtti koncepciók alapján épült az akkor szokásos néhány ezer légköbméteres méretben, ám Nyugat-Európában már az ötvenes évektől a tízezer légköbmétert meghaladó, úgynevezett „nagyzenekari” stúdiókra váltottak. A hatvanas évektől hat tervdokumentáció készült egy új és korszerű 13 ezer légköbméteres „nagyzenekari” stúdióra, amelyet a Bródy Sándor utcai telephely beépítetlen Múzeum utcai telekrészére szántak, az egyik 1985-ös tervet Finta József jegyezte. Összetett – politikai, gazdasági, társadalmi és a médiát érintő – folyamatok eredményeként ez a terv azóta sem valósult meg. Most nagyobb szükség lenne rá, mint valaha.

Az MMA Zeneművészeti Tagozata felhatalmazása alapján létrejött munkabizottság előterjesztést állított össze a kieső stúdiókapacitás pótlására. Nagyméretű új hangstúdió építését javasolja, amely egy új intézmény, „munkanevén” a Magyar Nemzeti Hangarchívum keretében működne. Feladata a zenei múlt és jelen feltárása, dokumentálása lenne, tudományos műhelyként és közszolgálati tartalomgyártóként, nemes és hasznos feladatot biztosítva a magyar zenekaroknak és kórusoknak. A tervezetet a tagozat elfogadta, az elnökség elé fog kerülni, akik elfogadás esetén továbbítják a döntéshozók felé. ■

“A magyar zenész jó márkának számít”

Gyenge Tibor kamarázásról, tanításról és zenekari zenélésről

Réfi Zsuzsanna

Száz operát játszhatott már, évente legalább 60 napot tölt turnén, s zenekara 220 előadást ad egy szezonban. Folyamatos koncentrációt kíván hát, ha valaki a legkiválóbb együttesek közé tartozó Staatskapelle Dresden koncertmestere, de Gyenge Tibor, az ifjabb, azt mondja, megérte mindez a sokéves tervezést és a sokéves kitarató munkát. A hegedűművésszel arról beszélgettünk, milyen állomásai voltak ennek az útnak, milyenek a mindennapok a zenekarban, hány fővel alkotják a legnagyobb kisebbséget a társulatban, mennyire jut idő emellett a szívének oly kedves kamarázásra, mit akar megtanítani a növendékeinek a drezdai főiskolán és miként képzei el a folytatást.

– Mennyire volt nehéz a próbajáték a Staatskapelle Dresdennél?

– Jól emlékszem a második koncertmesteri állásra meghirdetett meghallgatás minden pillanatára. Flow élmény volt, nagyon élveztem, hogy a Staatskapelle muzsikusainak Mozart és Brahms hegedűversenyeit, illetve koncertmesteri szólókat játszhattam. A próbajáték mindvégig jól ment, ezért lettem csalódott a végén, amikor azzal kezdték, hogy

nem tudnak felvenni a kiírt állásra... Viszont felajánlottak helyette egy jobb pozíciót, a helyettes első koncertmesterit. Meghatott ez a bizalom, örömmel mondtam igent, s azonnal a munka sűrűjébe csöppentem, hiszen a drezdaiak hetente négy-öt különböző operát játszanak, plusz a balettelőadások és a szimfonikus koncertek. Nekem az első két szolgálatom egy napra esett, A sevillai borbélyt játszottuk el kétszer egymás után, úgy, hogy másnap reggel már Elektra-próbára, este pedig Salome-előadásra

mentem. De itt állandóan ilyen a tempó, úgyhogy a nyolcéves ittlétem alatt elsajátítottam a gyors tanulást fortélyait is. Sokszor adódik úgy, hogy a zenekar egyik fele a Salzburgi Ünnepi Játékokon játszik vagy turnézik valahol a világban, a másik fele pedig tovább dolgozik Drezdában. Sokat segít, hogy most már rendelkezem annyi rutinnal, hogy tudom, mire kell figyelni, mit kell gyakorolni.

– *A próbajáték azonban csak a sokéves tervezés egyik végpontja volt. Hiszen már főiskolásként elhatározta, koncertmester lesz egy kiemelkedő zenekarnál...*

– Kezdjük talán a szombathelyi évekkel. A szüleim mindketten a Savaria Szimfonikus Zenekar hegedűsei, édesapám, Gyenge Tibor sok-sok éven át volt az együttes koncertmestere.

– *Ő kapta meg leggyakrabban az év zenekari művésze díjat.*

– Így van, kiskoromtól már nagyon érdeklődtem a zene iránt, hiszen nap mint nap tanúja voltam annak, ahogy a szüleim hangszerral a kezükben tevékenykednek, és hallottam, milyen szépen tud szólni a hegedű... Egyértelmű volt az instrumentumválasztásom, az öcsém már rebellisebb alkat, ő csellista lett, ma már a szombathelyi zenekar szólamvezetője. Én azonban viszonylag korán elhatároztam, hogy külföldi együttesnél szeretném folytatni. Így a szombathelyi művészeti szakközépiskola után - ahol édesapám volt a tanárom - 16 évesen a grazi főiskolára kerültem, Prof. Silvia Marcovici osztályába. Ott szembesültem vele, hogy a kortársaim közül sokan milyen kimagasló szinten hegedülnek. Addig szinte minden országos hegedűversenyt megnyertem, viszonylag kevés munkával, napi másfél óránál nem nagyon gyakoroltam többet, de szép hangon, kevés technikai hibával játszottam. Grazban viszont akadt olyan fiatal, aki Zubin Mehta vezényletével léphetett fel a Carnegie Hallban, vagy Mischa Maisky fia, aki Martha Argerich-csel szonátázott... Mindez nagy motivációt jelentett számomra, mert láttam, ennyi idősen lehet valaki ügyes hegedűs és lehet kimagasló is. Inspirálóan hatott rám ez a közeg, mert rávilágított, sok mindent kell tenni azért, hogy valaki kiemelkedővé váljon, s meg kell tervezni az embernek a saját útját. Ezért is tartom fontosnak, hogy a fiatalok ne burokban éljenek, és ne csak a saját köreikhez viszonyítsák a tudásukat. Körbe kell nézni a nagyvilágban, megfigyelni a konkurenciát, ami bizony egyre nagyobb. S nincs mese, sokat kell dolgozni!

– *Őn azonban a grazi tanulmányokkal már elindult a külföldi karrier felé...*

– Igen, ebben az időszakban már eldöntöttem, hogy legalább olyan jól szeretnék hegedülni, mint a topligások a főiskolán. A legnagyobb szenvedélyem a kamarazenélés volt, vonósnégyes alapításon is gondolkodtam, de amikor már a második kvartettem ment úgy szét, hogy valamelyik tagunk kapott valahol egy zenekari állást, letettem erről... Ezekben az években is fontosnak éreztem, hogy tartsam a kapcsolatot a magyarországi zenészekkel, s többször vettem magánórát Baráti Kristóftól. Ő nagyon pragmatikusan és egészségesen viszonyul a zenéhez. Amikor jeleztem neki, hogy el tudnám képzelni, hogy hazatérek, és hozzá járok órákra, feltette a kérdést: miért? A válaszom az volt, hogy úgy érzem, jobban tudnék fejlődni az útmutatásai alapján, s jobb hegedűssé akarok válni. Ez nem cél - szölt a válasza -, hiszen minden hegedűs ezt szeretné... Konkrét elképzelésekre van szükség - folytatta, s adott egy üres papírt, hogy fogalmazzam meg az álmaimat. Elmondta azt is, hogy hiába a vonósnégyes a kamarazene csúcsa, nem könnyű finánciális hátteret találni hozzá, s talán még nehezebb út a szólista léténél is. Mivel mindig csodáltam édesapám koncertmesteri hivatását, azt, hogy miként lehet hatni a zenész társakra és együtt muzsikálni velük, így úgy véltem, ez lehet a megfelelő út. Kristóf arra biztatott, írjam fel a 10 kedvenc zenekaromat, és találjuk ki, hogyan juthatok el oda, hogy valamelyik öt éven belül felvegyen koncertmesterként. A listámon az első a Bécsi Filharmonikusok voltak, a második pedig a Staatskapelle Dresden. Aztán szinte napra pontosan öt év múlva került sor az említett próbajátéokra... még így jó néhány év távlatából visszagondolva is hihetetlen, hogy végül sikerült...

– *Milyen állomások vezettek a sikeres meghallgatáshoz?*

– Kristóf azt is javasolta, mivel nagy tradícióval bíró együtteseknél képelem el a jövőmet, az lenne a legcélravezetőbb, ha azokban az országokban tanulnék tovább, ahol ezek a zenekarok működnek. A választásom a Nürnbergi Zeneművészeti Főiskolára esett, ahol Prof. Daniel Gaede lett a tanárom.

Gaede professzor egy különleges, nem mindennapi muzsikos, aki korábban a Bécsi Filharmonikusok koncertmestere volt, most pedig már az egyik legnevesebb tanárnak számít, hisz több mint 30 tanítványa tölt be világszerte koncertmesteri pozíciókat. Tisztán emlékszem az egyik első óránkra, amikor megkérdezte, mennyit gyakorolok. 4-5 órát - volt a válaszom. Az nagyon jó - felelte, de a tapasztalata szerint akkora a konkurencia, hogy ezt fel kellene tornáznom 6-8 órára. Igaza volt. S mindez nemcsak a technikáról, az ujjak és reflexek beállításáról szól, hanem az ennyi időn keresztül fenntartott koncentrációról is.

Az osztályában hatalmas léptékben fejlődhettem, napról napra gyarapodott a tudásom, s a hegedűirodalom mellett a legfontosabb koncertmesteri szólókat is megtanultam. Sokat beszélünk arról is, hogyan kell irányítani egy szólóamat, miként kell egy pizzicatót, egy fortét beinteni, hogyan kell egy recitativót vezetni, milyen egyéb metakommunikációs eszközökkel lehet a leghatékonyabban a vonósok segítségére lenni.

Két és fél évet töltöttem az irányítása alatt, aztán a tanársegédjévé választott, majd óraadói szerződésem lett a nürnbergi főiskolán.

A németországi zenekari karrierem első állomása viszont Münchenben, a Bajor Rádió szimfonikus zenekarában volt, ahol egy határozott időre, egy évadra szóló szerződést kaptam. Fantasztikus volt világklasszis muzsikusokkal játszani, s a Carnegie Halltól kezdve Párizs, London, Salzburg és Buenos Aires legnevesebb hangversenytermeiben fellépni. Arról nem is beszélve, hogy innen származott a fedezete a tanulmányaimnak. A Bajor Rádióból hívtak aztán a néhány hónappal későbbi, tuttis próbajátékukra is. Csábító volt a topzenekar, azonban a nürnbergi tanárom azt tanácsolta, merjék nagyobbat álmodni.

Az első koncertmesteri állásom a nürnbergi operaházban volt, amely repertoárrendszerben játszott, így szinte minden este más darab került színre. Már itt is nagy hasznát vettem a főiskolán tanultaknak. Röviddel ezután pedig Drezdába kerültem.

– Miért vágyott éppen a Drezdai Staatskapelle zenekarához?

– A Drezdai Staatskapelle-t 1548-ban alapították, a világ egyik legrégebbi és legelismertebb zenekara, amelyik mintaként szolgált a Bécsi Filharmonikusoknak vagy a Lipcsei Gewandhausnak is. Itt volt Richard Wagner zeneigazgató, a drezdai Semperoperben mutatták be számos darabját, de Richard Strauss 11 operájából 9-nek is itt volt a premierje. Ami azért is fantasztikus, mert eredeti kottákból dolgozhatunk, amiben szerepel az, hogy mit mondtak a zeneszerzők az előadásmódról a próbafolyamatok során. Minden nap szinte fizikai kapcsolatban vagyunk a nagy alkotó-előadókkal. Mindemellett a drezdai zenekar egy nagyon karakteres, össze nem téveszthető vonós hangzással rendelkezik, amit belülről is meg szerettem volna tapasztalni. Drezdában is akad magyar szál, hiszen itt volt Reiner Frigyes is első karmester. Jelenleg is a magyar muzsikusok jelentik a legnagyobb kisebbséget a társulaton belül, s olyan nagyszerű

zenészekkel játszhatok együtt, mint például Szabó Rozália szólófuvalás vagy Mácsai Zoltán szólókürtös. Így nagy öröm, hogy a próbaszünetekben magyarul is beszélgethetünk. Egyébként Drezdában temérdek kiváló muzsikusunk megfordult korábban, rendszeresen fellépett a városban Schiff András, Ránki Dezső, Kocsis Zoltán, Jandó Jenő, Kovács Dénes vagy Ruha István, így a Staatskapellében a magyar zenész jó márkának számít. Amikor megérkeztem ide, sokkal inkább otthon éreztem magam, mint Münchenben vagy akár Nürnbergben. Egyébként az is nagy öröm, hogy most egy nagyon tehetséges fiatal magyar karmestergeneráció indult útjára, számos tagjával volt szerencsém muzsikálni Drezdában.

– Említette, hogy mennyi szolgálatot kell játszani az együttesben. Mire jut így még idő?

– Két dolog van, amire nem tudok nemet mondani: a kamarazene és a tanítás. A zenekari kollégáimból alakítottunk egy vonósnégyest, Fritz Buschról neveztük el, aki hosszú ideig volt a Staatskapelle Dresden zeneigazgatója. A kvartettel rendszeresen koncertezünk, s nemrég jelent meg az első CD-nk, amelyen Robert Oberaigner szóló klarinétosunkkal Brahms- és Reger-klarinétötösöket játszunk. Szép kritikákat kaptunk rá, s már készülünk a következő felvételre, a vonósnégyes mindannyiunk szívügye. Mert jó zenekarban játszani, de a legjobb mégis a kamarázás, a vonósnégyesezés. Korábban a Staatskapelle zenekari akadémiáján foglalkoztam a fiatalokkal, szeptembertől pedig a drezdai főiskolán vagyok óraadó. Időnként mesterkurzusokat is tartok. Mivel a zenekarban tényleg rengeteg a feladat, sok éven keresztül nem szeretném így folytatni, főként akkor, ha az ember a szeretetire is szeretne időt szánni, én pedig nemrég lettem családapam, s szeretném, ha a fiamnak lennének rólam emlékei. Így egyre többet kacsingatok a pedagógia felé... Azt az ars poeticát igyekszem átadni a fiataloknak, mely szerint a művet a zeneszerző akaratahoz híven, a lehető legautentikusabban, legsallagmentesebben kell tolmácsolni. Természetesen mindig megjelenik a produkcióban az előadó egyénisége is, de nem kell újra feltalálni a darabokat. A szüleim, a tanáraink úgy neveltek, hogy a komponista az első, interpretátorként nem helyezhetjük magunkat fontosabb pozícióba. Nagyon jó alapokra van szükség, ebből a szempontból következetes vagyok, a technikára nagy hangsúlyt fektetek, mert e nélkül nehéz a megfelelő zenei kifejezés. Az egyik első tanítványom most már kollégám a zenekarban. S persze szeretném azt a különleges tudást és tapasztalatot, amit az elmúlt esztendőmben szereztem, egyszer majd haza is vinni... ■

Sztathatosz Sebestyén

Sokrétű szakmai
tevékenység -
kiegyensúlyozott magánélet

Hörömpöli
Anna

Sztathatosz Sebestyén a fiatal hegedűs generáció egyik kiemelkedő egyénisége, aki szólistaként, kamarazeneszként, koncertmesterként és szólamvezetőként egyaránt sikeres. Rendszeresen fellép a Zeneakadémián, a MŰPA-ban, a Magyar Zene Házában, a Magyar Rádió Márványtermében olyan zenekarok kíséretével, mint a Magyar Kamarazenekar, a MÁV Szimfonikus Zenekar, a Szegedi Szimfonikus Zenekar, az Europa Jugendorchester, a Mendelssohn Kamarazenekar és a Virtuózok Kamaraegyüttes. 2021-ben és 2022-ben Fischer Annie Ösztöndíjban részesült.

– *Hogyan indult a hangszeres pályafutásod?*

– Ötéves koromban kezdtem hegedülni, anyukám ösztönzésére. Édesanyám kedvence volt egy különleges hanglemez, amin Itzhak Perlman Sarasate Carmen-fantáziáját és Paganini hegedűversenyét játszotta. Annyira tetszett neki, hogy elhatározta, ha egyszer gyermeke születik, hegedülni taníttatja. A lemez még ma is megvan, én őrzöm, időnként meghallgatom. Édesanyám kiktartott az elhatározás mellett, ötévesen beíratott a szegedi Király-König Péter Zeneiskolába, ahol Baranyai Györgyné lett az első tanárom, majd Gabnai Sarolta a második. Az nem volt kérdés, hogy egyszer valamilyen hangszeren játszani fogok, hiszen művészcsaládból származom. Nagymamám zongoraművész, nagynéném pedig hegedűművész volt, sokáig ő volt a Szegedi Szimfonikus Zenekar koncertmestere. A családban többen is alkotóművészek, nagybátyám például szobrász.

Olyan általános iskolát választottunk, ahol délben befejeződött a tanítás, így délután tudtam gyakorolni.

Poroszos mentalitású családból származom, én is ilyen vagyok. Már gyerekként sem esett nehezemre a rendszeres munka, felnőttként is szigorú szabályok szerint élek, végzem a feladataimat. A munkát mindig komolyan vettem. A szüleim épp csak annyira határozták meg az életem kereteit, amennyire szükségesnek érezték, hogy értelmet adjanak annak, amit csinálok. Azt, hogy komolyan veszem-e a hegedülést, vagy csak hobbinak tekintem, teljesen rám bízták.

– *Mikortól tekintesz magadra hegedűsként?*

– Tizenhárom éves koromban részt vettem egy kurzuson Budapesten, ekkor már biztosan tudtam, hogy élethivatásom lesz a hegedülés. A kurzust Kállai Ernő kiváló hegedűművész, az Operaház koncertmestere vezette. Nagyon inspirált a játéka és a tanítása. 14 évesen Szecsődi Ferenc lett a mesterem, akinél 5 évig tanultam a Szegedi Tudományegyetem Zeneművészeti Karának előkészítő tagozatán. Onnantól kezdve nem volt kérdés, hogy ezt akarom csinálni.

Az idők során számtalan kurzuson vettem részt, nagyon hálás vagyok azért, hogy több fantasztikus művésztől és tanáregyéniségtől tanulhattam. Megemlíteném Albert Markov, Zakhar Bron, Boris Garlitsky, Takács-Nagy Gábor, Pieter Schoeman, Christoph Poppen, Kelemen Barnabás, Pauk György, Kirill Troussov, Giovanni Guzzo és Julia Fischer kurzusait.

– *Van-e olyan művész a felsoroltak közül, aki igazán nagy hatással volt rád?*

– Igen, többek között Kirill Troussov. Sok kurzusán vettem részt, magánúton is tanultam nála. Nemrég volt alkalmam újra játszani neki, amikor Magyarországon járt. *(Troussov Brahms Hegedűversenyét adta elő a MÁV Szimfonikus Zenekarral a Müpában február 15-én – a szerk.)* Számomra azért volt igazán különleges ez a koncert, mert egy hónap múlva, március 26-án én is ezt a hegedűversenyt játszom majd ugyanezzel a zenekarral a diplomahangversenyemen, Baráti Kristóf vezényletével. Kirill Troussov lenyűgöz lendületes, dinamikus és rendkívül elegáns játékkal, ami új fényben mutatkozott meg e monumentális darab előadása közben. A végtelen könnyedség és zenei intenzitás kombinációja a nagy muzikusok erénye. A MÁV Szimfonikus Zenekar hasonló átéléssel és lelkesedéssel játszott, így Troussov egyenrangú partnere volt a sűrű hangszerelésével szimfóniákra hajazó, hegedűszólójáról is híres mestermű színpadra vitelében.

– *A szegedi tanulmányok után merre vitt az utad?*

– 2019 márciusában a Manhattan School of Music-ba nyertem felvételt, Albert Markov osztályába. Részben a pandémiás helyzet miatt, részben a magyar hegedűművészet hagyományait szem előtt tartva itthon maradtam. Ez jó döntésnek bizonyult, mert a Covid-járvány mindent megváltoztatott.

Szenhelyi Miklós lett a mesterem, aki fantasztikus hegedűs és tanár. Élveztem, hogy erős osztályba kerültem, ahol nagyszerű, élethosszig tartó barátságokra tettem szert. A növendékek között megvolt a versenyszellem, mégis barátságos légkört teremtett Szenhelyi tanár úr. Erre a kettősségre nagyszerű példa az, amikor az osztállyal a Bartók Rádióban adtunk közös koncertet, majd utána elmentünk együtt ünnepelni, élveztük a családi hangulatot. A másik mentorom, akinél az elmúlt két évben tanultam: Baráti Kristóf. Szakmailag és emberileg is felnézek rá. Nagy elvárásokat támaszt, a végtelékig kritikus, többek között éppen ez az a művészi és tanári tulajdonsága, ami miatt szerencsés vagyok, hogy nála tanulhatok. Jelenleg – a Zeneakadémián folytatott tanulmányok mellett – posztgraduális képzésben veszek részt Silvia Marcovici stúdiójában, az olaszországi Accademia Perosi növendékeként.

– *Milyen tapasztalataid vannak a versenyekkel kapcsolatban?*

– Mindig is kompetitív voltam, szeretem megmutatni a tudásomat. Azt gondolom ugyanakkor, hogy a versenyek sporthoz hasonló jellege rendkívül idegen a művésztől. Mindezzel együtt jó lehetőséget nyújtanak arra, hogy az ember a technikán túl megcsillogtassa zenei képességeit is. Sok megmértetésen vettem részt gyerekkoromban, a növendékeket többnyire erre biztatják a tanárok. Szecsődi tanár úr viszont nem favorizálta a versenyzést - okkal, hiszen ennek köszönhetően nyugodtan telt a kamaszkorom, sokat gyakoroltam, a műhelymunkán, minél nagyobb új repertoár tanulásán volt a hangsúly. Szerintem ez nagyon egészséges volt így, mert a fiatal művészpálcákra árt, ha lelkileg felkészületlenül kerülnek bizonyos szituációkba. Amikor újra versenyhelyzetbe kerültem, érzelmileg már eléggé stabil voltam, így ez nem okozott nehézséget. Két eredményem a közelmúltból: első díjat nyertem a London Classical Music Competition versenyzőjeként, illetve második díjat a párizsi Nouvelles Étoiles nemzetközi versenyen.

– *Említetted, hogy március 26-án diplomázol. Milyen lelkiállapotban várod a nagy eseményt?*

– Nagyon jól érzem magam, felkészültem. Minden kedves érdeklődőt szeretettel várok! A repertoárt több ízben játszottam már (Brahms Hegedűversenye mellett J. S. Bach d-moll hegedűpartitájából a Chaconne, illetve Beethoven F-dúr 'Tavaszi' szonátája a műsor), ez lehetővé teszi, hogy a tanáraimmal közösen végzett munka elsősorban a darabok zenei és művészi értékének növelésére koncentráljon.

Nem vizsgára, hanem hangversenyre készülök. Az a legjobb, ha az ember úgy lép a színpadra, mint egy koncertet adó művész, és nem úgy, mint egy hallgató, akit értékelni fognak. A koncertek, megmértetések előtti feszültség örök probléma ebben a szakmában, de úgy veszem észre, hogy a mai generáció számára különösképpen. Nagy hangsúlyt kell fektetni a testi, lelki harmónia kialakítására. Én tudom, hogy honnan jöttem és merre megyek, mit szeretnék az élettől. Sokat jelent az is, hogy nagyon sok koncerten játszottam már. Szecsődi és Szenhelyi tanár úr is rengeteg lehetőséget biztosítottak a szereplésre. Ha az embert ilyen kitűnő tanárok képzik, illetve sokat áll színpadon, az magabiztosságot ad.

– *Hogyan egyezteted össze a különböző zenész szerepköröket?*

– Az elmúlt években szólistaként és kamarazeneesként is sokszor felléptem. Nagyon élvezem ezt az életformát, szeretném folytatni. Egy ideje már koncertmesterként is kapok meghívásokat. Több ifjúsági, nemzetközi ifjúsági zenekart vezethettem, illetve szólamvezetőként részt vehettem a kölni zenekar munkájában. A Magyar Kamarazenekarban is megfordultam ilyen szerepkörben, illetve legutóbb meghívott koncertmesterként szerepelhettem a Szent István Filharmonikusok két hangversenyén, Kovács János, illetve Baráti Kristóf vezényletével.

A zenekari zenélés csodálatos műfaj, ami feltölti az embert. Nem véletlen, ha egy szólista ezt meg akarja tapasztalni: sokan közülük pálcát ragadnak, hogy karmesterként is megmutathassák a közönségnek, amit a zenéről gondolnak. Hiszek a modern karrierben, lehetségesnek és jónak tartom, ha egy művész több területen is kiemelkedőt nyújt. Erre jó példa Giovanni Guzzo, aki fantasztikus szólista és elképesztő koncertmester, tanár és kamaramuzsik.

– *Milyen tulajdonságokkal rendelkezik egy ideális koncertmester?*

– Egy koncertmesternek szólista kvalitásokkal kell rendelkeznie, ugyanakkor bizonyos emberi kvalitásokkal is, hogy együtt tudjon működni a kollégáival. Úgy fogom ezt fel, mint egy ping-pong meccset, csak energiákkal és impulzusokkal játszva. A koncertmester feladata, hogy szerválgon, a többi zenész feladata, hogy visszaadja a labdát. A két szerepkör kiegészíti egymást. A Csajkovszkij-hegedűverseny előadása színesebb lehet akkor, ha Csajkovszij-szimfóniákat is játszik az ember. A Brahms Hegedűverseny olyan, mint egy szimfónia hegedűszólóval, és csak ilyen szellemiségben lehet jól előadni.

– *Van koncertmester-példaképed?*

– Abban a szerencsés helyzetben vagyok, hogy sok kivételes művész mellett játszhattam már. Kiemelem Giovanni Guzzot, Bánfalvi Bélát és Kovács Pétert. Pieter Schoemanra, a Londoni Filharmonikusok koncertmesterére mentorként tekintek. Ő mondta nemrég, hogy szerinte a koncertmesterség felé vezető út azzal kezdődik, hogy el kell tölteni pár szezont egy tapasztalt, igazi „öreg róka” mellett. Így lehet elsajátítani a szakma fortélyait, meg kell nézni, hogy mi hogyan működik élesben. Utána bele lehet dobni a mélyvízbe a koncertmester-helyettest, saját projekteket kaphat, majd végül önállóan is elhelyezkedhet egy zenekarnál. Ez ugyanolyan tanulási folyamat, mint amikor valaki szólista lesz. Sok koncertmesterrel vagyok kapcsolatban, aki szólistaként is aktív. Ők mind olyan személyiségek, akik amellest, hogy

rendkívüli művészek, képesek a kollégáikkal megfelelően kommunikálni.

– *Hogyan éled meg, ha koncertmesterként fiatalabb vagy, mint a kollégáid?*

– Egy profi zenekar élén játszani 23 évesen izgalmas dolog. Azonban a Szent István Filharmonikusoknál a közeg kedves és befogadó volt. Éreztem, hogy nyitottsággal viszonyulnak hozzám, ezáltal sok pozitív energiát szabadított fel a közös muzsikálás. Gondolom, nem minden zenekarban lenne ez így, de itt az is előnyömre vált, hogy szinte kortársaimmal, fiatal művészekkel dolgozhattam együtt. Jó hangulat és munkamorál fogadott, nem volt nehéz önmagamot adni. A kulcs egy ilyen szituációban a hangszeres és emberi képességek mellett a felkészültség és a darabismeret. A hozzáállásnak pedig olyannak kell lenni, hogy a próba nem munka. Bejön hatvan-hetven ember, hozzájuk magukkal az örömeiket és a problémáikat. Olyan légkört kell teremteni, hogy mindenki képes legyen a negatív érzéseket három órára kizárni, hogy magával ragadhassa őket a zene. Elvégre azért vagyunk ott, mert mindannyian szeretjük a zenét. Egy vezéregyéniségnek megvan arra a képessége, hogy mindenkit felemel arra a rezgésszámra, amin ő maga is működik.

– *Mi a kulcsa annak, hogy ennyire összeszedett és kiegyensúlyozott vagy?*

– A sokrétű szakmai tevékenység, amit megfelelő hozzáállással végzek és a kiegyensúlyozott magánélet, amit nem áldozok fel a karrieremért. Az élet sok-sok alkotóeleme így tud egymás mellett, koordináltan és egészségesen létezni.

– *Látod magadat állást vállaló koncertmesterként a jövőben?*

– Igen, ez a terveim között szerepel. Bár ennyi idősen még nagyon sok teendője van az embernek. Ha felmerülne egy ilyen lehetőség, alternatív megoldásokat kellene keresnem, és az időmenedzsment lenne a kulcskérdés. Ahhoz, hogy szólistaként és kamarazeneesként is aktív legyek, valamint később taníthassak is, most még különösen sokat kell gyakorolnom, készülnöm és versenyeznem. A nemzetközi versenyek által támasztott, egyáltalán nem humánus elvárásoknak szintén meg kell felelni. Jelenleg az idén ősszel megrendezésre kerülő 2024-es Enescu Versenyre készülök. Mit tennék, ha most találna meg egy koncertmesteri felkeresés? Élnék vele, mert nagyon szép dolog, ha az embernek van egy elképzelése a pályájáról, és ezek a különböző lehetőségek már fiatalon megadatnak neki. ■

Történetet, hangulatot adni a hangoknak

Bazsinka József székfoglaló előadásának összefoglalója, melyet a Magyar Művészeti Akadémián tartott

Dubrovay László Solo No.3 – A kezdet címmel tartottam meg székfoglaló előadásomat a Magyar Művészeti Akadémián 2024. január 29-én, melyben többek között az említett mű elemzése kapcsán a kiterjesztett technikák különleges világáról beszéltem. Előadásom tartalmát e rövidített összefoglalóban szeretném a Zenekar magazin olvasói elé tárni.

A tubának, mint a rézfúvós hangszerek legfiatalabb tagjának csak a XX. század közepétől van számottevő szólóirodalma. A '60-as évektől sorra születtek idehaza is tubaművek, de effektusokat akkoriban a zeneszerzők szinte soha nem használtak. Dubrovay László kiterjesztett technikákat alkalmazó művei a '80-as években Magyarországon egyedülálló kezdete volt egy máig tartó izgalmas alkotói folyamatnak. Számomra 1982-ben, Dubrovay tanár úrral való ihletett találkozásaink után kezdődött ezeknek a technikáknak a fejlesztése.

A Solo No.3 1983-ban született, és amint a címe is utal rá, egy szál tubára íródott. A szerző természetesen megoldókulcsot adott az egyes effektusjelekhez, a mű csak ezek megtanulásával játszható. Fontos megjegyznem, hogy mint minden zenemű előadásakor, különleges tekintettel a kortárs művek esetében, elengedhetetlen a fantáziánk alkotó ereje. Főleg, ha ez a mű nagyobb részt áll effektusokból, mint a hangszereken megszokott hangokból. Az előadó ugyanolyan teremtő erővel van jelen, mint a zeneszerző, vagy a darab hangjai, effektusai, valamint mélyen kell tudnunk azonosulni a szerző gondolatvilágával is. Dubrovay tanár úr nem adott külön címet az egyes tételeknek, melyek elejére csak a "libero" utasítást jegyezte fel. Ez megengedi a lejegyzett hangokkal, effektusokkal való szabad játékmódot, jelezve a követendő szerzői elképzelést.

Már az első lejátszásnál fontos volt számomra a tételek elnevezése, történetet, hangulatot adva ezzel a hangoknak. Az első tétel levegő hangokkal indul, ezért "Szélnek"

kereszteltem el. Itt szeretném elmagyarázni a csak levegővel megszólaltatható technikák sokszínűségét, melyet a szerző használ. (Székfoglalómon természetesen demonstráltam az egyes effektusokat.) A fújt és szívott levegő sebességének variálásával, valamint a szájüreg és a nyelvhatá változtatásával, a "shs", "tyhi", "ff" hangzók, valamint a hangszerbe való füttyülés, mind a szelet tudják imitálni. A hangszerbe történő be- és kilégzés hangjához különböző nyelvütéseket adhatunk. Itt használhatunk szimpla, dupla, tripla nyelvet, illetve flatter, vagy lebegő nyelvet, valamint slap tongue-ot, ami nyelvünk ütése által hirtelen elzárt levegő "hut" hangját adja.

Rövid magyarázatra szorul a flatter és a lebegőnyelv is. A flatternyelv megszólaltatása egyszerű "rrrrr" pörgetése a nyelvünkkel. Nyelvünk helye a felső fogsortól felfelé a szájpadláshoz közelít. A lebegőnyelv effektusát teljesen a felsőfogsornál képezzük, "trrrr" nyelvcsapásokkal.

A szélhangok után az első tétel, extrém magas hangfekvésben folytatódik, ajaktrillás glissandokkal. Itt az ajakrezgéssel megszólaltatható technikákat figyelhetjük meg:

- a fújt hang megváltoztatása csak ajakkal (a hang lefelé csúsztatása)
- a sima vibrato, vagy az erősen "megrágott" vibrato (az ajak erőteljes rágómozdulataival megszólaló hang)
- gyors nyelvütésekkel megszólaltatható felhangok (csak magas fekvésben, a lehető legrövidebb hangokkal)
- "buzzing system", vagy "prüzölés", (a különböző sebességgel a hangszertől, vagy csak a fúvókától eltávolított ajakrezgéssel játszott hangok.)
- a "cirip" hangok (Az ajkak befördítésével, összeszorításával és a levegő prérelésével megszólaló hangok.)
- ajaktrilla felhangok
- a glissando és variációi: felhangglissando, ajaktrilla felhangglissando, glissando énekhanggal kiegészítve, glissando flatterrel, vagy lebegőnyelvvvel, glissando vibratoval
- szubkontra, 20-25 Herzen megszólaló hangok
- osztott hang (split tones), magyarul: burrogás

Az első tétel vége felé megszólal a multifónia: ajak és hangszálrezgés egyszerre. Erre példa:

- az interferencia játék (negyedhang, vagy kisebb hangköz távolságok változása)
- a normál módon megszólaltatott hangmagasságtól való távolodás énekhang glissandoval (Itt is a hangok interferencia játékát figyelhetjük meg, de mivel glissandorol beszélünk, akár több oktáv különbségre is lehet az énekelt hang a játszott hangtól.)
- a flatter és lebegőnyelvvvel variált multifónia
- az énekelt magánhangzók változtatása az ajakrezgés mellett.
- Nem multifónia, de szintén különleges effektus:
- ének a hangszerbe ajakrezgés nélkül
- ének frullatóval, lebegőnyelvvvel ajakrezgés nélkül
- sikítás és üvöltés

Ezek a technikák már a második tételben hallhatóak, mely a „Farkasok” címet kapta. Ez sóhajszerű énekkel indul, majd duettként multifóniában folytatódik. A duett forte extázisa felhanglissandokkal, éneksikolyban kulminál, majd megtisztulásként egy multifónikus korált hallhatunk. A tétel bölcs megnyugvással zárul.

Dubrovay László rézfúvósokra írt műveiben használja a hangszer teste által adott lehetőségeket is, mint például a különböző szordínókat, a negyedhangokat melyeket segédfogásokkal, vagy a csövek elhangolásával lehet elérni, a félig lenyomott billentyűket (fújva, énekelve), a fúvóka nélküli játékot, és a hangszerből kivett fúvókával történő játékot.

Rövid kitérőként szeretném megemlíteni a távolkeleti torokéneket, ami hasonlatos a multifónikus effektusokhoz. A torokénekekkel testfelhangjainkat tudjuk megszólaltatni, amely bámulatos, testet, lelket, szellemet összekötő rezgéseffektus. Ilyen még az ausztrál aborigének hangszerén a didgeridoo-n való játék, ami a maga egyedi effektusaival, a multifónia elemeit használva negyven- ezer év óta köti össze a természetet az emberrel.

Mielőtt rátérnék a harmadik tételre, két külföldi zeneszerző munkáját szeretném megemlíteni, melyekből további effektusfajtákat ismerhetünk meg. Az egyikük Cort Lippe amerikai zeneszerző, aki Európában a '80-as években szintén az új technikákat kutatta. Solo Tuba Music című művében a szólistának partitúraszzerűen, egyszerre három sort kell olvasnia:

- a felső sorban az ének, a beszéd és a levegő effektusokat
- a középsőben az ajakrezgetett effektusokat
- míg az alsó sorban a perkusszív effektusokat.

A perkusszív effektusok: a billentyű ütögetésének zörejei, a hangszer testének ütögetése kézzel, fémgűrűkkel, vagy fúvókával, a fúvóka megütése tenyérrel, saját testünk (pl. térdünk) csapkodása, vagy akár a padlóra és a cipőnk talpára erősített smirglik összedörzsölése.

A másik zeneszerző Luigi Nono. A tubára és elektronikára írt darabjának címe: Luigi Nono's Post-Praeludium no. 1 „per Donau”. A kottát itt szintén partitúráként kell olvasni. A tubás a négy sorban leírt kottában, a különböző színek és az időtartamok által meghatározott rendben halad, míg a hangmérnök először felveszi a tuba különböző játékeffektusait, majd azt hosszú késleltetéssel, a terem különböző pontjain elhelyezett hangszórókon lejátsza. A szerzőnek nagyon fontos az akusztikus környezet, valamint az alkotó folyamatba belépő hangmérnök, aki az élő elektronikát irányítja.

Az akusztikus környezetet ritkán határozzák meg a zeneszerzők, pedig sok izgalmas kihívást rejt magában, például:

- a színpadi jelenléte, mint performance-t
- más hangszerek jelenlétét, mint akusztikus környezetet (pl.: zongora, hárfa, ütőhangszerek zenetése)
- a “billentyű tremolo”-t tubán, (amikor a tuba corpusába fújva játszik a trombita)
- az előadói tér kihasználása, ahogy a hangszerek, vagy csak maguk a hangok, a terem különböző pontjairól szólnak meg
- Az effektusok fontos állomása, amikor az alkotó folyamatba belép az elektronika. Ilyen többek között az erősítés, az elektronikus hang késleltetése, a hang keringetése a hangfalakon keresztül, a hang torzítása, új hangszínek keverése, a hangmagasság valós idejű transzpozíciója, számítógépes hangképzés, loopolás (az eljátszott részletek felvétele és annak ismétlése).

A Solo No.3 harmadik tételében, melynek a “Bogarak” címet adtam, a szerző virtuózan ötvözi a hangszer természetes hangjait és a már korábban említett effektusokat. Dubrovay László rézfúvós művein keresztül egy új világot ismertem meg, mely technikailag is hatalmas fejlődést adott számomra. Ide tartoznak a rézfúvós kvintettjei, a Solo No.3, a Caprice, a Ketősverseny, a Hármassverseny és a Brummadza tánca. Az elmúlt évtizedekben elsősorban az ő művei segítettek elő hangszerem sokszínű fejlődését. Mindenkinek sok szeretettel ajánlom, hogy hallgassák meg ezeket a műveket (is), és remélem, hogy a rézfúvós kollégák kedvet kapnak az effektusok kipróbálásához, megtanulásához. ■

A Filharmóniai Társaság 170 éve

Gombos László

Mi mással ünnepelheti egy zenekar a jubileumát, mint hangversenyekkel? Ezeket kiegészítik az emlékezés különféle formái, amelyek nem pótolják a koncertsorozatokat és a fényes külföldi turnékat, de a közös múlt felidézése és megismerése által megerősítik az együttes hitét önmagában, és jelentőséggel ruházzák fel a jelent, hogy az egykori sikerek nyomán biztatást adjanak a jövő számára. A Budapesti Filharmóniai Társaságnak pedig van mire emlékeznie.

170 évvel ezelőtt az első, 1853–54-es évad lelkes muzikusai még nyilván csak a jelenre koncentráltak, és jó ideig másodlagos jelentőséget tulajdonítottak a tevékenységükről szóló dokumentumok összegyűjtésének és megőrzésének. Majd ahogy az újabb és újabb partitúrák és zenekari szólamok mellett egyre sokasodtak a különféle iratok, levelek, koncertműsorok, kritikák, fényképek és tárgyi emlékek, mindig akadtak néhányan, akik rendben tartották az értékes anyagot, hogy az fennmaradjon a következő nemzedékek számára.

Szemléletváltás: felértékelődtek a régi emlékek?

A közelmúlt nehézségei szemléletváltást követeltek meg a zenekartól: differenciálódott a tevékenysége, nyitott a kamarazene felé, a muzikusok kiváló ötletek és érdekes események tucatjaival animálták a közönséget és önmagukat. Mindebben meghatározó szerep jutott az együttes elnökének, Tóth Lászlónak.¹ Ezzel együtt a társaság más szemmel kezdett tekinteni az említett gyűjteményre is. 2022-ben az irattári dokumentumokat a BTK Zenetudományi Intézet 20–21. Századi Magyar Zenei Archívumának kezelésébe adta letétként, hogy ott szakszerűen feldolgozzák, megfelelő körülmények között tárolják, és a kutatási eredményeket megosszák az érdeklődő szakemberekkel és zenekedvelőkkel.

E többéves folyamat egyik jelentős állomásaként nyílt meg 2023. november 16-án a Zenetudományi Intézet Zenetörténeti Múzeumában a *Pillanatképek egy zenekar történetéből* című kiállítás a BFTZ és az intézet rendezésében, rövidesen pedig megjelent a tárlat

¹ Lásd Réfi Zsuzsanna interjúját Tóth Lászlóval a *Zenekar* előző számában: Örömmzenélés – 170 esztendeje. A Budapesti Filharmóniai Társaság új utakon viszi tovább a hagyományt. XXXI/1, 11–13.

gyönyörűen kivitelezett, impozáns katalógusa is. A továbbiakban ez utóbbit lapozgatva és kommentálva tekintjük át a zenekar történetét, és emlékezünk meg a 170. jubileumról.²

A kiállítás kurátora és a katalógus összeállítója Laskai Anna zenetörténész, aki példaértékű munkát végzett a Zenetudományi Intézet említett archívumában, és tevékenységei között az elmúlt években kiemelt helyet kapott a Filharmóniai Társaság története. Aki a jövőben elmélyültebben szeretne foglalkozni a zenekar múltjával (legyen szó tanulmány vagy szakdolgozat írásáról, netán egy koncert konferálására történő felkészülésről), először az ő írásait érdemes fellepöngyinteni, ahol az újabb eredmények mellett eligazítást talál a téma korábbi irodalmáról is. Laskai Anna többek között tanulmányt közölt a BFTZ gyűjteményéről, Kusz Veronikával közösen közreadta Schubert f-moll fantáziájának Dohnányi-féle hangszerelését, kisebb könyvet írt a Filharmonikusok egykori csellistájának, Csuka Bélának a zenekar archívumában végzett tevékenységéről, és közölte a társaság tagjainak 1919 és 1944 közötti listáját.³

² Laskai Anna: *Pillanatképek egy zenekar történetéből / Snapshots from the History of an Orchestra. Kiállítás a Budapesti Filharmóniai Társaság fennállásának 170. évfordulója alkalmából / An Exhibition to Celebrate the 170th Anniversary of the Budapest Philharmonic Society*. Fordította Kusz Viktória. Budapest: HUN-REN Bölcsészettudományi Kutatóközpont Zenetudományi Intézet, Zenetörténeti Múzeum (2023), 196 p.

³ 169 év emlékei. A Filharmóniai Társaság Zenekarának gyűjteménye a 20–21. Századi Magyar Zenei Archívumban. *Magyar Zene* 60/2 (2022), 146–161; Franz Schubert – Dohnányi Ernő: *F-moll fantázia zenekarra* (Budapesti Filharmóniai Társaság – HUN-REN BTK Zenetudományi Intézet, 2023); *Egy előadóművész-gondolkodó portréja. Csuka Béla (1893–1957) gordonkaművész zenetudományi munkássága* (HUN-REN BTK Zenetudományi Intézet, 2023); *A Filharmóniai Társaság Zenekarának és az intézmény választmányának tagjai Dohnányi Ernő elnökségének működése időszakában (1919–1944)* (BTK ZTI 20–21. Századi Magyar Zenei Archívum, 2022), https://zti.hu/files/mza/publikaciok/Laskai_Zenekari_tagok03.pdf.

A BFTZ egykori krónikásai

Erkel Ferenc,
a Filharmonikusok
első elnökmagya

Laskai Anna természetesen számos krónikás-előd munkájára épített. Egyrészt azokéra, akik az évek során összegyűjtötték és rendezték a dokumentumokat, másrészt azokéra, akik könyvekben és tanulmányokban jelentették meg a zenekar tevékenységével kapcsolatos ismereteket. A legjelentősebb összefoglalásokra és azok publikálására az évfordulók adtak alkalmat: Mészáros

Imre és Isov Kálmán 1903-ban, az 50. jubileum alkalmával adta ki a zenekarról szóló első átfogó kötetet *A Filharmóniai Társaság múltja és jelene 1853–1903* címmel, ezt követte Csuka Bélától 1943-ban a *Kilenc évtized a magyar zeneművészet szolgálatában – A Filharmóniai Társaság Emlékkönyve 90 éves jubileuma alkalmából*. Breuer János szerkesztésében 1978-ban jelent meg *A Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekarának 125 esztendeje*, míg Bónis Ferenc a következő kerek évfordulóra írt könyvet az előbbire rimelő elnevezéssel: *A Budapesti Filharmóniai Társaság százötven esztendeje 1853–2003* (ez 2 év késéssel, 2005-ben látott napvilágot).

Pillanatképek...

A zenekar új krónikásának kiállítása és katalógusa találó címet kapott: valóban 170 év „pillanatképeit” láthatjuk a Zenetörténeti Múzeum első termében és a közel kétszáz oldalas kötetben. Nem az együttes eposzát kívánják megteremteni egy nagy, összefüggő történet elbeszélésével, nem értékelnek, nem szembe-sítenek véleményeket és nézőpontokat. Csupán önmagukért beszélnek, látszanak és láttatnak. A jól kiválasztott dokumentumok az egykor folyamatában megélt századok egy-egy momentumát ragadják ki és állítják reflektorfénybe. Ezek vagy azért különlegesek, mert világhírű mesterekhez és kivételes teljesítményekhez kapcsolódnak, vagy azért, mert a mindennapi élet eseményein keresztül a nevezetes produkciók hátterét elevenítik fel. Egy muzsikusk számára felvillanyozóan hat, ha olyan nagyságok dedikált portréját, kézírását vagy együttműködésének egyéb bizonyítékát (emléktárgy, koncertműsor, újságcikk) pillantja meg, mint Bartók

Béla, Johannes Brahms, Dohnányi Ernő, Gustav Mahler, Nikisch Artúr, Maurice Ravel, Richter János, Richard Strauss vagy Wilhelm Furtwängler. Az ő nevük aranyfedezetként szolgál a Filharmonikusok egész működését illetően: nem lehet akármilyen zenekar, amely ilyen „patrónusokat” tud felvonultatni.

De nem csak az ünnepnapok fontosak egy együttes életében. A lehetőségeket kihasználva Laskai Anna jó érzékkel mutatja be a zenekar tevékenységének szinte valamennyi spektrumát. Láthatjuk a zenekar tagjainak egykori listáját és fényképeit, a fafúvósok nádfúvókáit, ritka hangszerjegyzéket az 1888/1889-es évből, műsortervezetet Dohnányi kézírásos megjegyzéseivel, munkahelyi üzemi baleseti naplót 1986–1987-ből vagy hangversenybérletet 1939–1940-ból. Általuk megélevenednek a művészek mindennapjai, és valódi emberek valódi életébe élhetjük bele magunkat. Beleolvashatunk az együttes néhány próbanaplójába is, és rádöbbenhetünk arra, amit persze mindig is tudtunk, de többnyire megfeledkezünk róla: a produkciók mögött hosszas felkészülés és kemény munka húzódik meg. Amikor 1902 decemberének közepén az emberek a karácsonyra készülődtek, 16-án és 17-én délelőtt Kerner István Beethoven *Coriolan-nyitányát* és VI. szimfóniáját próbálta a zenekarral, az ünnepek után, január 3-án és 4-én pedig – amint a próbanapló kö-

A Filharmóniai Társaság Kerner Istvánnal, 1903

vetkező bejegyzése mutatja – a huszonöt éves Dohnányi Ernő állt a pulpitusra, hogy saját d-moll szimfóniáját tanítsa be (vagy ekkor még ő tanuljon a gyakorlott muzsikustól).

Látvány és zenekar

Régóta tudjuk, hogy az emberhez sokkal több információ jut el a szem, mint a fül közvetítésével. A zenében ez nyilván másképp van, de a látvány egyáltalán nem elhanyagolható tényező a kottakép vagy még inkább a hangversenyek esetében. A Filharmóniai Társaság Zenekarának életéből is számtalan példát idézhetnénk arra a jelenségre, amit néhány

hónapja egy budapesti koncerten, majd az esemény televíziós közvetítése alkalmával tapasztaltam. Már a helyszínen sem tudtam szabadulni attól a gondlattól, amit a kamera közelre hozott képei még inkább megerősítettek: milyen szépek ezek a muzsikuskok játék közben, kivétel nélkül! A feladat teljesítése, a közös koncentráció nem ad lehetőséget holmi szentimentális bohóckodásra, felesleges mozdulatokra és átszellemültséget mímelő arckifejezésekre (a karmesternek is csak akkor, ha a művészek nélküle is jól eljártsszák a darabot). Ők valódi énjüket mutatják meg ország-világ előtt, talán igazabbat, mint a mindennapi életben. Mindehhez további réteget ad a terem látványa, a fények játéka, az ünnepi ruházat és a hangszerek csillogása. Csak ajánlani tudom együtteseinknek, hogy amennyire csak tehetik, vegyék igénybe a fényhatások, a kivetítés és a televíziós közvetítés lehetőségeit, hogy különleges teljesítményük még jobban, a szem gyönyörűsége által is utat találjon a közönséghez.

Ezzel egyenértékű ábrázolásra törekedtek a kiállítás és a katalógus alkotói is, ha másfajta eszközökkel is. A Zenetörténeti Múzeum termében az elmúlt másfél évtizedben nem láttam látványosabban kivitelezett, a rendelkezésre álló helyet jobban kihasználó tárlatot. A háttérvilágítást minimálisra véve a célirányosan beállított lámpák izgalmas hangulatot teremtenek, differenciáltan emelik ki a műtárgyak egy részét, hogy sokaságuk ne a zsúfoltság, hanem a gazdagság érzetét keltse (mivel így nem lehet jó teremfotókat készíteni, szavaim igazát csak a helyszínen ellenőrizhetik). A muzsikuspórtrek és csoportképek mellett különféle méretű és formájú tárgyak és dokumentumok uralják a vitrineket és a falakat, éppen a helyhez illő mennyiségű, kétnyelvű magyarázat és ismertetőszöveg kíséretében. Az arányos elrendezésben és a technikai megvalósításban Laskai Anna munkatársa volt Sziklai Sára Bíbor és Németh Kira Gabriella, a múzeum részéről Borz Zsófia és Gömöri-Csonka Szilvia. A katalógus elsőrangú kivitelezéséről Kovács Éva és csapata gondoskodott a BTK Történettudományi Intézetből, a nyomást a Prime Rate Kft. végezte. Az angol fordítást Kusz Viktória készítette, a különösen igényes és számos jó megoldást felvonultató grafikai tervezést Demeter Gittának köszönhetjük. Pompás ötlet volt a képek és szövegek mellett a látvány egy harmadik rétegnek hozzáadása: az elhomályosított háttérképek olyan benyomás keltenek, mintha a társaság művészeinek szelleme tekintene ránk egy másik dimenzióból.

Tárlat két dimenzióban?

A zenekar 170 évét bemutató kiállítás élményét és tartalmát lehetetlen egy kétdimenziós könyvben

elbeszélni, Laskai Anna mégis erre tett kísérletet. Nem csupán arról van szó, hogy a tablókön olvasható szövegekkel együtt a teljes képanyagot is közreadta, ami ritkaság a katalógusok esetében, hanem megpróbálta visszaadni az egész térbeli és logikai struktúráját. Ennek természetesen megvoltak az előnyei és hátrányai: az olvasó a kiállítás képzeletbeli rekonstrukciója során izgalmas élményekkel gazdagodhat, a fizikai térben természetes ismétlések és kettősségek ugyanakkor idegenek a könyvek megszokott szerkezetétől. Az egyes fejezetek összefoglaló szövegei gyakran ugyanazokat az információkat tartalmazzák, mint a hozzájuk tartozó fotók képaláírásai, majd a katalógus végén a teljes tárgylista leírásai szó szerint idézik vissza az előbbi képaláírásokat. Ráadásul a kötet elején található idővonal is megelőlegezi mindezek egy részét, így előfordulhat, hogy ugyanazzal az adattal vagy gondolattal háromszor vagy négyszer is találkozunk a kiadványban. Ez persze csak akkor okozna problémát, ha valaki egy regényhez hasonlóan, lineárisan szeretné végigolvasni a katalógust. Utóbbi azonban nem erre készült: az idővonal, a fejezetek összefoglalásai, a képaláírások és a tárgylista önmagukban kerek egészet alkotnak, eltérő a funkciójuk, és külön-külön olvashatóak vagy böngészhetőek. A „tökéletes” megoldást egyszer majd a CD-romok, e-bookok és online-kiadványok unokái, a háromdimenziós térbeli könyvek fogják jelenteni, ahol minden képnek vagy szövegnek elég egyszer szerepelnie, a linkek segítségével pedig bárholnan bárhová eljuthat az olvasó.

A „történet” áttekintése

A kiállítás és a katalógus nyolc fejezetben foglalja össze a zenekar történetét 1853-tól 2023-ig. Ezekről ad áttekintést az említett *Idővonal* száznál is több, képekkel illusztrált esemény kiemelésével. A kötet korlátozott dimenziói között nem volt egyszerű a grafikai elrendezés, azt azonban meg kell jegyeznünk, hogy az évszámokhoz tartozó segédvonalak erőteljesebb kiemelésével könnyebb lenne az időrend követése. Praktikus, bár a nyomtatott formában nem követhető megoldást kínál erre a BFTZ honlapja a korlátlan függőleges görgetés és a YouTube-linkek lehetőségével: akik egy időre le tudnak mondani a papír illatáról és a sajátkezü lapozás élményéről, azok feltétlenül keressék fel az idővonal internetes változatát is (<https://bftz.hu/archiv>). Apróság a megfogalmazás terén: az elbeszélésben nem hibás, de nem is előnyös az egykor divatos jelen idő használata, ráadásul logikai kavardást okoz, ha a már lezajlott események jelen időben, az ennél későbbiek viszont múlt időben szerepelnek (pl. „1871 és 1875 között [helyesen: 1871-ben] a győri születésű Richter János veszi át az együttes irányítását, aki [később] Hans Richter néven vált ismertté a nemzetközi koncertéletben”).

Kezdetek

A „Kezdetek” fejezet 1853-tól a századfordulóig villantja fel a kiemelt eseményeket, amikor az elnökkarnagy pozíciót Erkel Ferenc (1853–71), Richter János (1871–75) és Erkel Sándor (1875–95/1900) töltötte be. Örvendetes, hogy Laskai Anna kellő súllyal szerepelteti a kötetben Erkel kivételes tehetségű fiát is, és hogy magyarázataival, a különféle alapszabályok bemutatásával felhívja a figyelmet a zenekar egyesületi jellegére. Ugyanis e szervezeti felépítés is hozzájárult az együttesnek a hazai zenekultúrában betöltött különleges szerepéhez, két évszázadnyi öntudatához és büszkeségéhez: a Bécsi Filharmonikusokhoz hasonlóan kezdetül csak az állami opera (a Nemzeti Színház, majd az Operaház) alkalmazottai lehetnek a zenekar tagjai, mégis önállóan működnek, mindenféle külső befolyást elutasítva.

A megfogalmazást néhol érdemes lenne tovább finomítani egy-egy szó megváltoztatásával vagy elhagyásával, hogy még inkább fény derüljön a társaság működésének egy-egy érdekes jellemzőjére. Az alábbi mondatban például nélkülözhetnénk a „kezdetektől” kifejezést: „A zenekarral Mahleren kívül már a kezdetektől fogva számos nemzetközi rangú [?] zeneszerző és vendégkarmester [...] is fellépett.” Ugyanez később a „Külföldi vendégkarmesterek” fejezetben is visszaköszön: „A Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekarát a kezdetektől napjainkig számos külföldi vendégkarmester vezényelte.” A neves dirigensek névsora valóban impozáns, az első évtizedekben azonban szinte kizárólag az elnökkarnagyok vezették a Filharmóniai Társaságként szereplő zenekart (nem számítanak ide az állami munkahely vagy egy harmadik fél által szervezett, többnyire jótékony célú események, pestiesen szólva haknik). Tudomásom szerint 17 évnek kellett eltelnie ahhoz, hogy Erkel Ferenc másnak engedje át egy teljes hangverseny irányítását: az 1870. december 16-i Beethoven-ünnep alkalmával fellépő személy nem volt más, mint Liszt Ferenc. Az ezt megelőző néhány évben csupán Volkmann Róbert, Böhm Gusztáv, Orczy Bódog, Goldmark Károly és Liszt vezényelte egy-egy saját művét, illetve Knahl Antal Liszt egyik alkotását. Erkel szintén Liszt helyettesítette 1871. április 4-én, időszakának legutolsó, már nem a társaság égisze alatt zajló eseményén.

A szervezésben vállalkozóként is részt vevő Richter János ugyancsak nehezen adta ki a pálcát a kezéből, csupán Liszt Ferenc, Mihalovich Ödön és az első igazi „külföldi”, Anton Rubinstein számára tette lehetővé egy-egy saját darabja vezénylését. 1875 ősztől ezt a gyakorlatot folytatta Erkel Sándor is: az elkövetkező újabb 17 évből mindössze két hivatalos filharmóniai eseményt találtam, amelyek során végig másvalaki

állt a dobogón. A kivétel az 1876-ban és 1883-ban hazalátogató Richter Jánosnak köszönhető. Közben Karl Reinecke, Gustav Mahler és Saint-Saëns egyetlen, Goldmark három, Johannes Brahms pedig négy hangversenyen dirigálhatta saját kompozícióját, az elnökkarnagy azonban maga is mindig szerepelt mellettük (igazgatósága idején Mahler – a rendszeres és világszínvonalú operaelőadásokat nem számítva – néhány további alkalommal is állt a zenekar élén, de egyik sem volt bérletes vagy teljes estés „filharmóniai” hangverseny).

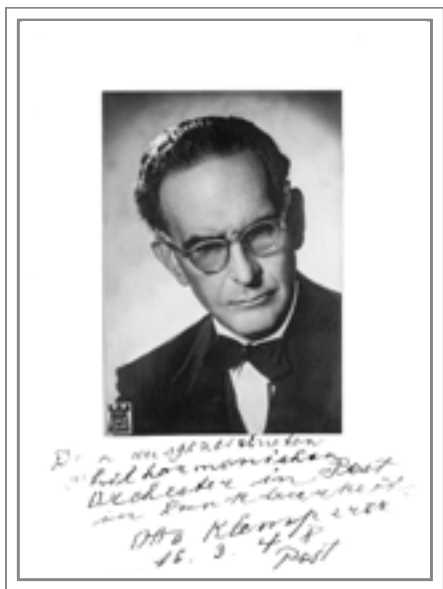
A valódi vendégkarmesterek időszaka Erkel Sándor hosszú és súlyos betegsége idején, 1892 őszén érkezett el. Ekkor jöttek a Laskai Anna által is említett külföldi nagyságok, Ferdinand Löwe, Felix Mottl, Siegfried Wagner, Hermann Levi és Richard Strauss, és folytathatnánk a sort olyan elismert nevekkel, mint Wilhelm Gericke, Eduard Colonne és Ernst Schuch, illetve a sokat szereplő két hazai csodakarmester, Nikisch Artúr és Richter János. 1897 márciusában Gustav Mahler is visszatért, hogy először és utoljára teljes filharmóniai hangversenyen dirigálja az általa is nagyra becsült zenekart.

Karmesterek a 20–21. században

A következő fél évszázad két karmester-főszereplője Kerner István (1900/04–1918/19) és Dohnányi Ernő (1919–44/60) volt. Kerner elődeihez hasonlóan szinte minden alkalommal maga vezényelt, Dohnányi viszont jóval gyakrabban osztotta meg másokkal a feladatot. A vendégek között volt Kerner István mellett Ábrányi Emil, Ferdinand Löwe, Bernhard Tittel, Hermann Abendroth, Erich Kleiber, Felix Weingartner, Franz Schalk, Hans Knappertsbusch, Fleischer Antal, Issay Dobrowen, Ernest Ansermet és Wilhelm Furtwängler. Dohnányi 1944 végén az emigrációt választotta, a muzikusok azonban továbbra is őt tekintették elnökkarnagyuknak, és amíg csak élt, nem voltak hajlandók új vezetőt választani (példaértékű kiállítás volt ez az 50-es években). Így tehát vendégkarmesternek számított a velük szereplő Sergio Failoni, Ferencsik János, Somogyi László, Komor Vilmos, Otto Klemperer, Carlo Zecchi, Francesco Molinari-Pradelli és számos más kitűnő dirigens, akik közül sokan csak egy-két alkalommal látogattak Budapestre.

Az Amerikában elhunyt Dohnányit Ferencsik János (1960–1967), Kórodi András (1967/76–86), Erich Bergel (1989–93), Rico Saccani (1997–2011), Győriványi Ráth György (2011–14) és Pinchas Steinberg (2014–17) követte a zenekar élén, miközben olyan legendás mesterek váltották őket, mint Lamberto Gardelli, Lorin Maazel, Paul Klecki, Charles Dutoit, Willi Boskowsky, Václav Neumann, Kirill Kondrasin és Kobayashi

Ken-Ichiro, a magyarok közül Oberfrank Géza, Erdélyi Miklós, Medveczky Ádám, Lukács Ervin, Kovács János vagy Joó Árpád. A fényes nevekhez pedig sikeres hangversenyek százai kapcsolódnak, mégpedig egyre nagyobb „versenyhelyzetben”, hiszen a sokáig egyeduralmuk mellett egyre több kiváló hazai zenekar kezdte meg működését.

Otto Klemperer dedikált fényképe, 1948

A Kernertől Steinbergig tartó több mint száz év tevékenységéről a katalógusban „A 20. század első fele”, „Az 1945 utáni időszak” és „A zenekar napjainkban” című fejezetek számolnak be, és ugyanezt más nézőpontból egészíti ki a „Külföldi vendégkarmesterek”, „Az „Emléktár” kincseiből” és a „Külföldi turnék” szakasz.

A Filharmonikusok utazásai

A BFTZ alapításakor talán fel sem merült a muzikusok számára, hogy Budapesten kívül szerepeljenek, mivel helyben is óriási feladat várt rájuk: a semmiből kellett zenekari kultúrát teremteniük a fővárosban, példát mutatva az egész ország számára. Első utazásukra csak 53 év elteltével, 1906-ban került sor. Ekkor Nyíregyházára látogattak, majd 1910-ben a keszthelyi Goldmark-ünnepségeken, 1915-ben Bécsben és 1918-ban Berlinben szerepeltek. Az első turnékra a Dohnányi-érában, az 1920-as és 30-as években került sor. 1925-ben először az országot járták be (Szeged, Békéscsaba, Debrecen, Miskolc, Nyíregyháza, Nagykanizsa, Győr, Sopron), majd Brünn, Prága és Pozsony következett. Két évvel később hasonló megoldást választottak, mielőtt Frankfurtban adtak három hangversenyt. 1928-ban óriási körúttal ünnepelték a 75. jubileumot: beutazták Olaszországot, majd Párizst és Londont keresték fel, ahol lemezfelvételt is készítettek, visszafelé pedig a német városokat járták végig. Laskai Anna

számos dokumentummal (például a tagok számára kiosztott, részletes nyomtatott útiter, koncertmúsorok, újságvivádatok) illusztrálta az együttes diadalmenetét.

Az utazások a 30-as években néhány éves rendszerességgel tovább folytatódtak Ausztriába, Németországba és Olaszországba, majd a háborút követően csak 60-as évek végén indultak újra (másfél évtized során Románia, Spanyolország, Törökország, Mexikó és Japán következett, a századfordulón pedig további négy Japán turné). Mindezek azonban kivételnek, üdítő változatosságnak számítottak a rendszeres napi munka, az operaházi szolgálat és a fővárosi bérletes koncertek mellett.

Magyar művek a repertoárban

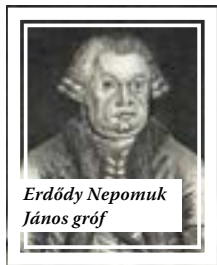
Laskai Anna a kiállításban és a katalógusban külön fejezetet szentelt a „Magyar zeneművek bemutatói”-nak, mivel a hazai alkotások előadása az együttes egyik legfontosabb missziója volt. A komponisták és a magyar zene lelkes hívei persze sosem lehettek elégedettek a műsor arányaival, a nemzetközi repertoár és azon belül a német szerzők túlsúlyával, és érveiket meghallgatva olykor nekik is igazat kell adnunk. A zenekart azonban nemcsak az elnökkarnagyok és a művészek irányították, hanem a bérletek és a jegyek vásárlásán keresztül a közönség is, amely elsősorban a világszerte kedvelt romantikusokat kívánta hallani. Sokáig ezért Beethoven, Mendelssohn, Wagner, Weber és Schumann volt a középpontban, a magyarokat Goldmark, Liszt és a nálunk letelepedett Volkmann képviselte. A műsor azonban folyamatosan gazdagodott, minden második-harmadik estén megszólalt valamilyen kisebb-nagyobb hazai kompozíció is (néhány példa az első fél évszázadból: Erkel Ferenc, Mosonyi Mihály, Adelburg Ágoston, Orczy Bódog, Böhm Gusztáv, Bertha Sándor, Mihalovich Ödön, Hubay Jenő, Major J. Gyula és Moór Emánuel).

Ahogy a műsorösszeállításban mindig meghatározó szempont a változatosság, úgy Laskai Anna is a sokszínű valóság bemutatására törekedett a kiállítási anyag válogatása során. Bartók, Kodály és Dohnányi mellett kiemelte Buttykay Ákos, Kósa György, Radnai Miklós, Siklós Albert, Weiner Leó és Zádor Jenő szerepét, a közelmúlt magyar bemutatói kapcsán Beischer-Matyó Tamás, Durkó Zsolt, Kovács Zoltán, Orbán György, Sárly László, és Vajda János műveinek elhangzását illusztrálta kotta, levél, plakát vagy műsorfüzet segítségével. Mindezek szemléletesen megmutatták, hogy annyi más területhez hasonlóan a Filharmonikusok a magyar zene népszerűsítésében is méltán lehetnek büszkéek a teljesítményükre, hiszen amit megtehettek, meg is tették működésük első 170 évében. ■

A pozsonyi Erdődy- magánopera zenekara, 1785–89

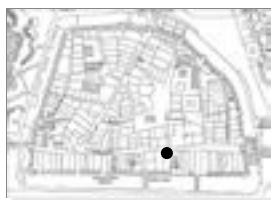
Malina
János

Erdődy Nepomuk
János gróf

Erdődy Nepomuk János gróf, a legbefolyásosabb magyar arisztokrata családok egyikének sarja, császári kamarás és titkos tanácsos, a szlavóniai Varasd vármege főispánja 1785 és 1789-ben bekövetkezett halála között operaszínpadot működtetett pozsonyi palotájában. (Ez a kis Úri utcai palota a városháza közelében állt egykor, és nem azonos a Ventúr utca sarkán ma is látható hatalmas Erdődy-palotával.)

Egy 1787-ben és egy 1788-ban kiadott színházi almanach, továbbá egy 1785-ös, illetve 1788-as librettó részletekben gazdag és érdekfeszítő képet fest erről a vállalkozásról.

az Erdődy-operaház a
korabeli Pozsony térképén

Az Erdődy-opera hézagpótló szerepet játszott a korszak pozsonyi kulturális életében, mert 1775-től csupán prózai színház működött a városban. Szórványos operaelőadásokra már jóval

korábban, már az 1730-as évektől kezdve sor került ugyan, ezeket azonban alkalmi és vándortársulatok tartották különböző rögtönzött helyszíneken.

Az Erdődy-féle operaműhely különleges képződmény volt. A nagyobb német, olasz és angol városok gyakorlatától eltérően nem kommerciális vállalkozásként működött; pedig ebben az időben – Schönbrunn kivételével – még a bécsi udvari színházak is üzleti alapon működtek. A pozsonyi repertoár magvát olasz operák képezték, amelyeket német fordításban adtak elő – ez a gyakorlat német nyelvterületen elterjedt volt, de nem kizárólagos, különösen nem ott, ahol a közönség jó részét az arisztokrácia tagjai alkották. Az olasz operákat a bécsi Burgtheaterben és Schönbrunnban is olaszul játszották; ugyanez volt a helyzet Eszterházan is.

Pozsonyban az előadások zártkörűek voltak: a meghívott vendégek névsora a szűken vett főnemesség túl a lovagi rend tagjaira (Adel und Ritterstand), magasrangú katonatisztekre és – minden bizonnyal – az egyházi hierarchia tagjaira terjedt ki. A lista nem tartalmazta tehát a városban működő üzletembereket, a kézműveseket, építészeket, kereskedőket, azaz a városi polgárságot – jöllehet a gróf deklarált célja volt, hogy szélesítse Pozsony kulturális spektrumát, és hogy együttműködjön a városi színházzal. Mint látni fogjuk azonban, Erdődy gróf „szűkkeblűsége” minden bizonnyal összefüggött az előadások helyszínének szűkösségével.

Különleges alkalmakkor egyébként, afféle emberbaráti gesztusként, a közrendűek előtt is megnyitotta magánoperáját Erdődy gróf. Egy korabeli tudósítás szerint 1786-ban egy ilyen alkalommal a terem olyannyira megtelt, hogy mozdulni sem lehetett benne; azonban azok voltak a szerencsések, akik egyáltalán bejutottak, ugyanis százával kellett visszaküldeni az érdeklődőket.

Miután az eredeti épület nem maradt fenn, csak következtetni tudunk arra, hogy a színpadot és a nézőteret egy meglevő díszteremből vagy bálteremből alakították ki; azt azonban tudjuk, hogy teljes értékű színpadtechnikát építettek ki, a díszletek mozgatóját szolgáló, színpad alatti gépezetekkel. A férőhelyek pontos számáról sajnos nincs információnk, de a helyhiány mindenestre alapvető probléma lehetett. Ez nyilvánvalóan kitűnik mindkét almanachból: buzgón magyarázzák ugyanis, hogy a díszletek kicsinyek ugyan, ám igen sokfélék, és kifogástalanul működnek; továbbá, hogy a kis létszámú zenekar tökéletesen megfelel a terem adottságainak.

Az ismert forrásokból szerencsére napra lebontva ismerjük az első három évad programját, továbbá a negyedik, 1788-as szezon bemutatóinak teljes – vagy szinte teljes – listáját is; az 1789-es program sajnos nem maradt fenn. A repertoár nagy részét alkotó olasz operák – opera seriák és opera buffák – mellett gyakran állítottak színpadra német singspieleket, néhány esetben pedig francia operákat is, mint már említettük, mindig németül. Az olasz recitativókat német nyelvű prózai dialógusokkal helyettesítették, a singspielek gyakorlata szerint. Az előadások hétfőn és pénteken zajlottak, elkerülve az átfedést a városi színház előadásaival. 1785 májusa és 1788 vége között 45 bemutatót tartottak; ez havi egy, néha két premiernek felel meg. Ezek közül 31 darab (jó kétharmad) volt olasz opera, 10 német singspiel és négy francia opera. 1785-ben és 1786-ban négy Haydn-operát is bemutattak, és lehetséges, hogy az utolsó évben egy ötödiket is.

Jelenet Haydn *Armida* c. operájának pozsonyi előadásából

Miután ugyanebben az időben az új, 1783-ban alapított bécsi operatársulatot kimondottan vígoperák (opera buffák és dramma giocosók) előadására hozták létre, és az Erdődy-opera működésének időszakában Bécsben nem játszottak opera seriát (és semiseriát is csupán egyet), a pozsonyi repertoár kiegyensúlyozottabb volt. Eszterházával ellentétben itt

Mozart is szerepelt a műsoron: a *Szöktetés* az első premerek között volt 1785-ben. A *Figarót* azonban nem vették elő – talán úgy érezték, hogy meghaladja a társulat képességeit. Az összes előadás számát 300–350-re becsülhetjük. 1789-ben, röviddel Erdődy gróf áprilisban bekövetkezett halála után, az operatársulat felkerekedett, és beolvadt a Pesten és Budán játszó német társulatba.

Hubert Kumpf

A pozsonyi operatársulat menedzsere és igazgatója Hubert Kumpf, egy 1757-ben, Münchenben született operaénekes volt. 1778-ban került Pozsonyba, ahol Csáky gróf rövid életű operatársulatát vezette; ezután énekesként vagy színészként szerepelt több más helyen, így Emanuel Schikaneder pozsonyi társulatában is. Amikor Schikaneder Pestre ment, akkor Kumpf Bécsben szervezett opera-előadásokat a „befogadó színházként” működő Kärntnertor-Theaterben; innen hívta meg őt Erdődy gróf alakuló társulatának vezetésére. Igazgatói munkája mellett azonban főszerepeket is alakított az együttesben.

Az operatársulatban két zenei vezető („Kapellmeister”) váltotta egymást. Chudy József (eredetileg Jozef Chudý, németesen Joseph Chudy) Pozsonyban született 1753-ban. Az Erdődy-operához a városi színházból szerződött át, de pozsonyi állását már 1787 táján otthagya a pest-budai német színház zeneigazgatói posztja kedvéért. Bilyentyűsjátékosként és zeneszerzőként is működött; a magyar zenetörténetbe elsősorban az első (elvezett) magyar nyelvű opera, a *Pikkó hertzeg és Jutka-Perzsi* komponistájaként vonult be. Pozsonyban Johann Baptist Paneck, a zenekar addigi nagybőgőse vette át a szerepkörét. Az Erdődy-opera megszűnése után a társulattal ő is Pest-Budára ment, s Chudyval egészen 1801-ig váltakozva voltak az ottani társulat zenei vezetői. Elődjéhez hasonlóan Paneck ugyan csak komponált színpadi műveket.

Ami az énekeseket illeti, feltűnő a pozsonyi társulat alacsony életkora; az induláskor senki sem volt idősebb 30 évesnél, de az átlagéletkor ennél jóval alacsonyabb volt, és 1788-ban például egy énekesnő 18 évesen került hozzájuk. Nincs adatunk arról, hogy a társulathoz kórus is tartozott volna, bár a repertoár egyes darabjaiban a kórusnak fontos szerepe volt.

A zeneigazgató-csembalista (azaz Chudy vagy Paneck) mellett a zenekar legfontosabb tagja a koncertmester – vagy ahogy a források következetesen említik, a „Korrepetitor” – volt. Őt is számítva a zenekar mindvégig két I. és két II. hegedűst, két brácsást, egy csellót és egy nagybőgőt, tehát mindösszesen nyolc vonósjátékost foglalkoztatott (szemben az eszterházi operaegyüttes minegy 12 vonósával).

A pozsonyi és az eszterházi zenekar felépítése

Pozsony		Eszterháza	
2	I. hegedű	4	I. hegedű
2	II. hegedű	3-4	II. hegedű
2	brácsa, 8 vonós	2	brácsa, 11/13 vonós
1	cselló	1-2	cselló
1	nagybőgő	1	nagybőgő
2	oboa	1	fuvola
2	klarinét/fuvola	2	oboa
2	kürt, 8/9 fúvós	2	(4?) kürt, 6/9 fúvós
2	fagott	1-2	fagott
(1)	Kontrafagott)		
2	trombita	2	trombita – (kivételesen?)
	timpani (folyamatosan?)		timpani (folyamatosan?)
	csembaló		csembaló
	18–21 zenész		19–24 zenész

Ami a fúvósokat illeti, közöttük mindig volt két oboás, két klarinétos, két kürtjátékos és két fagottos. A „Harmonie” tagjait eleinte Ferdinánd főherceg Pozsonyban fekvő gyalogezredéből vették kölcsön, ám a játékosok minden évben mások voltak. (A vonósok körében jóval alacsonyabb volt a fluktuáció.) De a fúvós részleg összetétele is változott valamelyest. 1786-ban a fuvolát is említik a klarinétosok váltóhangszereként, és feltehető, hogy ez hallgatólagosan később is így volt, hiszen legalább egy fuvola nem hiányozhatott a korabeli opera-partitúrákból. Ugyanebben az évben két trombitás és egy üstdobos is szerepelt a zenekari tagok névsorában, később viszont nem találkozunk velük. 1787-ben egy külön kontrafagottal – és a hozzá tartozó játékosal – bővült az együttes. Opera-előadást persze

nem csak fuvola, de üstdob nélkül is nehéz elképzelni; feltehető azonban, hogy a mindennapi gyakorlat rugalmasabb volt az almanachok nyomán alkotható statikus képnél. Mindent összevéve a zenekar létszáma alapesetben 18 fő körül mozoghatott (az Eszterházán – trombiták nélkül – fellépő 20–22 fővel szemben).

Forrásaink értékes információkat tartalmaznak olyan időt kitöltő zeneszámokról, amelyeket az operaelőadások előtt, a szünet(ek)ben, vagy betétszámokként adtak elő. Ez folytatja azt a késő barokk gyakorlatot, hogy komoly operák szüneteibe könnyed hangvételű intermezzókat iktattak be. (A legismertebb példa Pergolesi *Úrhatnám szolgáloja*; ezt a szerepet egyébként balettjelenetek is betölthették). A 18. század végére ez a szokás egyre szélesebb keretek között élt tovább, és az opera-, sőt az oratórium-előadások felvonásai, illetve részei között és előtt mindenfajta hangszeres, kantáta- vagy áriaszerű darabok és tételek felcsendülhettek, sőt táncbetétek is szerepelhettek. Ez a gyakorlat Pozsonyban (de esetleg máshol is) olykor kimondottan praktikus célokat szolgált.

Salieri's *Axur, re d'Ormuz* című operájának 1788 vége felé kiadott partitúrája, amely az első négy év bemutatóit is felsorolja, egy rövid függelékben összefoglalja azokat a produkciókat, amelyekkel „meghosszabbították a rövidebb operák időtartamát”. Ez a lista tartalmaz egy pantomimet (cím nélkül), egy kozák és egy cigány páros táncot („*pas de deux-t*”), Martín y Soler népszerű kantátáját, az *Il sognót*, továbbá „különböző szimfóniákat, versenyműveket, áriákat stb.”. Mai szemmel már ez a műfaji koktél is érdekesen fest, de még ennél is izgalmasabb annak a „kis hangversenynek” („eine kleine musikalische Akademie”) a részletes programja, amelynek megrendezését így indokolja a librettó: „a mai opera rövidségére való tekintettel úgy döntöttünk, hogy ez alkalommal a kozák páros tánc helyett egy kis hangversenyt adunk, amelyben a következő számok szerepelnek:

Egy szimfónia [ez valószínűleg inkább csak egy tételt jelent].

- Néhány darab fúvóegyüttesre.
- Egy basszusária.
- Néhány darab harsonára.
- Egy szopránária, amelyet meg kellett ismételni.
- További néhány darab fúvóegyüttesre.
- Egy kürtverseny.
- Egy másik szopránária.
- Egy induló a teljes fúvóegyüttes előadásában.”

Tiszteletreméltó időkitöltő program; különösen, ha arra gondolunk, hogy egy *pas de deux*-vel megúszhatták volna... ■

KONCERTEKRŐL

Fittler Katalin

Budafoki Dohnányi Zenekar – 2024. január 7.

Művészetek Palotája – Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem

A Budafoki Dohnányi Zenekar hivatásos együttesé válásának 30. évfordulóját szeptember 24-én ünnepelte a BDZ-NAP rendezvénysorozatával. Erről csakúgy, mint életének kisebb-nagyobb mérföldkő rangú eseményeiről azok is rendszeresen tájékozódhatnak, akik valamely másik (fővárosi) zenekar „elkötelezettjei” (bérletesei): a zenekar Hangoló című időszaki magazinja rendre megtalálható a Műpában. Az őszi számban a „BDZ-extrái” között jó előre beharangozásra került az Újévi koncert, a folyóirat koncertnaplója pedig további információkat kínált: Újévi koncertre 6-án Dunaharaszti-ban, 7-én a Műpában, 12-én pedig a Klauzál Házban került sor. Időközben öröndetesen módosult ez a kínálat, amennyiben a Műpában az esti hangversenyen kívül délelőtt is előadták ugyanazt a műsort.

A BDZ korábban is vállalkozott hasonló erőpróbákra (amikor egy nap kétszer meghallgattam megismételt produkciójukat, és örömmel konstatáltam, hogy nincs közöttük minőségi különbség, tehát, hogy sem a délelőtti nem tekintették az esti főpróbájának, sem pedig az estit afféle utánjátszásnak). Úgy tűnik, a Hollerung Gábor nevelte együttes sajátosan juttatja érvényre az energiamegmaradás törvényét: nem állítják „takarékra” az energiájukat – tudják: az nem vész el, s ha jól irányítják, zenévé, a nagyközönség számára (is) élvezhető muzsikává alakul. Vagyis, élményforrás lesz. Többnyire valószínűleg nekik maguknak is.

Ez történt január 7-én is. A „meglepetés”-műsor immár hagyományná vált – és lehet-e megbízhatóbb visszajelzés a korábbi hasonló vállalkozásaikra, mint hogy mindkét alkalommal megtelt a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem? És biztosra vehető: a közönség-érdeklődésnek lesz folytatása.

A programösszeállításban Hollerung Gábor kiforrott koncepciója érvényesül. Az alkalmi műsor több szálon tart kapcsolatot a zenekar különböző tematikájú koncertsorozataival, tehát a „bérletesek” otthonosan érezhetik magukat, ugyanakkor az érzekességek-ritkaságok minden szempontból többletet jelentenek a számukra. Aki pedig ilyen alkalommal találkozik első ízben a zenekarral, készítené érezhet, hogy közelebbről megismerje az együttes évadbeli programjait.

A szempontok közül érdemes kiemelni a személyességet. A műsor azzal a Fanfárral kezdődött, amelyet Gyöngyösi Levente, a BDZ rezidens zeneszerzője 2019-ben komponált, s a 2020-as Újévi koncert óta több ünnepi rendezvény kezdetén csendült fel. A személyesség mutatkozik meg abban is, hogy a „többfunkciós” muzikusok időről-időre lehetőséget kapnak tehetségük kamatoztatására. A zenekar első vendégkarmestere, Guido Mancusi például zeneszerző is – Gyorspolkája a műsor első részének érdekessége volt (a darabot életre hívó „alapélményét” is felkonferálta a műsorvezető tisztét hagyományosan magára vállaló karmester). A második részben pedig a zenekar fennállásának 30. évfordulójára szánt, alkalmi Scherzója csendült fel.

Két zenekari klarinétos, a szolamvezető Szepesi Bence és Horváth Marcell szólólista-lehetőséget kapott

Enescu I. román rapszódijának Kovács Béla által készített átdolgozásában. Ez a mű jó alkalmat kínált az ismeretterjesztésen túl embernevelésben is jeleskedő karmestereknek, hogy felhívja a figyelmet: ne csak a különbséget, hanem a hasonlóságokat is vegyük észre a különböző népek zenéjében (kultúrájában), vagyis, kimondatlanul is a bartóki „népek testvérré válásának eszméjét” sugallta, s ezzel rímelt arra a mindmáig érvényes-aktuális kodályi gondolatra is, amelyet Karsay Ferenc, Budafok-Tétény polgármestere idézett a BDZ születésnapján köszöntőjében (ideírrom, jusson el minél többekhez: „Korszerű világunkban a pozitív érzelmek kihalóban vannak. De fontos, hogy összes érzelmünket vállaljuk és mások számára elfogadható formában közvetítsük. Ezt meg kell tanulnunk, és meg kell tanítanunk a következő generációknak.”).

A következő generációk érdeklődésének figyelembevétele mutatkozik meg a Gamer-műsorokban, s ezt a vonalat képviselte a zongorista-zeneszerző kettős funkciójában szereplő Szűts Apór műve (Tetris) a műsor második részében, rímelve az első félidő zárószámára, a Super Mario szimfonikus változatára.

A felkérések korántsem „belterjesek” – mint megtudtuk, a Zempléni Fesztiválon hallotta Hollerung Gábor Oláh Krisztián produkcióját – s ennek köszönhető a BDF legújabb műsorszám (amelyben az együtteshez az improvizáló szerző társult a zongoránál, valamint két énekes, ezúttal Csereklyei Andrea és Balogh Eszter, akik egy-egy operáriát énekeltek, új kísérettel).

Sőt, az együttműködés nem marad országhatárokon belül, amennyiben például a fanfárt követő nyitószenekari anyagát a Dán Rádió

Szimfonikus Zenekarától kapták. A Babilon Berlin film főcím-dalában a Győri Nemzeti Színház igazgatója, Bakos-Kiss Gábor működött közre.

Átiratban-feldolgozásban Tiger Rag (Benny Goodman), Star Wars (John Williams), Leroy Anderson Classic Juke Boxa, Hacsaturján keringője (a Masquerade-ból), befejezésül Pérez Prado Mambója – valamennyi műsorszám arról gondoskodott, hogy ne lankadjon az érdeklődés. De minden bizonnyal nem állok egyedül azzal a véleménnyel, hogy a műsor csúcsteljesítménye a két énekesnőnek köszönhető, akik az énektanítás szellemes paródiájával könnyeket csaltak a szakmabeliek szemébe, ugyanakkor – észrevétlenül – fejlesztették a közönség egészének zenei érzékenységét. S akinek ennyi jó kevés: az „énekóra” keretében karikírozott Mozart-duett (a Figaro házasságából) után a Cosi fan tutte duettjével (Fiordiligi, Dorabella) adtak valódi komolyzenei élményt.

Élménnyel gazdagodva távozott a közönség a Műpából – de hadd osszak meg egy ellesett beszélgetésfoszlányt (az Illetékesekkel is!): a szünetben, mintegy überelve a friss élményt, egy hölgy arról lelkendezett (érezhetően alkalmi ismerőseinek), hogy milyen csodálatos esemény a Megérthető zene sorozat valamennyi programja. Legyen ez elgondolkodtató mindazoknak, akik a közönség megnyeréséért, fiatalításáért az értékek, a minőség feladásának gondolatával kacérkodnak...

Fittler Katalin

MÁV Szimfonikus Zenekar – 2024. január 12.

Zeneakadémia

Emlékezetes koncerttel kezdődött 2024 a Lukács Miklós bérlet tulajdonosainak, s mindazoknak, akik részesei lehettek az „Orosz klasszikusok” címmel kínált programnak. (Amely, jegyezzük meg, csupán bonyolult magyarázatok árán nyerhet létjogosultságot.) Mindenesetre,

a műsorösszeállítás ígéretesnek tűnt, a két ismert-népszerű kompozíció között egy koncerttermekben ritkán hallható versenyművel. Takács-Nagy Gábor irányításával élménynek ígérkezett Csajkovszkij Rómeó és Júlia nyitányfantáziája csakúgy, mint a Bizet remekművét idéző Carmen-szvit, Scsedrin munkája. És mindig nagy érdeklődés kíséri Baráti Kristóf fellépéseit, akinek köszönhetően Sosztakovics I. (a-moll) hegedűversenyét hallhattuk.

Takács-Nagy Gábor és a MÁV Szimfonikus Zenekar kapcsolata lassan két évtizedes múlttal rendelkezik, ami nem elsősorban időtartamát illetően jelentős, hanem azért, mert a 2005-től kezdődő műhelymunka annak idején a vonóskar színvonalának számottevő emelkedését eredményezte. S jöllehet, az együttes tagsága – a fiatalító tendenciával – időközben jelentős mértékben cserélődött, az időközben társult muzikusok már a megváltozott környezetbe kerültek. Bár a közös munka a karmester különböző titulusaival folytatódott (volt első vendégkarmester, vezető karmester és művészeti vezető, 2018 óta pedig a zenekar állandó vendégkarmestere), a dirigens folyamatos jelenléte jótékonyan érezteti hatását. A muzikusok ismerik ízlését, elvárásait, értik mozdulat-rendszerét – és nem utolsó sorban: szívesen játszanak az irányításával. Érződik ez azon az intenzív „jelenlétén”, amely annak bizonyossága, hogy értőn beszélnek közös zenei anyanyelvüket.

Takács-Nagy Gábor karmesteri habitusáról sokat elárulnak partitúrái; a különböző színekkel kiemelt szólamok analitikus gondolkodásról, s nyilvánvalóan alapos műismeretről tanúskodnak. Ezt a partitúrákból vett tudást osztja meg a karmester mindenkori együttesével, lett légyen szó repertoárdarabról vagy koncerttermi ritkaságról. Ez az aprólékos kidolgozottságra irányuló szándék megmutatkozik mozdulataiban is – ugyanakkor kétségtelen: a próbafolyamatot követően a játékosok

anélkül is „tudják”, hogy mit kér a dirigens, hogy folyamatosan megosztanák figyelmüket az ő látványa és szólamaik között. Talán csak egyvalami kerül háttérbe e műgond mellett: a pillanatnyi hangzás módosítására vonatkozó alkalmi beavatkozások rendszere. Ennek a következménye, hogy nagyritkán nem ideális a szólamok aránya (például egy „visszafojtott” csellódallamot szinte elfed a hegedűk kidolgozott kísérete). A pillanatnyi aránytalanságokért azonban bőségesen kárpótol az a nagyívű vonalvezetés, amely megkönnyíti a hallgatók számára a komplex zenei anyagokban való tájékozódást is.

Ezen a hangversenyen a nyitószámokban nem tettek semmiféle engedményt a gyakran szirupossá ízesített, túlrómantizált elképzeléseknek. Mondhatni, visszafogott interpretációt hallottunk – amely akár a cím által sugallt program ismerete nélkül is élvezhető volt.

A MÁV Szimfonikus Zenekar műsorában – immár hagyományosan – megkülönböztetett helyet foglalnak el a hegedűversenyek (talán nem függetlenül attól, hogy a zenekar ügyvezető igazgatója, Lendvai György maga is aktív hegedűs). Sosztakovics négytétéles, terjedelmében már-már szimfónia-rangú versenyműve is értő fülekre talált. Támponot jelenthettek a közönségnek a tételcímek is (Nocturne, Scherzo, Passacaglia, Burlesca). A második tételben kitüntetett szerep jutott a fúvósoknak – ráadásként ezt a tételt ismételte meg a fáradhatatlannak bizonyuló előadógárda. Baráti Kristóf érezhetően kedvvel játszotta a számára repertoárdarabnak aligha minősülő, igényes kompozíciót – a Passacaglia-tétel monumentális cadenzájának kihívását fölületes biztonsággal vette.

A koncert második részében megtudtuk: a karmester személyes ismerőse Rogyion Scsedrinnek, s a 91 éves zeneszerzőt csak egészségi állapota akadályozta abban, hogy ideutazzon e koncertre. Továbbá a műsorfüzet

is, benne 18 oldalnyi olvasnivalóval a balettel életre hívó Maja Pliszeckaja önéletrajzi könyvéből, sejtette, hogy e mű szívügye az előadónak. S valóban, olyan interpretációban hallhattuk, amely nemcsak (szokatlan) fegyelmezettséget követelt a közönségtől, hanem érezhetően áthatotta az egész Nagytermet a gyönyörködés áhítatos légköre. Talán csak az ütőszekció dinamikája lehetett volna némiképp differenciáltabb (talán a hatásosság érdekében uniformizálódtak hangerőben az üstdob-ütések). Az előadás minőségének értékelésére elég annyit megjegyezni, hogy úgy kellett hallgatni, folyamatában a megszülető dallamokat, mint ha először találkoznánk ezekkel az örökzöldekkel. És a bő kétórás program végén még egy ráadásban részesült a lelkes közönség: ismét hallhattuk a karmester által „legszebbnek” tekintett részletet. Végül még egy „csoda”: a 7 órakor kezdődő koncert végén, fél tízkor hosszas köszönetnyilvánító taps, a ruhatár oly gyakori megrohamozása helyett.

(A szép koncert élményének hatása alatt a műsorfüzet apró pontatlanságai felett készséggel átsiklott a figyelmes olvasó szeme...)

Fittler Katalin

Concerto Budapest

– 2023. január 19.

Művészetek Palotája – Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

„Átjárások” – ezt a címet is adhatnánk ennek a koncertnek, s valljuk meg: sok más társának. Mert úgy tűnik, korunk művészei szívesen mozognak határvidékek területén, lett légyen szó stílusról, műfajról, alkotó és/vagy előadói tevékenységről. A vendégkarmester, a norvég Arvid Engegård – csakúgy, mint a zenekar művészeti vezetője, Keller András – mindmáig pódiumművész hegedűsként is. A műsor második számának szólistái – Benyus János, Tóth Bálint, Lakatos Péter és Hamar Máté – főállásban zenekari művészek, most azonban arra vállalkoztak, hogy

mind újabb közönségréteggel ismeressék meg Schumann négy kürtre és zenekarra írt versenyművét, amelynek a szerző a Koncertstück címet adta. A Favoritok bérlet sajátossága, hogy szóhoz jut társművészetként az irodalom is, amennyiben a sorozat valamennyi estjén fellép az Örkény Színház egy művésze is (ezúttal Csujá Imre), és a zenei anyaggal valamiféle kapcsolatba hozható irodalmi alkotásokkal színesíti az élményt. Ezúttal bukovinai magyar ráolvasó-gyógyító rítust hallhattunk, két Ady-verset, s egyet-egyet Kosztolányi Dezsőtől és Jékely Zoltántól.

Ki-ki eldönthette, kit-mit „favorizál” leginkább: szerzőt, előadót, avagy műsorszámot. Mindenesetre, ismét méltán megérdemelt nagy sikerrel fogadta a hallgatóság az összprodukción. Brahms repertoárdarabnak számító műve nyitotta a programot (Variációk egy Haydn-témára), majd Schumann említett Koncertstückje következett, a szünet után pedig a Petruska kalauzolt Stravinsky hangszín-gazdag, láttató zenei világába. Valamennyi hangszeres jelentős szereplőnek érezte magát, odaadóan, rendkívüli kidolgozottsággal játszották szólamukat, arányosan illeszkedve a kialakuló hangzás-egészbe. Közülük is kiemelkedett Mali Emese, akinek előadásában a zongoraszólam máskor elszikkadó részlet-szépségei jelentettek ritka élményt.

Érdemes figyelni Keller András zenekarnevelésében nemcsak a „műsorpolitika” átgondoltságára (tudatos koncepciójára), hanem arra is, hogy szívesen hív rendszeresen visszatérő vendégművészeket: szólisták mellett karmestereket is. Arvid Engegård és a zenekar kapcsolata sem újkeletű, és e muzsikusi barátság érezhetően „átjött” a nézőtérre. (Aki – akár felkészülés gyanánt, akár a koncert hatására – részletesebben akart tájékozódni a művész pályájáról, sajátos tapasztalatra tehetett szert.) Korántsem tartozik abba a népes táborba, amelynek tagjai

tényekkel-adatokkal dokumentálják munkásságukat. Legfontosabbnak azt tekinti, hogy a muzsikusi személyiségére döntő hatást gyakorló Végh Sándorral való kapcsolatát hangsúlyozza. Önmagában ez sem ritkaság – főként fiatalok hivatkoznak szívesen nagynevű mentorra, avagy annak hiányában olyan világnagyságokra, akiknek mesterkurzusán részt vettek. Engegård viszont kétségkívül a méltó tanítványok egyike, amennyiben magáévá tudta tenni azt a szemléletet, amely az előadó mindenkor teljesértékű (mondhatni, odaadó) jelenlétét az értékes zenélés alapkritériumának tekinti. Ez korántsem elvi kérdés csupán, avagy elhatárolás kérdése – az együttműködés, a Camerata Salzburg hangversenymestereként Végh Sándor irányításával eltöltött évek eredményeként magatartásból személyiségjeggyé vált nála.

A koncertlátogató – természetesen – kihasználja azt a lehetőséget, hogy próbálja „ellesni” a művészek, az előadás „titkait”. Engegård „titka” ez a mindenkor műsorszám iránti elkötelezett felelősség, amely vonzónak bizonyul muzsikusi-partnerei számára. És az a „belső figyelem”, amelynek nyomára egy interjú olvasásakor bukkantam. Hangfelvételek sokaságának hallgatása során „fedezte fel” magának Végh Sándort, s határozta el, hogy nála akarja továbbképezni magát. És mint kiderült, az idő – a pálya – visszaigazolta a hallás általi döntés meghatározó jelentőségét.

Napjaink koncertlátogatói között mind kevesebben vagyunk, akiknek még van személyes koncertélményük Végh Sándorral (karmesteri minőségben), a hegedűs-teljesítményt egykori felvételek őrzik. Pedagógiai munkásságának gyümölcseit tovább örökítik mindazok, akik szólistaként vagy együttesében játszottak az irányításával. Igaz, a „munkásság” és az „irányítás” nem igazán találó meghatározás. Inkább az a különleges kisugárzás, ami a zeneszeretetéséből fakadt. E tekintetben

méltó tanítványa Engegård, akinek vezényletével olyan együttes játszott, amelynek valamennyi tagja érezhetően „megszólítottnak” érezte magát. Örömmel hallottunk az első hangtól az utolsóig.

A Concerto Budapest tagjai között szép számmal vannak olyan muzsikusok, akik jelentős kamarazenei múlttal és/vagy jelennel rendelkeznek. A zenekar éves programjaiban immár hagyományosan szerepelnek különböző címmel meghirdetett egésznapos programok is, amelyek lehetőséget biztosítanak a szólísta-rangú fellépésre csakúgy, mint a kamarazene-irodalom mind alaposabb feltérképezésére. Az igényes munka rendszeressége is hozzájárul ahhoz, hogy szinte lehetetlent nem ismerően, fáradhatatlanul muzsikáljanak. És ezekhez a tartalékokhoz csatlakozott a játékköröm, amelyben másoknak, vendégközreműködőknek egyaránt nagy szerepe van.

Fittler Katalin

Pannon Filharmonikusok – 2024. január 26.

Művészetek Palotája - Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Anélkül, hogy lebecsülném a „virtuóz” jelzővel illetett érdemi tartalmat (sőt, éppen ellenkezőleg!), szomorúan kell regisztrálnom, hogy a szó (akár melléknévként, akár személyt minősítő főnévként) mindinkább „áruvédjeggyé” silányul. Éppen ezért csodálkoztam rá a január 26-i hangverseny címére: „Virtuóz muzsikusok”. Kik? A műsort végigolvasva, egy szerző mindenképp: Niccolò Paganini. A szólólistáról, Kelemen Barnabásról szólva is nyilvánvalóan indokolt (már-már evidencia-értékű, tehát akár el is hagyható). A többes szám azt sugallja, keressünk virtuozitást a karmester és a zenekar (egészének, avagy szólisztikusan megkülönböztetett szerephez jutó) tagjainak teljesítményében? Vagy talán épp ellenkezőleg, anélkül, hogy keresnénk, immár irányítottan „fedezzük fel” eme magasrendű

minősítés indokoltságát? (További lehetőség: kontrollálatlanul tudomásul venni: virtuózok. Ennyi.)

És ezzel be is fejeztem a fanyalgást (miközben becsületesen bevallom, korántsem lehetett könnyű feladat „figyelemfelkeltő” címet találni ehhez a programhoz), ahol az első hangtól az utolsóig, kizárólag elismerést érdemlő teljesítmény tanúi lehettünk – miközben korántsem elsősorban a teljesítmény kötötte le a hallgató figyelmét, hanem az a lelkes zeneszeret, amely valamennyi műsorszám tolmácsolását áthatotta.

A Pannon Filharmonikusok mindmáig az egyetlen nem-fővárosi zenekar, amely évenként bérleti sorozatot hirdet meg a Müpában, és a kezdettől megmutató közönségérdeklődést nemcsak, hogy fenntartja, hanem – rendszeresen körülnézve a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem zsúfolt nézőterén – talán még fokozni is tudja. Ennek a hangversenynek az egyediségét az adta – miként a műsorvezető külön is felhívta rá a figyelmet -, hogy most mutatkozott be Budapesten új vezető karmestere irányításával. Kesselyák Gergely idén január óta tölti be ezt a tisztviséget. Bizonyos szempontból akár „alaki”-nak is tekinthető ez a szempont, hiszen Kesselyák az a dirigens, aki a legtöbb hazai (szimfonikus és kamara) együttesel rendszeres kapcsolatot tart - ugyanakkor feltételezhető: vezető pozíciója várhatóan a programösszeállítás koncepciójára is hatással lesz.

Négy műsorszám – négy világ, melyek mindegyike jogosan tart számot az érdeklődésre. És négy interpretáció, amely megerősítette ezt.

Hatásos kezdésnek bizonyult A végzet hatalma nyitánya. Verdi zenéjének ellenállhatatlan vonzereje kirobbanóan érvényesült. Mint mindig, amikor nem az újrajátszás kópiáját kapjuk, hanem a partitúrában rögzített hangzó

életre keltését. Ezt az előadást hallva pillanatig sem lehetett kérdéses: a dirigens vérbeli operakarmester. A grandiózus muzsika „beharangozta” az operát – vártuk, kívántuk: bárcsak felmenne a függöny, s a színpadon folytatódna a mű. Az alig tíz percnyi muzsika korántsem elégedett meg a publikum „ráhangolásával” a koncertélményre: in medias res, teljes értékű élményt adott. Kesselyák dirigálását akár vizuális élménynek is tekinthetnénk, azonban a hallgató csakhamar felfedezte a látványos gesztusok elsődleges tartalmát: a zenei folyamat rövidebb-hosszabb szegmenseinek részletes kidolgozását, s – ami még fontosabb – ezek egymáshoz való viszonyát. Ennek köszönhető, hogy a plasztikus formálás eredményeképp egyfajta belső szabadságot is éreztünk. És már ekkor felfigyelhettünk arra az érényre, amely valamennyi műsorszámában érvényesült: nemcsak az új tematikus, motivikus anyagok – karakter-meghatározó – kezdetének jutott megkülönböztetett figyelem, hanem a pontos (lekerékítő, máskor kérdőjelként nyitva maradó, vagy épp indulatos kitörése torkolló) zárlatoknak is. Ezzel szoros összefüggésben különleges zenei élményként értékelhettük a csend különböző intenzitásának pillanatait. Gyönyörködtető színfoltot jelentett a két hárfás játék. A zenekar hárfaművészehez, aki szólamának avatott művészeként oly gyakran járul hozzá hangszínelményekhez, méltó partner társult.

Paganini I. hegedűversenye valódi csemegének ígérkezett, s várakozásunkban ezúttal sem csalódtunk. Érdemes azonban megjegyezni, hogy a hatást az is fokoz(hat)ta, hogy Kelemen Barnabás semmiféle látványos gesztussal nem vonta el a figyelmet a nyilvánvaló lényegről, magáról a zenéről. Talán nem túlzás azt állítani, hogy klasszikus letisztultsággal tolmácsolta szólamát, amelyben így fokozott mértékben tűnt fel a hangszerkezelés, játékmód megannyi érdekessége.

A szünet után következő műsor-szám tartalmilag a zenekar életének közelmúltbeli eseményére emlékeztetett, a nagysikerű törökországi turnéra. Ahmet Adnan Saygun V. szimfóniája minden bizonnyal sok hallgató számára volt „bemutató”. Első hallásra csak ismerkedünk a művel – és hogy lényegi élmény- és tudástöbblet hozottunk, arról az érezhetően felölősségteljes, kidolgozott interpretáció gondoskodott. A hallgató tájékozódását korábbi zenei ismeretanyaga segíti, asszociációkkal vélt vagy valódi hatások felfedezése nyomán. 78 évesen, 1985-ben e művel mintegy az e műfajbeli tapasztalatait is összegezhette a szerző. Érezhető ez a komplexitásra törekvő faktúrán, a nagy apparátus kínálta hangszerelési lehetőségek gazdag kihasználásán is. Talán csak a dinamikai tartományt érezhettük némiképp szűköseknek, aránytalanul eltolódva a harsányabb színek irányába.

Ezután Kodály remeke, a Galántai táncok, szinte értékes ráadás-számnak tűnt. Előhívta annak a 2007-es zeneakadémiai koncertnek az emlékét, amelyen a Gulbenkian Zenekar, Lawrence Foster vezényletével ráadás-számként játszott – fergeteges sikerrel. Ott meglepetés volt – itt viszont vártuk, s mivel kétségkívül érdeklődő várakozás előzhetette meg az ismert kompozíciót, talán megkönnyítette azt az „átállást”, amit a bensőségebb hangzásvilág megkívánt. Az előadás nagy élményét a remek zenekari szólók jelentették – és az a háttér-munka, ami lehetővé tette kiemelkedésüket: a kíséret mindenkor pontos figyelme. Karmester és együttese az egész est folyamán összeszokottan muzsikált – ami annak bizonyítéka, hogy közös zenei elképzelések megvalósításán dolgoznak. És ennek az értékes munkának köszönhető az a „szabadság”, amelynek üde levegője személyes élménnyé avatta a

Galántai táncokat – előadók-nak és hallgatóknak egyaránt.

Malina János

Szent István Filharmonikusok – 2024. február 3.

Zeneakadémia

Február 3-án a Zeneakadémia nagytermében Baráti Kristóf vezényletével és közreműködésével tartotta meg a „Gaudeamus” bérlet harmadik koncertjét a *Szent István Filharmonikusok* együttese. A főleg orosz darabokból összeállított program egy nyitányként funkcionáló Csajkovszkij-indulóval kezdődött, két szólóhegedűre és zenekarra komponált zsánerdarabban folytatódott, majd a második félidőben változott a kép, és egy nehéz, igényes és sokszínű zenekari szvitben arra vállalkozott Baráti, hogy teljes karmesteri vértetben mutakozzon be a közönségnek.

Csajkovszkij alkalmi *Szláv indulója* a maga harsányságával hatásos kezdéssel szolgált, és jó alkalom volt a rézfúvós szekció tömör és fényes hangzásának demonstrálására, de nem jelentett különösebb zenei kihívást sem a zenekar, sem a karmester számára. Ezzel együtt jól érzékelhettük, hogy a Baráti hegedüléséből, egész egyéniségéből sugárzó nyugalom a karmesteri dobogóra állva is sajátja maradt. És feltűnt az is, hogy az alapjában hangos darabban – végül is indulóról van szó! – milyen plasztikusan, kifejezően szólaltak meg a pianók és a decrescendók.

A következő Csajkovszkij-műhöz, az *Egy kedves hely emléke* című háromtételes zsáner-concertinóhoz már hegedűvel a kezében lépett a pódiumra Baráti Kristóf. Ennek első, Meditáció című tétele a Hegedűverseny lassú tételének elvetett változataként született. Bár kevésbé ihletett és nagy lélegzetű, mint a végleges változat, azért ez a kamarazenekaribb fogantatású, ábrándos tétel is értékes zene, amelynek hegedűszólamát különlegesen

puha hangszínnel, érzékeny dallam-formálással játszotta Baráti.

A Scherzo tétel mintha Rimszkij-Korszakov *Dongójának* előképe lett volna; a főrészben a szólista és a zenekar precíz együttjátékát élvezhettük, amiben fontos szerepet játszott a koncertmester, a fiatal Sztathatosz Sebestyén, aki remekül vezette a zenekart, amikor a szólista a virgonc futamokkal volt elfoglalva.

Ravel *Tzigane* című kompozíciója minden tekintetben szabálytalan, bár mindenképpen jóval izgalmasabb zene, mint az addig hallottak voltak. A hosszú bevezető szólóban erőteljesen domborodott ki a kifejezetten magyaros jelleg, a zenekarral bővített második részben pedig a megszokottnál sokkal differenciáltabbnak érzékelhettük a sokféle karaktert és zenei asszociációt, amelyet ez a mozaik- vagy montázs-szerűen kialakított darab magába foglal: Brahms, Liszt és Bartók fordulatai villantak fel egymás után, s mintha Ravel egy tánc ház levegőjét is megsejtette volna. Mindez pedig mintaszerű egzaktással és pregnánsan szólalt meg, nem csupán Baráti Kristóf, de a zenekar részéről is.

Az eladdig is jól vizsgázó zenekar valódi erőpróbája azonban Prokofjev *Rómeó és Júlia szvitje* volt, amely a koncert második részét alkotta. A szerző három különböző koncertszvitet is összeállított a balettzene anyagából, ezúttal azonban nem ezek egyike, hanem az eredeti 1. és 2. szvit tételeiből álló válogatás – az összes szvit anyagának mintegy a fele – csendült fel.

Mint az első félidő alapján sejtethettük, Baráti Kristóf nem illetődött meg az ezúttal vele farkasszemmet néző nagy létszámú együttes láttán, és mindvégig határozottan kézben tartotta a zenekart. Nem hagyhatjuk persze figyelmen kívül, hogy remekül meghangszerelt, igen hatásos szvitzenéről volt szó, amely – ha adva van a zenekar megfelelő

technikai színvonala és precizitása – jól „eladja magát”. Kíváncsiak leszünk tehát majd arra a Baráti Kristóf karmesterre is, aki elmélyültebb, komplexebb műveket, mondjuk Mozartot vagy Bartókot dirigál majd. Annyi biztos azonban, hogy Prokofjev zenéjét kitűnő előadásban hallhattuk. A zenekar színvonala mindenesetre jócskán meghaladta azt, amit „megfelelő technikai színvonalnak és precizitásnak” nevezhetünk. Néhány hónapon belül ugyanis már harmadszor győződtem meg arról, hogy a Szent István Szimfonikusok igen felkészült és rendkívül lelkes zenekar, amelynek ott a helye az élvonalbeli együttések sorában.

Baráti pedig jól hallhatóan alapos műhelymunkát végzett a zenekarral: erre utaltak nem csupán a továbbra is következetesen kiemelt dinamikai kontrasztok, az életteli ritmika, a humoros és groteszk elemek érvényesülése, de elsősorban az a gondosan kidolgozott, gazdag és változatos színvilág, amely végigvonult a tizenegy tételben, és ami olyan érdekfeszítővé tette a teljes előadást.

Zenekar és karmester jól érezhetően inspirálta egymást – remélem, nem utoljára.

Kovács Ilona

Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara - 2024. február 9.

Zeneakadémia

Magyar zeneszerzők műveit tűzte műsorára a Kovács János vezette Rádiózenekar február 9-én. Liszt Ferenc (*Orpheus*, S. 98; *Haláltánc*, S. 126) és Bartók Béla (*A kékszakállú herceg vára*, op. 11, BB. 62, Sz. 48) műveinek párosítása több szempontból is átgondolt, egymásra reflektáló műveket felsorakoztató választásnak bizonyult, hiszen Bartók köztudottan nagyra becsülte kollégáját: Lisztet a 20. századi zene egyik legmeghatározóbb előfutárának és előkészítőjének tartotta. Akadémiai székfoglaló előadásának témáját is Liszt művészetének szentelte, és

mint zongoraművész is sokat játszott Liszt műveit, az esten felcsendülő *Haláltánc* pedig az egyik legkedvesebb, általa sokat előadott versenymű volt repertoárjában. Közös volt az előadott művekben a tematikához kapcsolódó, az azokban rejlő sötét színek dominanciája is. A nyitó darab – Liszt szimfonikus költeményének – hőse, Orpheus a görög mitológia szerint olyan területre merészkedik, ahol élő ember még nem járt és nem is jött vissza, az alvilághoz már csak ezért is a sötét árnyalatokat asszociáljuk. A *Haláltánc* címében hordozza az elmúlást, ráadásul a variációs mű témáját adó *Dies irae* gregorián énekre Liszt – a zene történetében először – egy teljes művet épített fel. (Liszt előtt már Berlioz is használta a dallamot *Fantaszttikus szimfóniájában*, de csak egy tételben, az 5. – *Boszorkányszombat* című – tételben). Bartók műve – ha nem is konkrét halálról, de valaminek – többek között férfi és nő egymás iránti bizalmának – elvesztéséről, kapcsolatuk átvitt értelemben vett elmúlásáról ad képet, az odavezető út ábrázolásával. Az Orfeusz-történet és Bartók operájának további közös vonása a feltétlen, igaz szerelem gondolatának ábrázolása, ami Bartóknál tovább tágul a „megváltó szerelem” fogalmának bevonásával.

Az Orfeusz-történet megzenésítése nem véletlenül oly népszerű a zeneszerzők körében, hiszen a zene hatalmáról, a zene emberekre (és istenekre) tett hatásáról szól. Éppen ezért nagyon jó ötlet volt – minden bizonnyal a karmester részéről –, hogy az Orfeusz lantját megidéző két hárfa a zenekar elrendezésében is kiemelt szerepet kapott és nem valahol hátul húzódtak meg, hanem a karmester jobbán és balján. A hárfák mellett további – igényesen – megszólaltatott hangszerzőköt hallhattunk. A remek egyéni teljesítmények mellett a tuttik is minőségi kidolgozásban szóltak. Így például, a mű végéhez közeledve „a történetmesélés” akkor éri el csúcspontját, mikor Orfeusz visszanez Euridikére. E pillantásban

kavarognak az érzelmek – az öröm, a szerelem és néhány pillanat múlva a kétségbeesés és a fájdalom is. Kovács János nagyon jól előkészítette ezt a részt, a romantikus érzület többféle megjelenését, mint ahogy azt a magányosság-ábrázolást is, ami az eufóriát követte. A történet befejezése itt nem viselné el a Liszt-művek végén gyakorta megjelenő apoteozist, a *dolente* [fájdalmasan] megszólaló oboa magányossága és a pianissimo befejezés azonban éppen olyan hatásos zárás volt, mintha fortissimo zengett volna a zenekar.

A magas színvonalú kezdést hasonlóan igényes folytatás követte, erre a szólista neve, Ránki Dezső neve is garancia volt. Liszt a zongoratechnika sokarcúságát mutatta meg, egyszerűsége a középkori művészetek haláltánc műfajának hagyományát ültette át saját korába. A témát követő hat variációban és Codában Ránki a zongora hangszínének számtalan változatát tárta elénk: rögtön a nyitótételben (és később is) szinte ütőhangszerré vált ujjai alatt a zongora, a 3. variációban a zenekarral együtt „csörögtek a csontok”, a 6. variációban pedig – amit a kompozícióban belül önálló variációs tételnek nevezhetünk – a zenekarral teljes összhangban valósult meg a halál víziójának ábrázolása. Előadásában a makulátlan technikai kivételezés párosult a művészi elmélyüléssel és alázattal. Bámulatos, hogy évtizedek óta folyamatosan a legmagasabb művészi színvonalat produkálja.

A szünet után a Bartók-opera megszólaltatása szintén kimagaslóan sikerült. Kovács János vérbeli operakarmester (is), a zenekar remekül játszott a keze alatt, a két szólista – Horti Lilla (Judit szerepében) és Kálmándy Mihály (a Kékszakállú megformálója) – díszletek, jelmezek és rendezés nélkül is tökéletes illúziót varázsoltak a MŰPA színpadára. Kiváló énekesi teljesítményük mellett színészi játékuk is lebilincselő volt. Alakításukban tökéletesen megvalósult a prólóban

feltett kérdés: „Hol a színpad, kint-e vagy bent, Urak, asszonyságok?”. Kálmándy interpretációja remekül megmutatta, hogy voltaképpen a vár a férfi lélek jelképe. Szinte szenvtelenül énekelt az első öt ajtóig, és szerepe szerint büszkén mutatta meg Juditnak a birodalmát, a két utolsó ajtó előtt azonban egyre izgatottabbá és szenvedélyesebbé vált, harcolt a kapcsolatukért. Horti Lilla is megtalálta Judit lelkének kulcsát: az esendő, az örökké kíváncsi, a féltékeny és birtokolni vágyó nőt ábrázolta. Többször láttam már a művet, operaszínpadon és koncertszerű előadásban egyaránt, de talán így egy Judit-alakítás sem mutatta meg azt, amire Horti Lilla rámutatott. Nevezetesen, hogy Judit önbizalomhiányban szenved, innen eredeztethető a tragédiába torkolló kíváncsisága, és az, hogy végső soron saját maga lesz boldogságának gátja. Az énekesnő – abban a pillanatban, mikor Kékszakállú kimondta, hogy „Te voltál a legszebb asszony!” – zseniálisan, eszköztelen egyszerűséggel mutatott rá kishitűségére a mimikájával, a szemével, a tekintetével. Szinte leforrázva állt Kékszakállú előtt. Ebben az előadásban nem az ötödik ajtó, hanem ez volt az opera csúcspontja. Tanulságos élmény volt.

Malina János

Szegedi Szimfonikus Zenekar – 2024. február 27.

Szegedi Nemzeti Színház

Egy gombostűt sem lehetett volna leejteni a szegedi Nemzeti Színházban február 27-én, amikor ott orosz estet adott a *Szegedi Szimfonikus Zenekar*, új művészeti vezetője, *Dubóczky Gergely* vezényletével és *Baráti Kristóf* közreműködésével. Kétségtelen, hogy maga a műsor is vonzóra sikerült: az első részben Csajkovszkijtól a *Rómeó és Júlia nyitányfantáziát* a *Hegedűverseny* követte, a szünet után pedig Rachmaninov *Szimfonikus táncai* csendültek fel. Az érdeklődés azonban minden bizonnyal a zenekar életébe új szint és fiatalos lendületet hozó Dubóczkynak és a nagyhírű szólólistának is szólt.

A Nemzeti Színház kegyetlen akusztikájában nem kezdődött igazán biztatóan a hangverseny: a nyitányfantázia elején a fúvósok kissé bizonytalan intonációja, és a vonós szólások kissé matt, fénytelen hangzása, illetve a szólások hangzásának össze nem olvadása csökkentette a Dubóczky által gondosan és meggyőzően megformált karakterek maradéktalan érvényesülését – miközben a vonósok dallamívei nem nélkülöztek az expresszivitást. Ám ha a színek ragyogóbbak és összecsiszoltabbak lehetnek volna is időnként, a zene szenvedélyessége mégis eljutott a hallgatóhoz, s a tragikus csúcspont, a katasztrófát követő halk szívdobbanások megrendítő erővel szólaltak meg.

A hegedűversenyben figyelemünknek egy jó részét a szólista kötötte le, s ez talán a zenekarnak is segített abban, hogy magára találjon. A legizgalmasabb kérdés ugyanis itt az volt, hogy hogyan zajlik le napjaink eszközeiben talán legvisszafojtottabb, legcizelláltabb hegedűsének és a mainstream hegedűverseny-irodalom talán legvaskosabb darabjának találkozása. (Különös, hogy ez a szélső tételekben megjelenő nyereség milyen tökéletesen hiányzik a könnyed és szinte áttetsző benyomást keltő Rokokó variációkból.) Nos, Baráti interpretációjában valóban hiába kerestük volna azt az elemet – persze kissé színpadiasnak is mondható – temperamentumot, amely egy Kopatchinskaja előadásában olyan szuggesztíven emeli ki a darab helyenként már-már túllihegett pátoszákat. Baráti Kristóftól az ilyesmi rendkívül távol áll, és – a kellő feszesség és technikai tűzijáték megléte mellett – a darabban rejlő lírai-bensőséges megnyilvánulások felmutatására koncentrált: különösen a lassú tételben rendkívül meggyőzően és szívhez szólóan. A karmester számára viszont különleges kihívást jelentett Baráti egyéni megközelítése: az egyeztetés közte és a zenekar között ugyanis nagyfokú érzékenységet és koncentrációt kívánt. Érthető, hogy ez a legtökéletesebben a lassú

tételben sikerült; de a mű számos más részlete is emlékezetesen szépen szólalt meg, így a nyitótétel második felében feltűnő tündéri-mesei karakterek, vagy a zárótétel nagy energiával kirobbanó kezdése.

A versenymű előadását nagy lelkesedéssel fogadta a közönség; s ugyanígy tett a koncert végén is, jóllehet akkor nem állt szólista a pódiumon, aki kiválthatta volna az ünneplést. A hallgatóság jól érezte ugyanis, hogy a második felidőben magasabb fokozatra kapcsolt a zenekar és karmestere. Egyrészt egy ritkán – bár szerencsére egyre többet – hallható remekművel találkoztak, hiszen Rachmaninov utolsó szimfonikus műve sok tekintetben új kezdetet jelent: nem tudjuk igazán megmondani, hogy itt a jól ismert, posztromantikus zeneszerző művét halljuk-e még, vagy pedig vibráló, eredetiséggel teli, verbeli 20. századi zenét; miközben a Rachmaninovra amúgy nem elsősorban jellemző humorból sincs hiány. Másrészt a darab nem csupán fantáziadús és kamarazeneszerűen áttört, de a zenekarral szemben is messzeemenő igényeket támaszt, a tagoktól pedig szólisztikus teljesítményeket követel.

Ennek a kihívásnak bizonyára szerepe volt abban, hogy éppen a legnehezebb műben vizsgázott a legjobban a zenekar. Nem csupán a vonós szólások születtek újjá, de egy sor remek megmozdulást hallhattunk Kosztándi István koncertmestertől, az első fuvalástól és klarinétostól, illetve a kitűnő szaxofonostól is, hogy csak a legemlékezetesebbeket soroljam. A kompozíció kaleidoszkopszerűen változó formái és színei egy pillanatra sem hagyták lankadni a hallgató figyelmét; Dubóczky maga igen hajlékony tempóival és agogikai gesztusaival szervesen kapcsolta össze a képeket, hangulatokat és idézeteket, erőteljesen kiemelve a mű különlegesen életeli, pregnáns ritmikáját is. Remélem, hogy ez a kitűnő előadás záloga lesz az együttes és művészeti vezetője további ígéretes együttműködésének. ■

Archívumok mélyéről: zenetörténeti jelentőségű hangfelvétel

Fittler Katalin

Nikolaus Harnoncourt Debut – hirdeti az album címlapja a Mozart-koncert részletes programja felett, a hátlap bővebb információkkal szolgál. A közkinccsé tett hangzó anyag 1980-ban került rögzítésre, a Mozart Hét keretében (a kísérfüzetben további pontosítás olvasható: január 29-én) a Grosses Festspielhausban rendezett koncerten. Ugyancsak a hátlap tájékoztat a két bonus-korong adatairól: Mozart „kis” g-moll szimfóniájának (K 183) nyilvános próbájára 2006. június 10-én került sor, a Mozarteum Nagytermében.

A címbeli debütálás tehát a dirigensnek a Mozart Héten való első fellépésére utal. Harnoncourt (1929-2016) ekkor már a nemzetközi zenei élet prominensének számított. 1957-ben adta első nyilvános koncertjét korábban alapított, korhű hangszereken játszó együttese, a Concentus Musicus Wien élén (amelyet hangszere, a gordonka mellől vezényelt), a '70-es évek óta pedig más zenekarok dirigensként is tevékenykedett. Az első klasszikus szimfonikus nagyzenekar, amellyel rendszeresen együttműködött, az amszterdami Concertgebouw Zenekar volt – ezzel az együttessel kapott meghívást 1980-ban a Mozart Hétre. A műsor, mondhatni, hagyományosnak tűnt: Varázsfuvola-nyitány, C-dúr szimfónia (K 338), C-dúr oboaverseny szólistaként Werner Herberssel, aki a zenekar szóló-oboistája volt 1970 óta, valamint a D-dúr („Haffner”) szimfónia. A felvételt a 2023. június 5-én elhunyt oboaművész emlékének ajánlva jelentette meg a Mozarteum Nemzetközi Alapítvány – aktuálisan időzítve a 2024-es Mozart Hét elé.

Tehát, időutazás 1980-ba, a Festspielhaus Nagytermébe. A kitűnő előadás napjaink zenehallgatójánál is tetszésre talál. Hogy is ne, hiszen időközben olyannyi (interpretációs) ízlésváltozás megörökített eredményei formálták (?) ízlésünket – vagy legalábbis, fejlesztették toleranciánkat. Ki emlékszik azokra az időkre, amikor szinte két táborra szakadt a zenerajongók nagy többsége, a „rég” avagy a „modern” hangszerek kizárólagosságának létjogosultsága mellett törve lándzsát. Az „igazi” időutazáshoz az is kellene, hogy hangzó környezetébe tudjuk helyezni ezt az interpretációt. Az érdeklődő némi fáradsággal meg is teheti – de anélkül is kapunk némi „helyszíni tudósítást” a kísérő tanulmány jóvoltából. Erre a koncertre abban a Salzburgban került sor, amelynek zenei életében meghatározó volt Karl Böhm stílusa. Az ő vezényletével került előadásra Mozart utolsó három nagy szimfóniája 1980. február 1-jén, vagyis három nappal a Harnoncourt-vezényelte est után. (A Titánnak ez volt az utolsó fellépése a Mozart Hét rendezvénysorozatán – 1981.

augusztus 14-én hunyt el, éppen Richard Strauss Elektrájának próbafolyamata során.) A merőben újszerű zeneértelmezés meglepetésszerűen, mondhatni, felkészületlenül érte a közönséget – noha Harnoncourt lehetőséget kapott zenei credójának közzétételére a koncert műsorfüzetében, betekintést adva abba a műhelymunkába, amelyet a kottairás és artikuláció írott és íratlan szabályainak felkutatásáért végzett. A mai hallgató, miközben gyönyörködve hallgatja az egykor vitákat kiváltó interpretációt, az egykori polémiát történeti távlatból szemléli. Mégis, érdemes tudni ilyesmikről – a nézetek ütköztetése nemritkán gyümölcsöző eredményekhez vezetett.

Ami viszont a mai (szakmabeli) hallgató számára – mint igazgyöngyhöz a platina-foglalat – egészen kivételes értéket jelent, az a két bonus-CD, amelyen Harnoncourt nyilvános főpróbájának tanúi lehetünk. Helyszín: a Mozarteum Nagyterme, időpont: 2006. június 10-e. A szerencsés muzsikuskok, akikkel dolgozott: az egykor Végh Sándor (1912-1997) által életre hívott – azóta értelemszerűen tagságában jelentősen módosult - Camerata Salzburg együttese. Műsoron a „kis” g-moll szimfónia. Napjaink zenekari muzsikusi számára szinte természetes, hogy időnként külföldi vendég karmester irányításával kell játszaniuk. Ilyenkor a legérthetőbb közös nyelv maga a zene, amelynek egyes – módosítandó – elemeit gesztusokkal, hangszeres vagy énekelt bemutatással lehet kérni, esetleg a nemzetközileg használatos szakkifejezésekkel. A többi instrukció némi idegennyelv-ismeretet feltételez, ám a világnyelvek egyike-másika gyakran jelent mindenki számára „közös nevezőt”. Harnoncourt német beszédét – ebben része van a kitűnő felvételtechnikának is – könnyű megérteni, s ha egyik-másik kifejezést nem is tudná azonnal lefordítani a hallgató, a kontextusból (és a kifejező előadásmódnak köszönhetően) mindig „átjön” a közlendő. Egynapos mesterkurzus ez a javából – olyan zenei esemény, amely bármely hangszerezt érdekelhet, és amilyen – élőben – a zenebarátok is szívesen vesznek részt vendégként.

„Elsőkézből” történő jellemzése a nagyhatású muzsikuskok: önmaga által, a gyakorlati zenélés és a verbális közelítésmód szintjén. Mondhatni, muzsikusk önarckép, amely a zenére, konkrétan az adott műre irányítja a figyelmet, ugyanakkor az előadóművészi felkészültség alapkövetelmény-voltára is ráébreszt, arra a felelősségre, amelyet akarva-akaratlanul vállalnia kell a mindenkor interpretátoroknak. Történik mindez valamiféle időtlen – vagyis mindig aktuálisan élvezhető – szépség jegyében, élményszerűen. ■

**A PANNON FILHARMONIKUSOK-PÉCS NKFT. MEGHÍVÁSOS PRÓBAJÁTÉKOT HIRDET
I. FAGOTT ÁLLÁSRA, II. FAGOTT KÖTELEZETTSÉGGEL**

Első forduló			
W. A. Mozart: B-dúr fagott verseny (K.191): 1. tétel 32-97. ütem II. tétel 6-30. ütem			
C. M. von Weber: F-dúr fagottverseny (Op.75): 1. tétel 39-128. ütem 11. tétel 1-40. ütem			
Második forduló (a művekből a kottában megjelölt részletek) 1. Fagott:			
W. A. Mozart:	Figaro házassága - nyitány	N. Rimszkij-Korszakov:	Seherezade
W. A. Mozart:	C-dúr, „Jupiter” szimfónia V. szimfónia 3. tétel VI. szimfónia 1. tétel	D. Sosztakovics:	IX. szimfónia 4. és s. tétel
		G. Rossini:	A tolvaj szarka-nyitány
		L. van Beethoven:	IX. szimfónia 4. tétel
G. Verdi:	Requiem	Bartók:	Concerto - Párok játéka
1. Sztravinszkij:	Pulcinella	H. Berlioz:	Fantasztkus szimfónia 4. és s. tétel
M. Ravel:	Bolero G-dúr zongoraverseny		
Az írásbeli jelentkezéseket 2024. április 10-ig kérjük az alábbi címre küldeni: Pannon Filharmonikusok-Pécs NKft. 7622 Pécs, Breuer Marcell sétány 4. vagy az office@pfz.hu e-mail címre. A zenekari szemelvényeket a jelentkezés regisztrálása után a meghívott pályázónak megküldjük, illetve személyesen a zenekar székházában átvehetők. Zongorakísérőt igény szerint biztosítunk!			
A próbajáték tervezett időpontja: 2024. április 17. A pontos időpontról a meghívott pályázónak később adunk tájékoztatást.		A próbajáték helyszíne: Kodály Központ (7622 Pécs, Breuer Marcell sétány 4.) Az állás betöltése: megegyezés szerint. Bővebb felvilágosítást a 72/500-328 ill. 20/ 449 85 02 telefonszámon!	

**A PANNON FILHARMONIKUSOK-PÉCS NKFT. MEGHÍVÁSOS PRÓBAJÁTÉKOT HIRDET
1. KLARINÉT ÁLLÁSRA**

Első forduló			
W. A. Mozart: A-dúr klarinétverseny 1. tétel és II. tétel első 24 üteme			
1. Stravinsky: Három darab szóló klarinétára			
Második forduló (a művekből a kottában megjelölt részletek)			
C. M. von Weber:	A bűvös vadász - nyitány	N. Rimszkij-Korszakov:	Seherezade
L. van Beethoven:	VI. szimfónia	Sz. Rachmaninov:	2. szimfónia - 3. tétel
A. Dvorak:	Újvilág szimfónia Op. 95	G. Bizet:	Carmen
R. Strauss:	A rózsalovag	S. Prokofjev:	Péter és a farkas
J. Brahms:	IV. szimfónia Op. 98	G. Verdi:	A végzet hatalma
J. Brahms:	III. szimfónia Op. 90	H. Berlioz:	Fantasztkus szimfónia Op. 14
Bartók B.:	Concerto	Kodály Z.:	Galántai táncok
Bartók B.:	A csodálatos mandarin	F. Mendelssohn:	Szentivánéji álom - Scherzo
Az írásbeli jelentkezéseket 2024. április 10-ig kérjük az alábbi címre küldeni: Pannon Filharmonikusok-Pécs NKft. 7622 Pécs, Breuer Marcell sétány 4. vagy az office@pfz.hu e-mail címre. A zenekari szemelvényeket a jelentkezés regisztrálása után a meghívott pályázónak megküldjük, illetve személyesen a zenekar székházában átvehetők. Zongorakísérőt igény szerint biztosítunk!			
A próbajáték tervezett időpontja: 2024. április 17. A pontos időpontról a meghívott pályázónak később adunk tájékoztatást.		A próbajáték helyszíne: Kodály Központ (7622 Pécs, Breuer Marcell sétány 4.) Az állás betöltése: megegyezés szerint. Bővebb felvilágosítást a 72/500-328 ill. 20/ 449 85 02 telefonszámon!	

A PANNON FILHARMONIKUSOK-PÉCS NKFT. MEGHÍVÁSOS PRÓBAJÁTÉKOT HIRDET 1. OBOA ÁLLÁSRA, II. OBOA KÖTELEZETTSÉGGEL

Első forduló	
W. A. Mozart: C-dúr oboaverseny K. 314, K28y 'd - 1. tétel kadenciával R. Strauss: Oboaverseny 8 ütem a 22 ziffer előtt - 24 zW _r kadenciával B. Britten: 6 Metamorfózis - Pan tétel	
Második forduló (a művekből a kottában megjelölt részletek) 1. Oboa:	
J. Brahms:	0- dúr hegedűverseny II. tétel 1-32. ütem
P. 1. Csajkovszkij:	IV. szimfónia II. tétel 1-21. ütem
Kodály Z.:	Galántai táncok 138 - 149., 173-196., 268-271., 506-509., 569-571. ütem
F. Martin:	Concerto for 7 wind instruments, timpani, percussion and string orchestra 1. tétel elejétől- 1 ziffer, 19 ziffer- végig
M. Ravel:	Couperin sírja 1. tétel elejétől-4 ziffer, 8 ziffer-9 ziffer II. tétel elejétől-2 ziffer, 4 ziffer-5 ziffer, 6 ziffer-8 ziffer, 16 ziffer-17 ziffer III. tétel elejétől-3 ziffer, 9 ziffer-12 ziffer, 15 ziffer-végig IV. tétel s ziffer- 9 ziffer
Az írásbeli jelentkezéseket 2024. április 10-ig kérjük az alábbi címre küldeni: Pannon Filharmonikusok-Pécs NKft. 7622 Pécs, Breuer Marcell sétány 4. vagy az office@pfz.hu e-mail címre.	A zenekari szemelvényeket a jelentkezés regisztrálása után a meghívott pályázónak megküldjük, illetve személyesen a zenekar székházában átvehetők. Zongorakísérőt igény szerint biztosítunk!
A próbajáték tervezett időpontja: 2024. április 17. A pontos időpontról a meghívott pályázónak később adunk tájékoztatást.	A próbajáték helyszíne: Kodály Központ (7622 Pécs, Breuer Marcell sétány 4.) Az állás betöltése: megegyezés szerint. Bővebb felvilágosítást a 72/500-328 ill. 20/ 449 85 02 telefonszámon!

A SAVARIA SZIMFONIKUS ZENEKAR PRÓBAJÁTÉKOT HIRDET BRÁCSA TUTTI ÁLLÁSRA, határozatlan idejű munkaszerződéssel, próbaidő kikötésével

A meghallgatás anyaga:		ZENEKARI ANYAG:	
Bach:	1 szóló tétel vagy 1 szóló tétel más műből (Max Reger I. tétel v. Hindemith I-II. tétel)	Bartók:	Concerto Zenekarra, 5. tétel, 300. – 317. cifferig
Stamitz:	Brácsaverseny, első tétel kadenciával vagy	Csajkovszkij:	VI. szimfónia, 1. tétel, 171. – 187. ütemig
Stamitz:	Brácsaverseny, második és harmadik tétel vagy	Mendelssohn:	Szentivánéji álom, Scherzo C – D-ig
Hoffmeister:	Brácsaverseny, első tétel kadenciával vagy	Beethoven:	III. szimfónia, 3. tétel, 1 – 73. ütemig
Hoffmeister:	Brácsaverseny, második és harmadik tétel	Brahms:	II. szimfónia, 2. tétel, 49. – 58. ütemig
		Bruckner:	IV. szimfónia, 2. tétel, 50. ciffer után 1. ütemtől 80. ciffer után 4. ütemig
Követelmények:	- felsőfokú végzettség - erkölcsi bizonyítvány /az állás elnyerése esetén/ - magyarországi munkavállalási engedély	A jelentkezéshez szükséges dokumentumok:	- szakmai önéletrajz - zenei végzettséget igazoló dokumentum
A próbajáték helyszíne:	Bartók Terem, Szombathely, Rákóczi F. u. 3.	A próbajáték időpontja:	2024. április 30. kedd 11:00 óra
Az állás, sikeres próbajátékot követően 2024. június 1-től tölthető be.		Bérezés: az Mt és a Kollektív szerződés szerint.	
A zenekar zongorakísérőt nem biztosít, kérésre helyi zongorakísérőt tudunk ajánlani! Jelentkezési határidő: 2024. április 15. hétfő			
Jelentkezés:	Savaria Szimfonikus Zenekar 9700 Szombathely, Rákóczi F. u. 3. fodor.daniel@sso.hu	Kapcsolattartó:	Fodor Dániel tel: +36 20 360 02 34 e-mail: fodor.daniel@sso.hu

HIVATÁSOS SZIMFONIKUS ZENEKAROK

Alba Regia Szimfonikus Zenekar

Cím: 8000 Székesfehérvár
Szabadságharcos út 59.
www.arso.hu
Email:
ruff.tamas@arso.hu
(+36) 30 217 3411
Titkárság telefonszáma:
+36 70 522 46 92

Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar Közhasznú Nonprofit Kft.

Cím: 1225 Budapest,
Nagytétényi út 280.
Levelezési cím:
1775 Budapest, Pf. 122
Művészeti
titkárság:
1087 Budapest,
Kerepesi út 29/b. IV. ép.
Telefon: 322-1488
Fax: 413-6365
E-mail:
nfo@bdz.hu
www.bdz.hu

Duna Szimfonikus Zenekar Magyar Élőzene Nonprofit Kft.

Levelezési cím:
1033 Budapest,
Vörösvári út 101.
Próbaterem:
1105 Budapest, Halom u. 42.
Tel.: (+36) 70 652 55 91
E-mail:
dunaszimfonikusok@gmail.com
www.dunaszimfonikusok.hu

Kodály Filharmónia Debrecen

4025 Debrecen,
Simonffy u. 1/c.
Tel.: (52) 500-200 •
Fax: (52) 412-395
E-mail: info@
kodalyfilharmonia.hu
www.kodalyfilharmonia.hu

Magyar Rádió Művészeti Együttese Szimfonikus Zenekar – Énekkar – Gyermekkórus

Székhely:
1037 Budapest, Kungunda útja 64.
Levelezési cím:
1088 Budapest,
Bródy Sándor u. 5-7.
E-mail:
info@radiomusic.hu
www.radiomusic.hu

MÁV Szimfonikus Zenekar

MÁV Szimfonikus Zenekar
1097 Budapest, Péceli utca 2.
Tel: 06 20 487 1021
E-mail: office@mavzenekar.hu
www.mavzenekar.hu

Miskolci Szimfonikus Zenekar Nonprofit Kft.

3525 Miskolc, Fábián u. 6/a.
Tel.: (46) 323-488
E-mail: info@mso.hu
www.mso.hu

Óbudai Danubia Zenekar

1033 Budapest,
Laktanya u. 35.
(l. em., 2-es kapucs.).
Tel.: (+36-1) 373-0228,
(+36-1) 269-1178
E-mail: info@odz.hu
www.odz.hu

Pannon Filharmonikusok – Pécs

7622 Pécs,
Breuer Marcell sétány 4.
Tel.: (72) 500-320
Fax: (72) 500-330
E-mail: info@pfz.hu
www.pfz.hu

Savaria Szimfonikus Zenekar

9700 Szombathely, Rákóczi u. 3.
Tel.: (94) 314-472
Fax: (94) 316-808
E-mail: info@sso.hu
www.sso.hu

Szegedi Szimfonikus Zenekar

6720 Szeged, Széchenyi tér 9.
Korzó Zeneház
Tel.: (62) 426-102
E-mail:
orch@symph-szeged.hu
www.symph-szeged.hu

Szolnoki Szimfonikus Zenekar

5000 Szolnok, Hild tér 1
Tel.: +36 20 926 0424
E-mail:
szolnokiszimfonikusok@gmail.com
www.szolnokiszimfonikusok.hu

REGIONÁLIS ZENEKAROK SZÖVETSÉGE

1141 Budapest Szugló utca
125/D C. épület 3/34.
Elnök: Szabó Sípós Máté
szabosiposmate@gmail.com
Főtitkár: Horváth Gábor
horvath.gabor975@gmail.com
www.regionaliszenekarok.hu

Békés Megyei Szimfonikus Zenekar

Levelezési cím: Békés Megyei Szimfonikus Zenekar Közhasznú Kulturális Egyesület
Békéscsaba 5600 Andrásy út 3.
Telefon: 20/4322-948
E-mail: uhrinviktor@freemail.hu
Honlap: www.bekesszimf.hu
Dunakeszi Szimfonikus Zenekar Egyesület Magyarország

(korábbi Váci Szimfonikus Zenekar)
2120 Dunakeszi,
Állomás sétány 17.
Honlap: www.dszh.hu
E-mail: dkszimfonikus@gmail.com

Egri Szimfonikus Zenekar

Levelezési cím:
Egri Szimfonikus Zenekar
Kulturális Egyesület
Eger 3300 Knézház K. u. 8.
Telefon: 20/964-1518
Honlap:
www.egriszimfonikusok.hu
Művészeti vezető:
Szabó Sípós Máté

Gödöllői Szimfonikus Zenekar

Levelezési cím:
Gödöllő 2100 Ady Endre sétány 1.
E-mail: titkarsag@gso.hu
Honlap: www.gso.hu
Művészeti vezető: Rácz Márton

Kecskeméti Szimfonikus Zenekar,

Hírös Agóra Kulturális és Ifjúsági Központ

6000 Kecskemét, Deák tér 1.
Telefon: 06-20/3230-001
E-mail: ksztitkar@gmail.com
jacintfoldi@gmail.com
Honlap: www.hirosagora.hu

Soproni Liszt Ferenc Szimfonikus Zenekar

Pro Kultúra Sopron Nonprofit Kft.
9400 Sopron, Liszt Ferenc utca 1.
www.prokultura.hu

Szabolcsi Szimfonikus Zenekar Közhasznú Egyesülete

Székhely: 4400 Nyíregyháza,
Szent István u. 12.
mobil: 30 9656 453
E-mail:
szabolcszimf@gmail.com

Tatabánya Város Szimfonikus Zenekara

Levelezési cím: TatabányaArt
Művészeti Egyesület Tatabánya
Fő tér 34.
Telefon: 30/6926489
E-mail: gezaroman@t-online.hu

EGYESÜLETKÉNT MŰKÖDŐ ZENEKAR

Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara

1061 Budapest, Andrásy út 22. Tel.: 331-2550 • Fax: 331-9478 <http://www.bpo.hu>

A magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének, valamint a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének közös lapja, a Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatásával.

A szerkesztőség levelezési címe: **ZENEKAR MŰVÉSZETI BT.**

1222 Budapest, Fenyőtozob utca 6. | e-mail: info@zenekarujsg.hu | www.zene-kar.hu

Felelős kiadó és szerkesztő: **POPA PÉTER**

Nyomás: EPC nyomda ISSN: 1218-2702

Az interjúkban és a kritikákban elhangzott véleményekkel és kijelentésekkel szerkesztőségünk nem feltétlenül azonosul. Eszrevételeknek, helyesbítéseknek készséggel helyt adunk.

FON
TRADE MUSIC

Egy valódi hangszerebolt

Kiemelkedően széles
választékkal várjuk
vásárlóinkat 2024-ben is!

www.fontrademusic.hu

1081 Budapest, Kiss József utca 14.

Telefon: +36 1 210-2790, +36 30 488-6622

Nyitvatartás: hétfőtől péntekig 9⁰⁰ -17³⁰

Adams Alexander Alphasax **A&S Bach** Bags Berg Larsen BG Blackburn **Buffet Crampon** B&S Cannonball Cherub Conn-Selmer Courtois **D'Addario** Denis Wick Dotzauer E. Schmid Edwards Francois Louis Gard Gator Getzen Hammig Hohner Holton Hoyer Jody Jazz Jupiter Keilwerth King König & Meyer **Kromat** Leblanc Lorée Ludwig Majestic **Manhasset** Marca Marigaux Melton **Muramatsu** Musser Neotech P. Mauriat **Paiste** Pearl Powell Rigotti **Sankyo** Schagerl Schneider Schreiber Seiko **Selmer Silverstein** Steuer Straubinger Studio 49 Theo Wanne Trevor J. James **Vandoren Wilde + Spieth** Wittner **Yamaha** Yanagisawa Zoom